

Conflict and Peace Studies Journal

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2567

บทความพิเศษ

1. ต้นแบบสันติภาพและสันติศึกษาในกรอบคิดของ Johan Galtung: ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม
ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี

บทความวิจัย

2. The Challenges in the Application of International Humanitarian Law in the Armed Conflict in Somalia
Salah Adam Khalifa Idris, Aminuddeen Bin Mustafa, and Md Mahbulul Haque
3. Role of National Human Rights Institution: The Case of National Human Commission in Bangladesh and Komnas HAM in Indonesia
Md Mahbulul Haque and Heru Susetyo
4. แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ภายใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่
ฮาซันอักกรม ดงนะเต็ง นุซบง ชัยเจริญวัฒน์นะ คักดา ขจรบุญ และอารีลักษณ์ พูลทรัพย์
5. บทสะท้อนจากสนาม: มุมมองพหุวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ชายแดนใต้
วิลาสินี โสภภาพล
6. หลักประกันความปลอดภัยสามขั้นกับพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
อภิัญญา ดิสสะมาน และธรรฐ สนิธเธร
7. บทบาทของภาคประชาสังคมต่อการผลักดันเรื่องความรับผิดชอบของรัฐ: กรณีศึกษา 6 ตุลาคม 2519
ณัฐชยา เรืองแสน

บทแนะนำหนังสือ

8. บันทึก “การลุกขึ้นสู้ของภาคประชาชน: กรณีการบุกรุก แหล่งโบราณสถานเมืองเก่าสงขลา”
อุสมาน หัวังสนิ

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา (Conflict and Peace Studies Journal)

เจ้าของ

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วัตถุประสงค์ของวารสาร

เพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดในสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา

ขอบเขตสาขาวิชาบทความที่เปิดรับ

- ความขัดแย้งและสันติศึกษา
- ความมั่นคง ความรุนแรง และการก่อการร้าย
- จิตตปัญญา
- พหุวัฒนธรรมและความหลากหลาย
- มานุษยวิทยา
- รัฐประศาสนศาสตร์
- รัฐศาสตร์
- สังคมวิทยา
- สิทธิมนุษยชน

ประเภทบทความที่เปิดรับ

- บทความวิจัย
- บทความวิชาการ
- บทความพิเศษ
- บทแนะนำหนังสือ
- บทวิจารณ์หนังสือ

กำหนดการออกเผยแพร่

วารสารกำหนดออกเผยแพร่ จำนวน 2 ฉบับต่อปี คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

จำนวนที่พิมพ์

150 เล่ม

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษมา ภูใหญ่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชาติ จันทร์แดง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ดร.รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

อาจารย์ธรรมศาสตร์ โสทธิพันธ์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ มะลูลีม

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(เกษียณอายุราชการ)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ สุริชัย หวันแก้ว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์สีดา สอนศรี

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(เกษียณอายุราชการ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นภิสา ไชฑูรเกียรติ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ เศรษฐมาลินี

สำนักงานคณะกรรมการ

สิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

Dr.Md. Mabubul Haque

Universiti Sultan Zainal

Abidin (UNIZSA), Malaysia

ฝ่ายจัดการและประสานงาน

นายวาริช ฤทธิหมุน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

15 ถ.กาญจนวนณิชย์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110

โทรศัพท์ 0 7428 9461 โทรสาร 0 7428 9451

E-mail: cpsj.psu@gmail.com

Website: https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

พิมพ์ที่

พี.ซี.พรีนตัง

บทความทุกเรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ ได้ผ่านกระบวนการพิจารณาถ่วงถ่วงคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับศาสตร์ของบทความนั้น ๆ อย่างน้อย 3 ท่าน ทั้งนี้ บทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็นแนวคิดของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

บทบรรณาธิการ

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567 ฉบับนี้ ดำเนินการโดยสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา ทางกองบรรณาธิการได้คัดเลือกบทความที่มีคุณภาพทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งและสันติภาพทั้งในประเทศและต่างประเทศ วารสารฉบับนี้จึงเป็นการเปิดพื้นที่ให้เป็นเวทีของการนำเสนอความรู้ของนักวิชาการที่สนใจงานด้านความขัดแย้งและสันติศึกษา โดยมีบทความที่ได้รับการตีพิมพ์จำนวนทั้งสิ้น 8 บทความ ซึ่งประกอบด้วย บทความพิเศษ บทความวิจัย และบทแนะนำหนังสือ โดยบทความแรกซึ่งเป็นบทความพิเศษ เรื่อง **ต้นแบบสันติภาพและสันติศึกษาในกรอบคิดของ Johan Galtung: ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม** เพื่อแสดงความรำลึกและอาลัยต่อการจากไปของ Johan Vincent Galtung นักสังคมวิทยาชาวนอร์เวย์ ผู้ก่อตั้งสาขาการศึกษาวิชาสันติภาพและความขัดแย้ง และได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของการศึกษาสันติภาพและความขัดแย้งในโลกปัจจุบัน ซึ่งได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2567 ในส่วนของบทความวิจัยจำนวน 6 บทความ ซึ่งเป็นบทความที่สองถึงเจ็ด คือ บทความที่สอง เรื่อง **The Challenges in the Application of International Humanitarian Law in the Armed Conflict in Somalia** บทความที่สาม เรื่อง **Role of National Human Rights Institution: The Case of National Human Commission in Bangladesh and Komnas HAM in Indonesia** บทความที่สี่ เรื่อง **แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยภายใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่** บทความที่ห้า เรื่อง **บทสะท้อนจากสนาม: มุมมองพหุวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ชายแดนใต้** บทความที่หก เรื่อง **หลักประกันความปลอดภัยสามชั้นกับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้** และ

บทความที่เจ็ด เรื่อง บทบาทของภาคประชาสังคมต่อการผลักดันเรื่องความ
รับผิดชอบของรัฐ: กรณีศึกษา 6 ตุลาคม 2519 สำหรับบทแนะนำหนังสือซึ่งเป็น
บทความที่แปด เรื่อง บันทึก “การลุกขึ้นสู้ของภาคประชาชน: กรณีการบุกruk
แหล่งโบราณสถานเมืองเก่าสงขลา”

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าสำหรับผู้อ่าน ทั้งนี้ กองบรรณาธิการ
ขอขอบคุณผู้อ่านที่ได้ให้ความสนใจติดตามวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา
และขอขอบคุณผู้เขียนบทความ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและพิจารณา
กลั่นกรองบทความให้มีคุณภาพ

นอกจากนี้ ผู้สนใจสามารถอ่านวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา
ของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์
ได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

ท้ายที่สุดนี้ กองบรรณาธิการขอน้อมรับข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ
จากผู้อ่านและผู้สนใจทุกท่าน ซึ่งจะทำให้กองบรรณาธิการได้มีโอกาสนในการ
ปรับปรุงและพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นในโอกาส
ต่อ ๆ ไป กองบรรณาธิการจึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

สารบัญ

บทความพิเศษ

1. ต้นแบบสันติภาพและสันติศึกษาในกรอบคิดของ Johan Galtung: ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม
ศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี 1

บทความวิจัย

2. The Challenges in the Application of International Humanitarian Law in the Armed Conflict in Somalia
Salah Adam Khalifa Idris, Aminuddeen Bin Mustafa, and Md Mahbubul Haque 16
3. Role of National Human Rights Institution: The Case of National Human Commission in Bangladesh and Komnas HAM in Indonesia
Md Mahbubul Haque and Heru Susetyo 38
4. แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยภายใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ฮาซันอักกริม ดงนะเต็ง บุซบง ชัยเจริญวัฒนะ คักดา ขจรบุญ และอารีลักษณ์ พูลทรัพย์ 62
5. บทสะท้อนจากสนาม: มุมมองพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ชายแดนใต้
วิลาสินี โสภภาพล 90
6. หลักประกันความปลอดภัยสามขั้นกับพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
อภิญญา ดิสสะมาน และชตวรรษ สนธิเนร 114

สารบัญ (ต่อ)

7. บทบาทของภาคประชาสังคมต่อการผลักดันเรื่องความรับผิดชอบของรัฐ: 143
กรณีศึกษา 6 ตุลาคม 2519
ณัฐชยา เรืองแสน

บทแนะนำหนังสือ

8. บันทึก “การลุกขึ้นสู้ของภาคประชาชน: กรณีการบุกคุก
แหล่งโบราณสถานเมืองเก่าสงขลา” 173
อุสมาน หวังสนิ

บทความพิเศษ (Special Article)

ต้นแบบสันติภาพและสันติศึกษาในกรอบคิดของ Johan
Galtung: ความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง
และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม
(Original Formulations of Peace and Peace Studies
in Johan Galtung's Conceptual Framework: Direct
Violence, Structural Violence and Cultural Violence)

ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี (Srisompob Jitpiromsri)¹

(Received: June 3, 2024; Revised: June 11, 2024; Accepted: June 19, 2024)

Johan Vincent Galtung บิดาของวิชาการสันติภาพในโลกปัจจุบันได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 Galtung เป็นนักสังคมวิทยาชาวนอร์เวย์ ผู้ก่อตั้งสาขาการศึกษาวิชาสันติภาพและความขัดแย้ง และได้ริเริ่มก่อตั้งสถาบันวิจัยสันติภาพแห่งออสโล (Peace Research Institute Oslo (PRIO) แห่งประเทศนอร์เวย์ซึ่งมีชื่อเสียงระดับโลกในปี พ.ศ. 2502 ในเรื่องการวิจัยสันติภาพ นอกจากนี้ เขายังเป็นผู้ก่อตั้งวารสารชั้นนำของโลกทางวิชาการในการวิจัยสันติภาพ คือ Journal of Peace Research ในปี พ.ศ. 2507 ซึ่งยังคงเป็นวารสารวิชาการชั้นนำด้านสันติภาพตลอดมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้ว Galtung ยังเป็นศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยออสโลและมหาวิทยาลัยชั้นนำอื่น ๆ โลก บทความพิเศษฉบับนี้จะทบทวนแนวคิดต้นแบบเรื่องสันติภาพของ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Assistant Professor Dr., Center for Conflict Studies and Cultural Diversity (CSCD), Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University) Email: srisompob.j@psu.ac.th

Johan Galtung พร้อมทั้งนัยสำคัญของแนวคิดดังกล่าวต่อวิชาการด้านสันติศึกษาในปัจจุบัน²

น่าสังเกตว่าสังคมไทยรู้จักคุ้นเคยกับความคิดของ Galtung มากขึ้นเมื่อมีความขัดแย้งที่รุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ตลอดจนความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยหลังการรัฐประหารเมื่อ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งทำให้วงการวิชาการและการเคลื่อนไหวทางสังคมของไทยได้นำเอาแนวคิดของเขามาใช้มากขึ้น³ จุดเด่นของแนวคิด Galtung คือการอธิบายความหมายของ สันติภาพ (Peace) โดยเริ่มต้นจากคำว่า “ความรุนแรง” (Violence) ก่อน จากการพิจารณาบทความทางวิชาการชิ้นหนึ่งของ Galtung ที่เขียนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2512 ชื่อ “Violence, Peace, and Peace Research” (Galtung, 1969) Galtung เริ่มต้นด้วยการให้คำนิยามที่น่าสนใจว่า “ความรุนแรงจะปรากฏขึ้นเมื่อมนุษย์ได้รับอิทธิพลที่ทำให้การบรรลุถึงเป้าหมายอย่างแท้จริงทั้งในทางร่างกายและจิตใจต่ำกว่าการบรรลุถึงความสามารถของพวกเขาหรือเธอที่มีอยู่จริง” กล่าวในอีกแง่หนึ่ง นี่เป็นการเริ่มต้นมองความรุนแรงในอีกแบบหนึ่งที่มีใช้แบบที่มีการใช้กำลังต่อร่างกาย การยิง การฆ่ากัน หรือการใช้อาวุธประหัตประหาร อย่างที่คนทั่วไปเข้าใจ แต่กลับมีการใช้คำว่า ศักยภาพหรือการบรรลุถึงความสามารถที่มีอยู่ (Potentiality) และสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (Actuality) ในตัวมนุษย์ซึ่งมีความแตกต่างกัน ปรากฏการณ์อันทำให้เกิดช่องว่างของความแตกต่างในศักยภาพและความจริงเช่นว่านี้ในตัวมันเองคือความรุนแรง ยิ่งไปกว่านั้น เรายังมองว่าความรุนแรงคือการไปเพิ่มระยะห่างระหว่างศักยภาพหรือความสามารถที่มีอยู่กับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นให้มากยิ่งขึ้น หรือการไปขัดขวางความพยายามในการลดระยะห่างเหล่านั้นด้วย

² ประวัติและผลงาน Galtung ดูใน Valentina Bartolucci, “Johan Vincent Galtung: A Trailblazer of Peace and Hope,” <https://www.euprapeace.org/news/2024/02/johan-vincent-galtung-trailblazer-peace-and-hope>

³ จากการค้นหาใน google ด้วยคำว่า “โยฮัน กัลตุง” พบว่ามีเอกสาร หนังสือและบทความที่เกี่ยวกับงานของ Galtung ในภาษาไทยประมาณ 80 กว่าชิ้น งานแปลชิ้นแรกที่ปรากฏในภาษาไทยคือ เตชะ ตั้งสีฟ้า แปล, โยฮัน กัลตุง เขียน, การเปลี่ยนแปลงขับเคลื่อนความขัดแย้งด้วยสันติวิธี, กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2550.

กล่าวในอีกแง่หนึ่ง Galtung พุดถึงระดับของการบรรลุถึงศักยภาพของมนุษย์ ที่ต้องขึ้นอยู่กับความเป็นไปได้ของความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่จริง หากความรู้และทรัพยากรถูกผูกขาดโดยชนชั้นนำหรือกลุ่มคนบางกลุ่มหรือถูกนำมาใช้เพื่อเป้าหมายอื่นที่มีใช้เพื่อประโยชน์แห่งมนุษย์ นั่นก็หมายความว่าระดับความเป็นไปได้ของความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่จริงต่ำกว่าระดับของศักยภาพ และความรุนแรงก็ได้ปรากฏขึ้นแล้วในระบบ นอกจากความรุนแรงทางอ้อมดังกล่าว ยังมีความรุนแรงทางตรงเกิดขึ้นเมื่อเครื่องมือหรือกลไกในการทำให้บรรลุศักยภาพของมนุษย์ไม่เพียงแค่ออกขัดขวาง ระงับยับยั้ง แต่ยังถูกทำลายไปโดยตรง ดังนั้น เมื่อเกิดสงครามขึ้น ก็จะเกิดความรุนแรงทางตรงขึ้น เพราะการฆ่ากันหรือทำร้ายให้บาดเจ็บทำให้ “ความจริงในการบรรลุถึงความสามารถหรือความเข้มแข็งในทางร่างกาย” มีระดับต่ำกว่า “ความสามารถในทางร่างกายของมนุษย์เท่าที่มีอยู่อย่างเต็มศักยภาพ” แต่ทว่ามันยังเกิดความรุนแรงทางอ้อมได้เหมือนกัน ถ้าหากความรู้และทรัพยากรที่มีอยู่ถูกบิดเบือนไปใช้ในทางที่ไม่สร้างสรรค์หรือทำให้ความเป็นจริงไม่เข้าไปใกล้กับศักยภาพ

การวิเคราะห์เรื่องความรุนแรงยังมีความหมายที่ละเอียดและลึกซึ้งยิ่งขึ้น เมื่อ Galtung เสนอให้พิจารณาลักษณะเด่นในหลายมิติของการให้ความหมายของความรุนแรง ดังต่อไปนี้

ลักษณะเด่นประการแรก คือ เราจะต้องแยกแยะระหว่างความรุนแรงเชิงกายภาพและความรุนแรงทางจิตใจ (Physical and Psychological Violences) ภายใต้งานของความรู้ความรุนแรงเชิงกายภาพ มนุษย์ถูกทำให้เจ็บปวดทางร่างกายจนถึงระดับที่มีการฆ่ากันให้ถึงตาย นอกจากนี้ ยังควรมีการแยกแยะระหว่างความรุนแรงเชิงชีววิทยา ซึ่งไปลดความสามารถทางกายให้ต่ำกว่าระดับศักยภาพเท่าที่พอจะเป็นไปได้ และความรุนแรงเชิงกายภาพโดยตัวของมันเองก็คือ “การไปเพิ่มข้อจำกัดทางกายภาพ” ในการเคลื่อนไหวของมนุษย์ เช่น ถูกขัง ถูกล่ามโซ่ และยังมีหมายถึงโอกาสการเข้าถึงการคมนาคมที่ไม่เท่าเทียมกันโดยที่คนส่วนใหญ่ในหมู่ประชากรถูกจำกัดการเคลื่อนที่ ขีดจำกัดการเดินทางหรือการคมนาคมสื่อสาร ในขณะที่การเคลื่อนไหวเดินทางก็ถูกผูกขาดอยู่ที่คนส่วนน้อย ในเมืองใหญ่มีสนามบิน รถไฟฟ้า รถใต้ดิน ทางด่วน

พิเศษ แต่ต่างจังหวัดมีถนนลูกรัง ถนนฝุ่น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องโอกาสในการเข้าถึงสิทธิทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่กฎแบบสองมาตรฐาน คนบางกลุ่มทำอะไรก็ถูกหาว่าผิดกฎหมายไปหมด ในขณะที่คนอีกกลุ่มทำผิดกฎหมายเช่นกัน แต่ก็ได้รับการยกเว้นการลงโทษ คนไร้อำนาจทำผิดกฎหมายโดยไม่มีการอนุญาตแม้แต่การประกันตัว ในขณะที่ผู้มีอำนาจถูกคุมตัวแต่ได้รับการยกเว้นเป็นพิเศษและได้รับการรักษาพยาบาลอย่างดีในเรื่องจำเมื่อทำผิดกฎหมาย เป็นต้น เรื่องเหล่านี้คือการแสดงให้เห็นว่ามีความรุนแรงเกิดขึ้นแล้ว

แต่การวิเคราะห์ตรงนี้ยังมีความสำคัญน้อยกว่าการแยกแยะระหว่างความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกายและความรุนแรงที่กระทำต่อจิตวิญญาณ ซึ่งความรุนแรงในแบบหลังนี้รวมความถึงการโกหก การล้างสมอง การยัดเยียดปลุกฝังอุดมการณ์ด้านเดียว การข่มขู่คุกคามด้วยอำนาจแฝงเร้น ฯลฯ อันทำให้คนส่วนใหญ่ถูกลดศักยภาพในทางจิตใจ เช่น การหลอกลวง สร้างข่าวปลอมแบบ Fake News ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสารแบบที่เรียกกันว่า Information Operation (IO) เพื่อโจมตีใส่ร้ายกัน หรือการที่รัฐเชื่อในการสร้างความจริงที่ถูกต้องของตนเองฝ่ายเดียวโดยกดทับความรู้หรือความจริงด้านอื่น ๆ ของคนกลุ่มอื่นในสังคม เป็นต้น

ลักษณะเด่นประการที่สอง คือ ความแตกต่างระหว่างแนวทางใช้อิทธิพลที่เป็นบวกและแนวทางที่เป็นลบ ดังนั้น เราถือว่าคนเราถูกทำให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคนอื่นมิใช่เพียงแค่ว่าเขาหรือเธอไม่ทำอะไรที่ผู้มีอิทธิพลมองว่าเป็นสิ่งผิดที่จะต้องถูกลงโทษตามมา แต่ยังหมายความถึงการที่คนบางคนได้รับอิทธิพลด้วยการยอมรับรางวัลสินจ้างในเมื่อเขาหรือเธอยอมกระทำตามสิ่งที่มีผู้มีอิทธิพลมองว่า “ถูกต้อง” ในสภาพแบบนี้ ปรากฏการณ์ความรุนแรงแทนที่จะไปเพิ่มข้อจำกัดต่อการเคลื่อนไหวของเขาและเธอ ข้อจำกัดนี้อาจจะถูกทำให้ลดลง ความสามารถทางกายถูกทำให้ขยายออกไปแทนที่จะลดลง และการกระทำแบบนี้ก็จะไปด้วยความยินยอมของผู้ถูกใช้อิทธิพลเองเสียด้วย

แต่การกระทำแบบนี้จะถือว่าเป็นความรุนแรงได้ไหม? คำตอบคือ ใช่ เพราะผลลัพธ์โดยสุทธิก็คือ มันทำให้มนุษย์ถูกกีดกันไม่ให้บรรลุถึงความสามารถหรือศักยภาพของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด การถูกหลอกให้เข้าใจ

ไขว้เขวก็ทำให้มนุษย์ไม่พัฒนาจริง ๆ เพราะคนที่ถูกหลอกไม่มีทางพัฒนาตัวเองอย่างแท้จริง สังคมก็ไม่มีการพัฒนาศักยภาพ ดังนั้น การโกหกหลอกลวงหรือระดับดัดจริตก็คือความรุนแรง

ลักษณะเด่นประการที่สาม คือ ความแตกต่างระหว่างผู้ถูกกระทำหรือเป้าหมายของการกระทำ ความรุนแรง คำถามก็คือ ในปฏิบัติการใช้ความรุนแรงนั้น ผู้ถูกกระทำที่ได้รับความเจ็บปวดหรือไม่? เราจะพูดถึงความรุนแรงได้ไหมถ้าหากไม่มีการกระทำให้เกิดความเจ็บปวดทั้งในทางร่างกายและในทางจิตใจต่อเป้าหมายของการกระทำ ความรุนแรง Galtung อธิบายว่าสถานการณ์เช่นนี้คือสิ่งที่เรียกว่า “การเกิดความรุนแรงอย่างย่อตัดตอน” (Truncated Violence) ประเด็นนี้มีความหมายเป็นอย่างมาก เมื่อปัจเจกบุคคล กลุ่ม หรือชาติ ๆ หนึ่งมีการกระทำที่สื่อว่าจะใช้ความรุนแรงในทางกายภาพ ไม่ว่าจะโดยการขว้างก้อนหิน เตือน การทดลองใช้อาวุธนิวเคลียร์เชิงยุทธวิธี (กรณีรัสเซียในสงครามยูเครน) การมาเยี่ยมบ้านผู้ต้องสงสัยหรือผู้มีความเห็นต่างบ่อย ๆ โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่ถือปืน (กรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้ในพื้นที่กฎหมายพิเศษ) การเรียกไปคุยปรับทัศนคติอย่างนุ่มนวลแกมบังคับ (คสช. เรียกคนมาปรับทัศนคติได้อำนาจการรัฐประหาร) ซึ่งอาจจะไม่มีความรุนแรงทางตรงในแง่ที่ไม่มีใครถูกทุบตีหรือได้รับบาดเจ็บล้มตาย แต่ก็มี การข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรงทางกายภาพและคุกคามในทางอ้อมอันมีผลกระทบต่อจิตใจ ซึ่งถือเป็นความรุนแรงในทางจิตวิทยา เพราะเป็นการสร้างขีดจำกัดหรือกดดันต่อการกระทำของมนุษย์ การกระทำเช่นนี้เกิดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมาย มีความตั้งใจกระทำการ เช่น ในการเมืองระหว่างประเทศ หลักนิยมในการถ่วงดุลอำนาจก็เป็นการขู่กันแบบนี้ เหมือนกับการโกหกหลอกลวง การบิดเบือนความจริง ทั้งหมดนี้เป็นการทำร้ายมนุษย์อีกแบบหนึ่ง ในทฤษฎีสันติภาพเราจึงมองว่าการโกหกไม่ได้มีความเลวร้ายน้อยกว่าการทำร้ายร่างกายโดยตรงเลย นอกจากนี้ การทำลายวัตถุ ข้าวของหรือทรัพย์สิน อาจจะไม่ถือเป็นความรุนแรงทางกายภาพต่อร่างกายตามค่านิยมข้างต้น แต่เป็นความรุนแรงต่อจิตใจ เช่น การทำลายทรัพย์สินเพื่อข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรงต่อบุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ๆ เป็นต้น เหตุการณ์ความรุนแรงในจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ที่ผู้ก่อเหตุมีการทำลายทรัพย์สิน อาคารร้านค้า หรือสวนยาง ก็เป็นผลต่อจิตใจของคนในพื้นที่อย่างหนักหน่วง ทำให้ต้องอพยพหนีภัยกัน

ลักษณะพิเศษประการที่สี่ คือ การพิจารณาในแง่ผู้กระทำความรุนแรง คำถามคือ ในเหตุการณ์นั้น ๆ มีตัวบุคคลผู้กระทำความรุนแรงหรือไม่? เราจะพูดว่ามีความรุนแรงไหมถ้าไม่มีตัวบุคคลที่กระทำความรุนแรงโดยตรง? นี่คือสิ่งที่เรียกในตอนต้นว่า การเกิดความรุนแรงอย่างย่อตัดตอน (Truncated Violence) เรื่องแบบนี้มีความหมายมาก เราควรจะกล่าวอ้างถึงชนิดของความรุนแรงที่ปรากฏว่า “มีผู้กระทำความรุนแรง” เป็นความรุนแรงโดยบุคคลหรือความรุนแรงโดยตรงและเรียกความรุนแรงที่ “ไม่มีผู้กระทำ” ที่ระบุตัวบุคคลได้ว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หรือความรุนแรงทางอ้อม

ในทั้งสองกรณีนี้ ปัจเจกบุคคลอาจถูกฆ่า ถูกกระเปิดหรือโดนหันเป็นชิ้น ๆ ถูกทุบตีหรือทำให้บาดเจ็บ หรืออาจจะถูกหลอกลวงบิดเบือนด้วยการใช้วิธีให้รางวัลามิสสินจ้าง ถูกหลอกใช้งาน กดทับและปราบปรามทางความคิดก็ได้ แต่ในกรณีที่ใช้ความรุนแรงทางตรง ผลลัพธ์ที่ตามมาอาจถูกโยกกลับไปที่คุณคนในฐานะตัวแสดงความรุนแรงได้ รู้ว่าใครทำ ในกรณีที่สองไม่มีความหมายแบบนี้ ไม่มีบุคคลใดที่ทำร้ายใครโดยตรงภายในโครงสร้างของความรุนแรง แต่ทว่า “ความรุนแรงถูกประดิษฐ์ขึ้นมาภายในตัวโครงสร้าง (ทางสังคม)” และ “ถูกแสดงออกมาในรูปของอำนาจที่ไม่เท่ากัน” ผลที่ตามมาคือความไม่เสมอภาคในโอกาสชีวิตของมนุษย์ในสังคม

ตัวอย่างเช่น ความยากจนและการขาดโอกาสที่ดีในการศึกษาคือความรุนแรงเชิงโครงสร้าง รวมถึงการขาดวัคซีนป้องกันโควิด 19 ที่มีคุณภาพคือความรุนแรงเชิงโครงสร้างด้วยเช่นกัน เพราะการฉีดวัคซีน โควิดต้องแข่งกับเวลา การหาวัคซีนที่ดีและมีประสิทธิภาพดีกว่าจะแข่งกับเวลาการแพร่ขยายเชื้อไวรัส และการกลายพันธุ์ไวรัสได้ ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ ในโลกมีเทคโนโลยีการผลิตวัคซีนที่ได้ประสิทธิภาพมากกว่า การที่รัฐบาลใดเลือกวัคซีนที่ได้ผลน้อยกว่าอาจเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ทำให้ประชาชนไม่มีทางเลือกและต้องตายด้วยไวรัสทั้ง ๆ ที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างยัง

แสดงออกในกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีการดำเนินคดีทางกฎหมายโดยไม่มี การให้ประกันตัวผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานทางกฎหมาย เป็นต้น

ความรุนแรงแบบที่เห็นได้ชัดจนว่ามีสัมพันธภาพระหว่าง ผู้กระทำ- ผู้ถูกกระทำ เป็นความรุนแรงอย่างเปิดเผย เพราะมองเห็นได้ชัด เป็นการกระทำ ต่อบุคคลเพราะเห็นได้ว่ามีคนที่ทำร้ายความรุนแรง แต่ความรุนแรงที่ไม่มี ความสัมพันธ์แบบดังกล่าวเรียกว่าโครงสร้างหรือเป็นเรื่องเชิงโครงสร้าง ตัวอย่างเช่น ถ้าสามีคนหนึ่งทุบตีภรรยาของตัวเอง นี่เป็นเรื่องตัวบุคคล แต่ใน สังคมซึ่งชายที่เป็นสามีทำร้ายและกดขี่ภรรยามีจำนวนมากมานับเป็นล้าน ๆ คน นี่เป็นเรื่องเชิงโครงสร้าง ในบางสังคมที่อายุเฉลี่ยของคนรวยสูงกว่าคนจน นับเป็นสองถึงสามเท่า เราถือว่าเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างด้วย แม้จะ ไม่สามารถชี้ชัดได้ว่ามีใครทำร้ายใครโดยตรง เราอาจจะเรียกเงื่อนไขดังกล่าวว่า ได้เกิดความอยุติธรรมทางสังคมขึ้น

ลักษณะพิเศษประการที่ห้า คือ ความแตกต่างระหว่างการตั้งใจและการ ไม่ตั้งใจทำความรุนแรง ลักษณะอันนี้มีความสำคัญมากเมื่อจะต้องตัดสินว่า “ใครมีความผิด” เพราะแนวคิดเรื่องความผิดจะดูที่เจตนาหรือความตั้งใจ กระทำการ ในขณะที่คำนึงถึงความรุนแรงในปัจจุบันส่วนมากมักจะดูในด้าน ผลลัพธ์ของความรุนแรง ความสัมพันธ์เชื่อมโยงอันนี้มีความสำคัญมากเพราะมัน นำไปสู่การเน้นที่อคติในด้านความรุนแรง สันติภาพ และความคิดอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้อง ระบบจริยธรรมที่เน้นไปที่ความรุนแรงโดยเจตนาจะทำให้ไม่สามารถ มองเห็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างในผลรวมโดยสุทธิของมัน แต่ก็ไม่ใช่จะต้อง หันไปดูที่ความรุนแรงเชิงโครงสร้างแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น Galtung สรุปว่า ถ้าความสนใจของเราอยู่ที่สันติภาพ และสันติภาพคือการไร้ซึ่งความรุนแรง เพราะฉะนั้น ปฏิบัติการสันติภาพก็ควรมุ่งตรงไปที่การต่อต้านทั้งความรุนแรงต่อ บุคคลและความรุนแรงเชิงโครงสร้างด้วย

ลักษณะพิเศษประการที่หก คือ ประเพณีที่มักจะแยกระหว่างความ รุนแรงออกเป็นสองระดับ คือ ความรุนแรงที่เปิดเผยและความรุนแรงที่แฝงเร้น ความรุนแรงที่เปิดเผยไม่ว่าจะเป็นการกระทำต่อบุคคลหรือโครงสร้าง เป็นสิ่งที่ สังเกตเห็นได้ชัดแม้ว่าจะไม่ใช่เป็นความรุนแรงทางตรง ส่วนความรุนแรงแฝงเร้น

เป็นบางสิ่งหรือเรื่องบางอย่างที่ไม่ปรากฏให้เห็นว่าอยู่ที่จุดเกิดเหตุการณ์ แต่สัก ๆ แล้วเกิดปัญหาขึ้นได้โดยง่าย เพราะว่าความรุนแรงโดยคำนิยามก็คือสาเหตุของความแตกต่าง (หรือสาเหตุที่ทำให้ความแตกต่างไม่ลดลง) ระหว่างการบรรลุศักยภาพหรือความสามารถที่มีอยู่และสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น การเพิ่มความรุนแรงอาจจะมาจากการเพิ่มระดับหรือการปลดระดับการบรรลุศักยภาพหรือความสามารถที่มีอยู่และการปลดระดับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เรามีความรุนแรงที่แฝงเร้นเมื่อสถานการณ์เกิดความไม่แน่นอนมากเสียจนกระทั่งการบรรลุศักยภาพที่เป็นจริงลดลง

สำหรับความรุนแรงในระดับปัจเจกบุคคลนั้นก็หมายความว่า การเกิดปัญหาทำลายเพียงเล็กน้อยก็สามารถจุดชนวนความรุนแรงขนาดฆ่าฟันกันได้อย่างขนานใหญ่หรือเกิดหายนะได้อย่างใหญ่หลวง เพื่อให้เข้าใจง่ายบางทีเราอาจพูดถึงเงื่อนไขความรุนแรงเชิงโครงสร้างว่า “ความไม่เป็นธรรมทางสังคม”

ถ้าสันติภาพคือการไร้ซึ่งความรุนแรง แนวคิดสันติภาพของ Galtung เสนอว่าเราควรจะไปมองที่ความรุนแรงทั้งที่กระทำต่อตัวบุคคลและความรุนแรงเชิงโครงสร้างด้วย ความรุนแรงเชิงโครงสร้างโดยไม่มีเป้าหมายเฉพาะบุคคลเป็นสิ่งที่มีความหมาย ความรุนแรงที่ย่นย่อตัดตอนอาจจะไปไกลถึงขั้นทำลายทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ มันอาจจะเป็นตัวคุกคามที่ทำให้คนจำเป็นต้องยอมจำนนต่ออำนาจ (ยอมเจ็บบน หรือปิดปากตัวเอง) ถ้าสันติภาพคือไร้ซึ่งการใช้ความรุนแรง เราควรมองปัญหาเป็นอันเดียวกันทั้งความรุนแรงทางตรงและทางอ้อม ความรุนแรงที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย เพราะมันทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างศักยภาพและความเป็นจริง

ดังนั้น จึงไม่มีเหตุผลอันใดที่จะทำให้เราเชื่อได้ว่าความรุนแรงเชิงโครงสร้างทำให้เกิดความทุกข์ยากเจ็บปวดน้อยกว่าความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงทั้งสองแบบทำให้เกิดความเจ็บปวดมากพอ ๆ กัน และอาจจะเชื่อมโยงไปหากันเป็นเนื้อเดียวกันก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ เห็นได้ชัดว่าการดำเนินคดีอาญาในกฎหมายมาตราบางอย่างที่ศาลไม่ยอมให้มีการประกันตัว แม้ว่าไม่เป็นความรุนแรงทางตรงต่อร่างกายและชีวิตของผู้ถูกกล่าวหา แต่ก็ทำให้เกิดความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสในทางจิตใจ จนเกิดการประท้วงอดอาหารในเรือนจำ

ขณะถูกควบคุมตัว ซึ่งในท้ายที่สุดก็เรื่องก็จบลงด้วยการเสียชีวิตของผู้ต้องหาในเรือนจำ เรื่องเริ่มจากความรุนแรงที่แฝงเร้น ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและจบลงด้วยความรุนแรงต่อร่างกายและชีวิต เรื่องนี้สังคมก็ได้รับความเจ็บปวดไปด้วย (Khaosod English, 2024)

ความรุนแรงเชิงโครงสร้างเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นเป็นความต่อเนื่องและมีความเสถียร ในขณะที่ความรุนแรงต่อบุคคลทางตรงมักจะแสดงให้เห็นลักษณะความไม่แน่นอน แกว่งไกวสูงต่ำในระยะเวลายาวนานต่อเนื่อง (นับโดยจำนวนคนตายหรือบาดเจ็บ) นี่คือการสรุปลักษณะเด่นในมิติที่แสดงเป็นคู่ ๆ ของความรุนแรง ปัญหาประการแรก คือ การผสมผสานกันของลักษณะความรุนแรงหกอย่างนี้จะเป็นไปได้หรือไม่ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ไม่มีวัตถุประสงค์เป้าหมายก็มีความหมาย การก่อความรุนแรงแบบย่นย่อตัดตอนอาจจะเลยไปถึงขั้นกำจัดทั้งผู้กระทำการและผู้เป็นเป้าหมายในการใช้ความรุนแรง ความรุนแรงระดับปัจเจกบุคคลมีความหมายในแง่การคุกคาม การเดินขบวนแม้ไม่มีใครถูกตีและความรุนแรงเชิงโครงสร้างยังมีความหมายในแง่ที่เป็นตัวแบบในแง่รูปแบบนามธรรมเพื่อข่มขู่คุกคามคนให้ยอมอยู่ใต้อำนาจ เช่น บอกว่าถ้าท่านไม่ทำตัวให้ดี เราอาจจะนำเอาโครงสร้างแบบเก่าที่ไม่มีใครยอมรับกลับมาใช้ใหม่อย่างที่เรเคยใช้ การขู่จะใช้ความรุนแรง การขู่รัฐประหารยึดอำนาจโดยทหาร เป็นต้น

แนวคิดเรื่องความรุนแรงของ Johan Galtung นำไปสู่ความคิดเรื่องสันติภาพที่ซับซ้อนและกว้างขึ้น Galtung เสนอว่าต้องมองปัญหานี้เหมือนเหรียญสองด้าน สันติภาพคือไม่มีความรุนแรงต่อบุคคลและไม่มีความรุนแรงในระดับโครงสร้างด้วย นี่คือนิยามที่จะถูกเรียกว่า สันติภาพเชิงบวกและสันติภาพเชิงลบ

ภาพที่ 1 แนวคิดเรื่องความรุนแรงและสันติภาพของ Johan Galtung
(The Extended Concepts of Violence and Peace)

กล่าวคือ ในทางทฤษฎี สันติภาพเป็นเรื่องของการสร้างความสมดุลและสร้างความเสมอภาคโดยทั่วไป คือ การพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจและการตัดสินใจร่วมกัน ดังนั้น ในการพูดคุยสันติภาพนั้น การควบคุมเรื่องการใช้ความรุนแรง การลดความขัดแย้งที่ใช้กำลังอาวุธ แม้จะมีความสำคัญแต่เป็นเรื่องรองลงมา ในแผนปฏิบัติการร่วมเพื่อสร้างสันติสุขแบบ องค์กรร่วม Joint Comprehensive Plan towards Peace (JCPP) ที่คณะพูดคุยสันติสุขฝ่ายไทยและปีอาร์เอ็น เห็นชอบใน 3 หลักการ คือ การลดความรุนแรง การปรึกษาหารือกับประชาชน และการแสวงหาทางออกทางการเมือง แต่ในปัจจุบันแผนนี้ให้ความสำคัญอย่างมากต่อการลดความรุนแรงซึ่งนับเป็นจุดเน้นที่สันติภาพเชิงลบเท่านั้น (The Nation, 2024)

หลังจากผ่านไป 20 ปี ของการเขียนบทความแรก ในปี 1990 Johan Galtung เพิ่มแนวคิดอีกอย่างเข้าไปในสมการ แนวคิดนั้นคือ “ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม” (Galtung, 1990) ในบทความดังกล่าว ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม

คือ การทำให้ความรุนแรงทั้งทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างดูเป็นสิ่งที่ถูกต้อง หรือไม่เป็นสิ่งผิด (เช่น ยุยง ส่งเสริม หรือยอมรับมัน) Galtung มองว่า เราควรมีการตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของการใช้ความรุนแรงว่ามีหรือไม่? ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมเป็นกลไกทางจิตวิทยาที่แฝงอยู่ภายในระบบที่ทำให้คนเชื่อและทำตามอำนาจ การศึกษาเรื่องความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม คือ การชี้ให้เห็นว่าคนในสังคมมองว่าการใช้ความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างเป็นสิ่งถูกต้องชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ในสังคม

ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม คือ ปรากฏการณ์ในบางแง่มุมของวัฒนธรรมหรือพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ ไม่ว่าจะอยู่ในด้านศาสนา อุดมการณ์ ภาษาและศิลปะ หรือแม้แต่วิชาการสาขาใดก็ตาม รวมทั้งวิทยาศาสตร์ด้วย ที่ถูกนำมาใช้เพื่อเป็นเหตุผลหรืออ้างความชอบธรรมต่อปฏิบัติการความรุนแรงทั้งทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง ดังจะเห็นได้จากการแสดงสัญลักษณ์ทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นรูปดาว ไม้กางเขน ดาวเดือน ธง เพลงชาติ หรือการเดินสวนสนามของทหาร รูปของผู้นำสูงสุดที่แขวนในที่ต่าง ๆ การกล่าวปราศรัยปลุกกระตม และโปสเตอร์ สิ่งเหล่านี้�าจจะเป็นสัญลักษณ์ของความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมก็ได้

เพื่อให้ความหมายให้ลึกและละเอียดยิ่งขึ้น Galtung ได้ย้อนกลับไปดูคำอธิบายที่ว่าเมื่อกล่าวถึง “ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม” แล้ว ด้านตรงข้ามของความรุนแรงก็คือสันติภาพ (เหมือนเหรียญสองด้านดังกล่าวข้างต้น) ดังนั้นสิ่งที่ตรงข้ามกับความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมคือ “สันติภาพในเชิงวัฒนธรรม” (Cultural Peace) ซึ่งหมายถึงอีกด้านหนึ่งของวัฒนธรรมที่ถูกใช้เป็นข้ออ้างเหตุผลหรือสร้างความชอบธรรมให้แก่ทั้งสันติภาพทางตรงและสันติภาพในเชิงโครงสร้าง ถ้าวัฒนธรรมในสังคมมีมากมายและหลากหลายรูปแบบ “วัฒนธรรมสันติภาพ” ก็แฝงอยู่ในนั้นด้วย

อีกด้านหนึ่ง ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรมทำให้ความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างดูเหมือนว่าจะดี หรือถูกต้อง หรืออาจจะดูเป็นเรื่องที่ไม่ผิด ถ้าหากรัฐศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องสองอย่างคือ การใช้อำนาจ และการสร้างความชอบธรรมแก่การใช้อำนาจ การศึกษาเรื่องความรุนแรงก็คงจะเกี่ยวข้องกับเรื่องสองเรื่อง คือ การใช้ความรุนแรง และการสร้างความชอบธรรมแก่การใช้

ความรุนแรง กลไกทางจิตวิทยาที่จำเป็นต้องมี คือ การปลูกฝังบ่มเพาะความคิดดังกล่าวในการใช้ความรุนแรง ส่วนการศึกษาเรื่อง “ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม” จะเน้นความสำคัญของวิธีการสร้างความรุนแรงทางตรง และช่วยทำให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรุนแรงเชิงโครงสร้างมีความชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ในสังคม

วิธีการหนึ่งที่ทำให้ความรุนแรงในเชิงวัฒนธรรมทำงานได้ดีก็คือเปลี่ยนสีสันของคุณค่าในทางคุณธรรมของการกระทำความรุนแรงจากสีแดง อันเป็นที่ต้องห้ามซึ่งมีนัยนำกลัว ไปสู่สีเขียวหรือสีเหลืองซึ่งเป็นสีที่มีความหมายว่าสังคมยอมรับได้ ตัวอย่างเช่น พูดว่า “การฆ่าเพื่อชาติเป็นความถูกต้อง การฆ่าเรื่องส่วนตัวเป็นสิ่งที่ผิด” หรือ “ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป” อีกวิธีหนึ่ง คือ ทำให้ความจริงเป็นสิ่งที่คุณคลุมเครือ เพื่อที่ว่าคนจะได้มองไม่เห็นปฏิบัติการความรุนแรงหรือไม่เห็นข้อเท็จจริงของความรุนแรง หรืออย่างน้อยก็ไม่เห็นความรุนแรง การปิดบังหรือทำให้ประวัติศาสตร์การเมืองมีความคลุมเครือในสังคมไทยทำให้คนมองไม่เห็นความรุนแรงโหดร้ายที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ที่เกิดโดยชนชั้นนำรูปแบบของความรุนแรงบางอย่างก็ปิดบัง ปิดเบือนได้ง่ายกว่าแบบอื่น ดังนั้นสันติศึกษาจึงจำเป็นต้องมี “การจัดกลุ่มแยกประเภทความรุนแรง” ในแบบเดียวกับวิชาพยาธิวิทยา (Pathology) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญต่อแพทยศาสตร์และสาธารณสุขศาสตร์

ดังที่อธิบายไปแล้วในตอนต้นว่า Galtung มองความรุนแรงว่าเป็นการโจมตีต่อความจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์หลายอย่าง โดยเฉพาะต่อชีวิตมนุษย์ การกดขี่ความรู้สึกพึงพอใจต่อความต้องการมนุษย์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ให้ตกต่ำกว่าศักยภาพที่น่าจะเป็นไปได้ การชู่ว่าจะใช้ความรุนแรงก็เป็นความรุนแรง จากนั้นเราสร้างตารางแยกประเภทความรุนแรงทั้งทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และจับไขว้กับความต้องการพื้นฐาน 4 แบบของมนุษย์ โดยแยกเป็นความต้องการมีชีวิตรอด (ด้านลบ: ความตาย) ความต้องการมีสวัสดิการชีวิต (ด้านลบ: ความทุกข์ยากเดือดร้อน) ความต้องการรักษาตัวตนอัตลักษณ์ (ด้านลบ: ความแปลกแยก) และความต้องการเสรีภาพ (ด้านลบ: การปราบปราม การกักขังหน่วงเหนี่ยว) ผลลัพธ์ก็คือความรุนแรงแปดประเภทและประเภทย่อย ๆ

สังคม ความรุนแรงทางตรงอาจจะเป็นสภาวะทางสถาบัน เป็นความรุนแรงเข้าไปเข้ามา กลายเป็นพิธีกรรม เหมือนการโจมตีที่แก้แค้นกัน อาการของโรคที่เกิดจากสามเหลี่ยมความรุนแรงนี้จะแตกต่างอย่างมากจากอาการของสามเหลี่ยมสันติภาพในทางวัฒนธรรม ซึ่งสันติภาพในทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดสันติภาพเชิงโครงสร้าง มีลักษณะการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน เกิดความสัมพันธ์แบบเสมอภาคระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และสันติภาพโดยทางตรงด้วยปฏิบัติการแห่งการร่วมมือกัน มีความเป็นมิตร และรักกัน สามเหลี่ยมแบบนี้เป็นสามเหลี่ยมแห่งความดี ไม่ใช่สิ่งชั่วร้าย แต่เสริมความเข้มแข็งซึ่งกันและกัน สามเหลี่ยมแห่งความดีจะได้มาด้วยการทำงานร่วมกันทั้งสามมุมในเวลาเดียวกัน

อาจจะสรุปได้ว่า Johan Galtung เชื่อว่าสันติศึกษาควรเป็นสาขาวิชาที่มีความเข้มแข็งในทางวิทยาศาสตร์ แต่ก็เปิดตัวสู่สิ่งใหม่ที่มีสมรรถนะทางวิชาการ เช่น มนุษยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ปรัชญา เทววิทยา เป็นต้น การวิจัยสันติภาพควรจะเป็นตัวสู่วิทยาศาสตร์แห่งวัฒนธรรมมนุษย์ เป็นเหมือนวิหารความรู้อันเป็นที่สถิตของเทพเจ้าทั้งหลายแบบมหาวิหารแห่งเพ็นธีออน (Pantheon)

เอกสารอ้างอิง

- Bartolucci, V. (2024). *Johan Vincent Galtung: A Trailblazer of Peace and Hope*. The European Peace Research Association.
Retrieved May 29, 2024, from <https://www.euprapeace.org/news/2024/02/johan-vincent-galtung-trailblazer-peace-and-hope>
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. *Journal of Peace Research*, 6(3), 167–191.
- Galtung, J. (1990). Cultural Violence. *Journal of Peace Research*, 27(3), 291–305.

Galtung, J. (2012). *Kan Plaeng Plian Khapkhluan*

Khvamkhatyaeng Duai Santi Withi (D. Tangseefa, Trans.).

Khrongkan Chat Phim Kobfai.

Khaosod English. (2024). *WHO is bung talu wang, the person who died protesting article 112?* Khaosod English. Retrieved June 1, 2024, from

<https://www.khaosodenglish.com/politics/2024/05/14/who-is-bung-talu-wang-the-person-who-died-protesting-article-112/>

The Nation. (2024). *Thai negotiators agree joint roadmap for peace in insurgency-hit deep south.* The Nation. Retrieved June 1, 2024, from

<https://www.nationthailand.com/thailand/general/40035395>

The Challenges in the Application of International Humanitarian Law in the Armed Conflict in Somalia

*Salah Adam Khalifa Idris¹, Aminuddeen Bin Mustafa²,
Md. Mahbubul Haque³*

(Received: October 18, 2023; Revised: March 23, 2024; Accepted: March 29, 2024)

Abstract

The Eastern African region has a long history of being one of the most volatile geopolitical hotspots for internal unrest and international armed conflict. The root causes of the Somalian protracted armed conflict are economic hardship, abject poverty, and clannism. According to the Appeal Chamber of the ICTY in the Tadic case, armed conflict arises when there is prolonged use of armed force between legitimate government institutions and organized rebel factions located within the same group. This research paper aims to contrast the IHL norms and scope applicable in the Somali armed conflict and its implementation in restoring

¹ Ph.D. Candidate, Faculty of Law and International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA), Terengganu, Malaysia, Dean and Lecturer of Law, Faculty of Administrative and Human Sciences University of Science and Technology Mogadishu, Somalia, Email: khalifa076@gmail.com (Corresponding Author)

² Senior Lecturer, Faculty of Law and International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA), Terengganu, Malaysia, Email: aminuddinm@unisza.edu.my

³ Senior Lecturer, Faculty of Law and International Relations, Universiti Sultan Zainal Abidin (UniSZA), Terengganu, Malaysia, Email: mahbubh@unisza.edu.my

peace. The study adopted a qualitative method and employed a doctrinal legal approach to critically analyze norms, and doctrines of law in existent legal documents, such as legislations, conventions, law reports, periodicals, and journal articles among others to ensure in-depth comprehension of the related issues about the implementation of IHL in the armed conflict settings. The findings revealed that the negligence of the Somali government hampered the efforts of the international community in providing aid and safety to the hors de combat and vulnerable Somalis affected by the protracted armed conflicts. Some recommendations were offered to the United Nations Security Council and other global actors, to ensure nations uphold IHL norms, in an armed conflict setting, employable to the Somali and other similar armed conflict nations context in ensuring peace and security prevail in Somalia and beyond.

Keywords: Somalia, Armed Conflict, International Humanitarian Law, Conflict Resolution, Non-International Armed Conflict

Introduction

The Eastern African region (Horn of Africa) has a long history of being one of the most volatile geopolitical hotspots for internal unrest and international violence (Assefa, 1999). The establishment of Eritrea and Somalia's protracted absence of a recognized government are the main causes of concern for the regional community of states in Africa. Conflict-affected states frequently aim to strengthen their security while weakening other nations they perceive are eroding their sovereignty. The militarization of the territory is shaped by the perceptions, behavior, and activities of the parties to the numerous wars. Nations will not acknowledge that they have serious internal issues. Victims of discrimination are left with no choice but to fight for their lives. Where a dispute escalates into a military confrontation, the source is usually a neighboring state or other external force. The Somalian territory has seen inter-state conflicts between various socio-ethnic and cultural aggregates within the national territory in a fundamental break from the Cold War era. State breakdown has occurred in nations like Somalia as a result of such disputes, which are marked by genocide, ethnic cleansing, and an immense humanitarian tragedy in the form of internally displaced people (Best, 2009).

Subsequently, following World War II, the international community met in Geneva to create a set of guidelines intended to stop the horrors committed during the conflict from happening again. Such a concept was inspired by the immortal words of General Dwight D. Eisenhower (1953-1961), military leader of the Allied Forces in Europe and prospective president of the United States, following the liberation of the Nazi extermination camps:

"The world must know what happened, and never forget ("The Geneva Conventions," 1949). As such, the Geneva Conventions were created, codifying the established law of war into four separate treaties (Focarelli, 2019). These conventions also included significant advancements, such as providing civilians with the same protection as other victims of war and introducing a minimum set of humanitarian laws to be applied during internal conflicts for the first time in history.

Consequently, according to ICRC, IHL is a set of principles created to mitigate the effects of armed conflict for humanitarian reasons. It protects people who choose not to engage in hostilities while restricting the weapons and tactics of warfare. Once war broke out, the law was subjected uniformly to all parties, regardless of who started the conflict (ICRC, 2004). Therefore, IHL is a subsection of public international law that covers international disputes (including interstate and national liberation struggles), as well as international and non-international armed hostilities. It restricts the power of the disputing parties to use the method or means of warfare of their choosing while protecting persons and property that are involved or may be impacted by the dispute. It also seeks to protect lives and alleviate "soldiers" suffering (UC III).

The country of Somalia, which is situated in Eastern Africa and connects the Red Sea, the Indian Ocean, and the Gulf of Aden, is one of the most strategically located nations on earth. The British and Italian Somaliland, French-controlled Djibouti, and portions of Ethiopia and Kenya were the five states that made up colonial-era Somalia. Post-independence in 1960, such rifts fueled pan-Somali nationalism, resulting in secessionist wars with Ethiopia and tense

ties with Kenya. Although Somalis share a common language and religion, they are split into clans, which are the main means of social organization and identification in Somalia. After the year 1960; Somalia went through more than three decades of military control. The dictatorial administration of Siad Barre was overthrown in 1991 by civil war, and the nation swiftly descended into a protracted state of anarchy. Clan strife that ensued ultimately resulted in the demise of the state (Menkhaus, 2006). Since then, Somalia has suffered from political unrest, violent crime, and a severe famine that had a devastating impact on the nation's economy and human population (Belay, 2019).

Furthermore, a Transnational National Government (TNG) was established in 2000 as a result of numerous peace and reconciliation-related initiatives by regional and international entities. The Transitional Federal Government (TFG), which was established in 2004 as an interim administration and then changed its name to the Somali Federal Government (SFG) in 2012, eventually took the place of the TNG. Although, the federal government and its institutions have made some progress, peace, and stability in Somalia are still unattainable. The SFG still has several obstacles to overcome, including defeating al-Shabaab, ending the vicious cycle of clan-based politics, and creating strong institutions that can effectively provide security and services, with such development, the government is in a precarious position while its economy and security rely on outside assistance (Belay, 2019). The conflict perpetrated and become prevalent concerning its severity, the types of actors participating, as well as its proportions and dynamics. Initially, clan politics and opposition among various

warlords fueled and perpetuated the conflict, which escalated and assumed the form of a conflict among individuals who purport to propagate a diverse version of Islam in more recent times.

The conflict stretched from inland regions to the sea off the coast of Somalia. The maritime security and trade are seriously threatened by the fact that Somalia's coastal waters are currently the most pirate-infested sea. Several attempts have been made to end this extremely protracted conflict. There have been 15 peace procedures under international control thus far. A fresh peace process has been started by the UN in early 2008. The AU also continues to support AMISOM, a modest peacekeeping mission. The signature of an agreement between the TFG and ARS-Djibouti resulted in the selection of a new president and the extension of the TFG Parliament in late January 2009. The Somalia conflict kept stretching the creativity and goodwill of those trying to resolve it as the instability persisted. The socioeconomic and political structure of Somalia has been shaped due to the interaction of various historical, social, and political forces (Dersso, 2009). The study aimed to contrast the IHL norms and scope applicable in the Somali armed conflict and its implementation in restoring peace.

Problem Statement

The war in Somalia has been going on for a long time, as an enduring catastrophe that has affected the country and its citizens severely over several decades. The region's humanitarian problems have gotten worse as a result of this protracted conflict, which has created an atmosphere of pervasive violence and caused great human suffering. Firstly, the armed confrontation has led to a

massive loss of innocent civilians and impeded access to services and economic growth by limiting the flow of people and products. In this development, based on the accounts from the International Committee of the Red Cross (ICRC), a vast number of civilians were murdered in an Al-Shabaab raid on the renowned Sahafi Hotel in Mogadishu, including the journalists covering the tragedy as well as several civilians and government workers.

Relatively, on December 5th, 2014, a double attack in Baidoa claimed the lives of over 19 individuals, including three journalists in which Al-Shabaab claimed responsibility for the attacks (Lewis, 1994). The group persisted in carrying out executions, beheadings, and targeted killings, particularly of individuals who were believed to be spies. There were 1,154 civilian deaths reported by the United Nations Assistance Mission in Somalia (UNISOM). According to the most recent report by Action on Armed Violence (AOAV, 2016), a total of 1, 224 fatalities were reported in Somalia as a result of the armed conflict. A massive number of civilians have lost their lives as a result of the ongoing attacks brought on by the armed conflict; 11,791 from 2011 to 2020, 1,584 in 2017, and 3,077 from 2011 to 2015 (AOAV, 2016).

Secondly, Somalia is currently experiencing a serious humanitarian catastrophe as a result of the military conflict, which led to a large-scale influx of displaced individuals, many of whom fled their homes and became internally displaced or seeking refuge in neighboring nations. It resulted in overcrowding in refugee camps, a lack of access to basic services like food, clean water, healthcare, and education, and a high rate of illness and hunger. Based on a report by ICRC, on displaced people and access to humanitarian

assistance, the 1.1 million internally displaced people in Somalia, of which many were women and children, remained in urgent need of assistance (ICRC, 2004). Additionally, around 35,000 people including women children, and people with disabilities, fled to Mogadishu during the 2011 food crisis. In Mogadishu, during the first few months of 2015, around 40,000 individuals were forcibly removed from their homes. Nearly, 21,000 people were forcibly evicted by government agents while tutoring and destroying their homes.

Similarly, the United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), via Humanitarian action, revealed that individuals required Humanitarian aid in 2018 was 5.4 million, 4.2 million in 2019, 3 million in 2020, 5.9 million in 2021, 7.8 million in 2022, and 8.3 million in 2023 respectively. Additionally, an estimated 2.6 million internally displaced people (IDPs), most of them live in poverty and are exposed to abuse. The persistent violation of IHL and the incompetence of the Somali government in implementing IHL effectively hampered all efforts to alleviate the effects of the armed conflict on vulnerable populations (OCHA, 2023).

Thirdly, the Somali economy has suffered significant losses because of the violence. Economic development and progress have been impeded by the devastation of trade routes, the destruction of infrastructure, and the persistent conflict. Foreign investment has been discouraged and the revival of important industries like tourism, fishing, and agriculture has been hampered by the lack of security. As a result of such development, unemployment rates have skyrocketed, and poverty levels have stayed high. Based on the report by the African Development Bank Group (ADBG), the current microeconomic and financial developments discovered that

the actual GDP growth dropped to 1.7 percent in 2022 from 2.9 percent in 2021 due to enormous drought, persistent disputes, and extreme poverty (AfDB, n.d.).

Given these contexts, it is crucial to recognize that the armed conflict in Somalia has resulted in a numerous casualty due the catastrophes, including a humanitarian crisis, severe economic loss, poor governance, disputes, state vulnerability and failure, viciousness, chaotic clannism, and other security threats. To solve such issues, comprehensive research on this armed conflict is needed to address such issues. The goal of this study is to close the crucial gap that existed between IHL and its successful implementation in the Somalian armed conflict. The purpose of this study is to determine if IHL can be effectively applied to end the armed conflict and guarantee that peace and harmony rule in Somalia and its neighboring countries.

Methodology

The doctrinal legal method refers to the systematic and critical analysis of legal principles, rules, and doctrines of law as they are in the existing legal documents, including legislations, conventions, law reports, periodicals, and textbooks (Vibhute & Aynalem, 2009). The study adopted a doctrinal legal due to its in-depth comprehension of the related issues and matters about the implementation of IHL to the armed conflict.

Findings on the Causes, Consequences, and Parties of the Somali Armed Conflict

1. Historical roots

Most conflicts in Africa can be linked to the colonial past of the continent's nations, even though colonialism cannot account for them entirely. This also applies to the instability in Somalia. As Osman notes, the seed of the ongoing suffering, particularly in the Southern region of the nation, was sown at the end of the 19th century (Osman & Souare, 2007). The Somalian state was founded as a result of the European invasion and colonization of Africa in the late 19th century, much like the majority of other African states. The nation of Somalia as we know now emerged after the advent of European colonial control, although the people of Somalia have lived in the area that is currently a part of the nation of Somalia since the beginning of time (Bayne, 2001). The citizens of Somalia were arbitrarily separated into five separate colonial entities when the European colonial authority was formed in the area. These five units were:

- currently, French Somaliland is part of the Red Sea bordering Djibouti.

- British Somaliland, a region formerly under British colonial administration that merged with Italian Somaliland to become the State of Somalia in June 1960.

- Italian Somaliland, a region colonized by Italy, gained independence in July 1960, joining British Somaliland to form the Republic of Somalia.

- The Northern Cape region, which made up the portion of Kenya's crown colony.

■ The Ogaden territory, which Ethiopian conqueror Manilik annexed between 1887 and 1895 and later incorporated entirely into Ethiopian territory

At the end of June 1960, British Somaliland, presently the self-declared sovereign state of Somaliland and primarily populated by the Issaq clan, attained independence. The two regions came together to establish the Republic of Somalia when Italian Somaliland, which today occupies central and southern Somalia, gained independence in early July 1960. There are certain effects that Somalia suffered as a result of this colonial history. There are at least four such repercussions that are significant in explaining how Somalia's instability developed. In the beginning, the Somalian population was divided into several sovereign territories as a result of the colonial authority that was established in this area. It has prevailed to have an impact on Somalia's ties with its neighbors, especially Ethiopia. The desire to create a greater Somalia by utilizing Somalis from all the different regions, such as Djibouti, Kenya, and Ethiopia was manifested in the nationalism of post-independence Somali leaders. As a result of the colonial era, a nationalist administration with a substantial military build-up emerged domestically.

Subsequently, the institutionalization of the state as the primary or only basis of political and economic power created the conditions for conflict and hostility as various groups fought for control of the state apparatus or political dominance because the state exercised absolute control over the political system and economic resources throughout the entire region. The clan and sub-clan system, which comprise the basic social structures in Somalia, served as political weapons in this conflict. In this sense, Somalia's

colonial system altered the function of clans as well as the type of inter-and intra-clan dispute. This signifies the position that "clannism" as it refers to holds in the ongoing dispute in Somalia. As such, the nation is no longer seen by the public as a common framework for the socio-economic and political development of the entire Somalis regardless of their clan affiliation, but rather as an instrument of clan competition and a weapon for political and socio-economic aggrandizement. This demonstrates unequivocally the importance of including institutional safeguards against marginalization and exclusion for all Somali communities when creating a framework for ending the protracted dispute in the nation. Thirdly, Somalia has inherited the opposing colonial cultures of the British and the Italians (Dersso, 2009).

The disparity in colonial government and consequently political traditions became a source of conflict for elites from the two regions, even though this duality was masked in the enthusiasm and rhetoric of Somali unity at the beginning of the founding of the republic. The recruitment and promotion of native clan members, mainly from the Mudgu and Majertinai districts to colonial government was part of the extremely interventionist and stern Italian rule. The advancement of clan members from the "selected " regions reinforced the colonial and post-colonial nation's parasitic and exploitative policies (Osman & Souare, 2007). The ruling class of post-colonial Somalia has primarily arisen from such clans as a result of their exposure to the operations of the colonial states and political mobilization through the creation of the Somali Youth League. In addition, to being marginalized, the state frequently used violence and repression against the citizens in the north. It highlights

the secessionist tendencies in and ultimately, Somaliland's 1991 proclamation of independence. While the fact that Somaliland already has a de facto separate functional state structure should be considered in efforts to achieve lasting peace in Somalia, such historical distinctions should also influence any viable discussion for resolving the Somali conflict. Although the federal form of the transitional charter is riddled with issues, the concept of federalism as a framework for reconstituting Somalia should not be completely abandoned (Dersso, 2009).

The colonial government was run in a manner that gave people of specific "selected" groups or regions privileged access to positions in the colonial administration, education, and other modern commodities. As was alluded to before, this resulted in the dominance of the country throughout the post-colonial era by members of the groups who had access to the resources necessary to wield authority over the state after the colonial ruler's departure. The prejudice left over by colonialism has become more entrenched in post-colonial Somalia. Evidently, the ensuing inter-clan distrust and hatred are not only the cause of the conflict but also among the factors fuelling the engine of Somalia's dispute in the country. clearly, this has severe ramifications for efforts to maintain and promote peace (Osman & Souare, 2007). It makes peacemakers wonder what kind of government setup would be most effective in dealing with this issue. It presents a dilemma for peacekeepers in terms of how they may effectively carry out peacekeeping and peacebuilding seen as supporting the other party by the delegates of the rival factions in terms of different clans, territories, or religious secs (Dersso, 2009).

2. Vicious Extremist Groups

Al-Shabaab and Islamic State in Somalia (ISS)

An offshoot of the Islamic Courts Union (ICU), Al-Shabaab is an Islamist militant organization that was founded in 2006. Although the group initially consisted of a tiny unit within the ICU, after the Ethiopian involvement in 2006, it evolved into a "national resistance movement," allowing it to gather support across the clans (Schaefer & Black, 2011). In terms of managing the territories under its control, enduring leadership conflicts, and fighting a fruitful conventional and asymmetrical war against its adversaries (Chopra, 2014). Its objective is to create an Islamic State and drive out foreign powers (*Conflict With Al-Shabaab in Somalia*, 2024). The militant group declared its allegiance to Al-Qaeda in February 2010. According to UN estimates, the organization brings in up to \$100 million annually and has fighting strength between 5,000 and 9,000 people, primarily young men and women from various clans (Marchal, 2009). It receives funding through taxation, entrance fee, exploitation, Somali diaspora and other extremist organizations. Nevertheless, the organization weakens due to the joint operations of NSA and AMISOM (Seth et al., 2016)

In a similar development, an Islamic State in Somalia (ISS) on the other hand is a branch of the Islamic State of Iraq, the defectors of Al-Qaida and the Levant-affiliated sect that arose at the end of 2014 as an Al-Shabaab fragment.

Some estimate that the faction has roughly 300 elite fighters, most of them are al-Shabaab dissenters, while the exact strength of its army is unknown (The Defence Post). The faction initially started its atrocities in Somalia's Puntland territory, which has some

autonomy, but as time went on, ISS increased its operations in Mogadishu and other parts of central and southern Somalia, setting up operational cells and extorting money from many companies that operate there (*The Islamic State of in East Africa*, 2018). Relatively, clan intricacies also play a major role in ISS's capacity to endure and grow, much like they do with al-Shabaab. The organization largely relies on Somali clans that are at enmity with al-Shabaab or have split from them (*The Islamic State of in East Africa*, 2018).

Findings

1. The Characterization of the Somalia Armed Dispute

The two major types of armed conflict are IAC and NIAC. They frequently take place in the same nation and are based on the same series of circumstances. A NIAC may occasionally result in the emergence of an IAC, and vice versa. The guiding rules that govern how these phenomena interact have been established by international criminal law, although they may be traced back to common Articles 2 and 3 of the Geneva Conventions and its Additional Protocols. This section looks at how IHL applies to the two different types of armed conflicts, focusing on the limitations of how the two main sections apply to the armed conflict in Somalia.

2. Extending the Common Article 2 of the Geneva Conventions Scope of Application

States deliberated and came to Common Articles 2 and 3 of the Geneva Conventions during discussions about what should constitute NIACs and IACs ("The Geneva Conventions," 1949). However, the two sections did not explicitly list the components of

each armed conflict because the drafters were concerned that doing so may lead to a limited or inflexible description of non-international armed conflict (Castrén, 1966). Article 2 of the Geneva Conventions applies to armed conflict among States whether the dispute is proclaimed or not and regardless of whether one or both State Parties recognize the state of war and declare the state of the war. The section also applies to circumstances of full or partial occupation, regardless of whether resistance is present or not. In recent history, there haven't been many instances of Somali State troops fighting against the forces of another country in armed warfare. However, during the brutal rule of Siad Barre, Somalia, and Ethiopia fought a war after Somalia and Ethiopia's Ogaden region in 1977 intending to annex it. This was consistent with Siad Barre's expansionist vision of liberating Somali-populated areas of neighboring nations to create a greater Somalia nation-state. According to the ICRC, a comparison of Common Articles 2 and 3 will show that IHL sets a lower bar than NIAC for establishing the existence of an IAC. For instance, the length of armed conflict and its intensity are irrelevant when deciding whether an IAC exists.

Furthermore, there was the involvement of other nations that supported neither Somalia nor Ethiopia. Before the emergence of the dispute, the USSR supported Somalia, while the USA and other Cold War adversaries in the West supported Ethiopia financially and militarily. At the peak of the conflict, the USSR and Cuba both also turned their support to Ethiopia. The war ended in March 1978, with the retake of Ethiopian massive territory back from Somalia. The dispute is a clear example of an IAC under Common Article 2 of the Geneva Conventions.

3. Extending the Common Article 3 of the Geneva Conventions Scope of Application

Common Article 3 of the Geneva Conventions deals with NIACs that might take place on the soil of High Contracting Parties and forbids NIAC Parties from violating IHL against protected individuals. The Geneva Conventions Common Article 3 prohibits acts of homicide, brutal treatment, and hostage kidnapping, as well as executions without judicial privileges. As it mentioned earlier, since Common Article 3 is recognized as a customary international law, it applies to circumstances that arise in any State. It has also been highlighted that the Geneva Conventions drafters refrained from being too explicit out of concern that doing so might lead to an unwieldy or rigid description of NIAC (Castrén, 1966). In addition to having to be distinguished from IAC, an NIAC must also be set apart from armed disputes at lower intensity levels. Such as riots and other similar instability which do not meet the criteria for NIACs. They must be dealt with by the State's police and other law enforcement organizations and processes since they fall entirely under the criminal jurisdiction of the State ("The Geneva Conventions," 1949).

Moreover, there is another criterion connected to the non-state armed groups' NSAG's nature. This institution test mandates that an NSAG must have a specific level of organization, which consists institutional hierarchy with clearly defined functions for the various facets and/ or departments. The Geneva Conventions Additional Protocol II, which deals with NIACs, stipulates that NSAGs must be under responsible direction and have control over a portion of the country's territory when conducting operations ("The Geneva

Conventions," 1949). Due to this additional need, P2 has a higher bar than Common Article 3, even though the ICRC and other IHL authorities do not distinguish between the two grounds that in practice, States have not been eager to do so (ICRC, 2019).

As noted earlier, without AP2, Common Article 3 does not specify what should comprise an NSAG in a NIAC. The state's constant reluctance to recognize NSAGs to deny their autonomy further complicates matters. However, it has been established by state practice and international criminal law that an entity as defined by Common Article 3 must initially have a command hierarchy as well as internal standards for discipline and operations (Mundis & Gaynor, 2006). For instance, the ICTY has ruled that for an armed organization to be classified as an NSAG, it needs to have a large number of members with whom it can coordinate its actions and distribute its weaponry (McDermott, 2012). As a result, Al-Shaabab possesses the traits of an NSAG under IHL.

Conclusion

Although there is a great deal of obscurity and speculation regarding the IHL's scope of applicability to internal armed conflicts, doctrine and jurisprudence have been working for almost six decades since its enactment to close such perilous gaps. However, this has not been successful in closing the gaps and loopholes that allow governments and illegal organizations to avoid applying rules and norms to their behavior during protracted disputes and hostilities. In this regard, The Appeal Chamber of the ICTY in the Tadic case asserts that armed conflict arises when warring parties employ an armed confrontation belonging to their respective

countries or when there is prolonged use of armed force between legitimate government institutions and organized rebel factions located within the same group. The emergence of organized rebel factions posed a greater threat to the Somali government and contributed immensely to the belligerence of the statehood and governing system in the country, hampered economic growth, soured relations between Somali and its neighbors, as well as tarnishing its image and reputation in the international community, making it harder for the respected institutions to implement and uphold IHL norms and prevent its violation on the innocent civilians.

Therefore, it is imperative that the United Nations Security Council, which is the global body tasked with overseeing the maintenance of global peace and security and which under Article 25 of the UN Charter, has the authority to issue legally binding resolutions for all UN members, be granted the authority to determine whether an internal armed conflict existed. Depending on the intensity of the hostilities, falling under the common Article 3 or Additional Protocol II's area of action, making it clear to the concerned State that it will be held responsible globally for upholding and respecting humanitarian law. This will undoubtedly serve as a deterrent for violating the law of war since governments will be fully aware they are being observed by the world community and that appropriate behavior is expected of them.

Furthermore, the Security Council would be permitted to establish a special commission to look into the specifics of internal hostilities, to help and support its decisions on armed conflicts. The Security Council would establish the existence of armed conflicts through legally binding resolutions, eliminate arguments about

when the disputes purport conflict status and the impermanent applicability of the Conventions, and warn both governments and illegal factions that the Law of War for internal conflicts is currently effectual in their territories. This would further give the Security Council a clear indication to deploy its peacekeeping or enforcement troops and impose individual restrictions on both illegal factions and governments since the sanctions would be based on the specific violation of earlier legally binding resolutions. Only when the abovementioned is effective will mankind genuinely adhere to General Eisenhower's promise to never forget and to ensure that it never happens again.

References

- AfDB. (n.d.). *Somalia Economic Outlook*. Retrieved from <https://doi.org/https://www.afdb.org/en/countries-east-africa-somalia/somalia-economic-outlook>
- AOAV. (2016). *Somalia*. Action on Armed Violence. Retrieved from <https://aoav.org.uk/2016/somalia>
- Assefa, H. (1999). A lack of visionary statesmanship and democratic leadership. *Searching for Peace in Africa. An Overview of Conflict Prevention and Management Activities*, 115-119.
- Bayne, S. (2001). *The European Union's Political and Development Response to Somalia*. ECDPM.
- Belay, T. (2019). *Somalia: Conflict Insight*. Institute for Peace and Security Studies (IPSS). Ethiopia. Retrieved from <https://policycommons.net/artifacts/1444113/somalia/2075846/> on 29 Jun 2024. CID: 20.500.12592/ngwstm

- Best, G. (2009). *The Methods of Conflict Resolution and Transformation in Introduction to Peace and Conflict Studies in West Africa, University of Peace Africa Programme*. Ibadan: Spectrum Books Limited.
- Castrén, E. (1966). *Civil War/Erik Johannes Sakari Castrén*. Suomalainen Tiedeakatemia: Helsinki.
- Chopra, J. (2014). *Report of the Monitoring Group on Somalia and Eritrea pursuant to Security Council resolution 2111 (2013): Somalia*.
- Conflict With Al-Shabaab in Somalia. (2024). Center for Preventive Action.
- Dersso, S. A. (2009). The Somalia Conflict implications for peacemaking and peacekeeping efforts. *Institute for Security Studies Papers, 2009(198)*, 24.
- EIP. (2018). *The Islamic State of in East Africa*. Retrieved from https://www.eip.org/wp-content/uploads/2020/07/Report_IS-in-East-Africa_October-2018-3.pdf
- Focarelli, C. (2019). *International law*. Edward Elgar Publishing.
- ICRC. (1949). *The Geneva Conventions*. Retrieved from <https://www.icrc.org/en/war-and-law/treaties-customary-law/Geneva-conventions>
- ICRC. (2004). *Advisory Service on International Humanitarian Law*.
- ICRC. (2019). *ICRC report on IHL and the challenges of contemporary armed conflicts*.
- Lewis, I. M. (1994). *Blood and bone: The call of kinship in Somali society*. The Red Sea Press.

- Marchal, R. (2009). A tentative assessment of the Somali Harakat Al-Shabaab. *Journal of Eastern African Studies*, 3(3), 381-404.
- McDermott, Y. (2012). Double speak and double standards: Does the jurisprudence on retrial following acquittal under International Criminal Law spell the end of the double jeopardy rule? *THE CHALLENGE OF HUMAN RIGHTS: PAST, PRESENT AND FUTURE*, David Keane, Yvonne McDermott, eds., Cheltenham, Edward Elgar.
- Menkhaus, K. (2006). Governance without government in Somalia: Spoilers, state building, and the politics of coping. *International security*, 31(3), 74-106.
- Mundis, D. A., & Gaynor, F. (2006). Current Developments at the Ad Hoc International Criminal Tribunals. *Journal of International Criminal Justice*, 4(3), 623-658.
- OCHA. (2023). *Somalia Humanitarian Response Plan* (Humanitarian Action Analysis Needs and Response, Issue).
- Osman, A. A., & Souare, I. K. (2007). *Somalia at the Crossroads: Challenges and Perspectives on Reconstituting a Failed State*. Adonis & Abbey Publishers Ltd.
- Schaefer, A., & Black, A. (2011). Clan and Conflict in Somalia: Al-Shabaab and the Myth of “Transcending Clan Politics”. *Terrorism Monitor*, 9(40), 7-11.
- Seth, J. G., Liepman, A., & Chandler, N. (2016). *Counter Terrorism and Counter Insurgency in Somalia: Assessing the Campaign Against Al-Shabaab* RAND Corporation.
- Vibhute, K., & Aynalem, F. (2009). Legal research methods. Teaching material. 68-97.

Role of National Human Rights Institution: The Case of National Human Commission in Bangladesh and Komnas HAM in Indonesia

Md Mahbubul Haque¹ Heru Susetyo²

(Received: April 26, 2024; Revised: June 10, 2024; Accepted: June 19, 2024)

Abstract

A National Human Rights Institution (NHRI, hereafter) is an official State institution established by law to protect, promote, monitor, and fulfil the human rights of the people. Contrary to other national institutions, NHRIs are accredited with an internationally accepted quality label, on the basis of their compliance with the Paris Principles. The purpose of this study is to examine how did it work in Bangladesh and Indonesia, and to what extent did it face difficulties in compliance with international standard. In this study, the researcher adopted a qualitative form of research due to the nature of the study. Data were collected mainly through various secondary documents, and interviews with different stakeholders. This study found that government supporters or like-minded people became commission members. In addition, NHRI failed to respond

¹ Senior Lecturer, Faculty of Law and International Relations, University Sultan Zainal Abidin (UniSZA), 21300 Kuala Nerus, Terengganu, Malaysia, Email: mahbubh@uniszza.edu.my

² Associate Professor, Faculty of Law, University of Indonesia (UI), Depok City, West Java 16424, Indonesia, Email: hsusetyo@ui.ac.id

to the human rights violation, and lack of institutional infrastructure. After many years, the national institution failed to establish guidelines in accordance with the Paris Principles.

Keywords: Paris Principles, National Human Rights Commission in Bangladesh, Komnas HAM in Indonesia.

Introduction

Human rights have been a core concern of the United Nations since its inception. The responsibility to respect, protect and fulfil human rights lies with the States. Article 1 of the Charter of the United Nations proclaims that one of the purposes of the United Nations is to achieve international cooperation in promoting and encouraging respect for human rights and fundamental freedoms for all without distinction based on race, sex, language or religion (United Nations, 1945). The States have the legal obligation to protect and promote human rights, and ensure that people can realize their rights without any discrimination. In recent years, the theoretical and practical recognition of the universality of human rights has progressed in Asia. In many countries, even tyrannical regimes officially accepted the international human rights standard and mechanism. However, its practice at domestic level still has a long way to go. Scholars argues that Asian countries' governments are not willing to implement the standard of human rights (Ahdanisa & Rothman, 2021). In this situation, it is important to ask how the NHRI as independent institution at national level does, can play vital role to address the rights-oriented issue.

The NHRI is an independent institution, by principles, it should stand for those who need protection. It should also work to obligate the government to protect fundamental rights, while simultaneously ensuring the accountability of the national government. Many countries throughout the world establish national human rights institutions to provide necessary advice and guidelines to their respective governments. Despite their formation by the government, these institutions should operate

independently. This article explored the national human rights institutions in the context of Bangladesh and Indonesia. This paper also examines the expectation of the rights practitioners and other relevant stakeholders who have been closely monitoring human rights situation at domestic level in relevant to NHRIs role in their respective countries.

Methodology

This research aims to understand of the role of national human rights institution, and how it functions in accordance with the Paris Principles. Most of Asian countries' ruling elites abuse their power and disregard various human rights issues. In fact, democratic values and political institution could not flourish in many Asian countries. Due to international obligation, government forms the NHRI, however, the NHRI formed by the government does not comply with global standard. In this study, the researcher adopted the qualitative form of research due to the nature of the study. As the study is socio-political in nature, several events in which the data were drawn cannot be measured in numbers. However, those events can be observed through the lens of the witnesses, experts, or those who are relevant to the events. This research is a case study, and the researchers chose the countries from the Southeast and South Asia. Please note that this research is not meant to be a comparative study between the two chosen countries. Through the case study research approach, researchers can generate an in-depth, multi-faceted understanding of a complex issue in its real-life context. Cousin (2005) stated that the case study method also is a good way to define cases for an easier understanding. Thomas (2011)

argued that a case study is an analysis of systems studied with a wide-ranging view where either one or several methods are used.

For this study, data were collected mainly through various secondary documents. Interviews were also conducted with specific groups of respondents including rights practitioners, academics, and former commissioners of the NHRI. At the beginning of the research, related literature on the role of NHRIs especially in the Asian context are reviewed. At this phase, the gaps between national level human rights institution and the United Nation (UN) which represent international institution, are identified. Lack of first-hand data from government officials is one of the limitations of this study.

Background and Formation of the NHRI

The emergence of NHRI is a significant part of international human rights mechanism. In some countries, NHRI is referred to as National Human Rights Commission, Ombudsman, Committee or Commission of Human Rights. The NHRIs have been recognized at the international level as actors for the promotion and protection of human rights since 1946 (GANHRI, 2023). The idea to establish NHRIs dates back to a UN decision in 1946 (ECOSOC resolution 2/9, 21 June 1946, sect. 5), followed by additional resolutions in 1960 (ECOSOC resolution 772B, 25 July 1960) and 1978 (Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions, 2005). However, it was not officially formed until 1970, and not getting much attention then due to the Cold War. The first National Human Rights Institution (NHRI) were established in 1970, followed by other NHRIs in early 1980 mainly in Commonwealth countries such as Canada, Australia, and New Zealand (Lindsnaes & Lindholt, 2001).

National Human Rights Institutions (NHRIs) were established after a long process of consideration at the United Nations (UN). The Paris Principles were adopted at the first International Workshop on National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights which was held in Paris from 7 to 9 October 1991 (Beco & Murray, 2014). Participants of the workshop drafted the principles relating to the status and function of the national institutions for the protection and promotion of human rights. The draft is now referred to as the “Paris Principles”, named after the city where it was drafted. To implement the draft, the UN members was urged to set up a national human rights institution to protect, promote, monitor, and fulfil the human rights of the people. The UN Commission on Human Rights and the UN General Assembly later approved this draft, and it became the obligation for all of its members to establish national institutions. That meeting also recognizes that it is the right of each country to choose the framework that is best suited its needs at the national level (OHCHR, 1993a).

Before discussing the national human rights institution in Bangladesh and Indonesia, it is necessary to briefly explore the core components of Paris Principles. The National Human Rights Commission is a not a typical government organization. By the nature of its formation, NHRC is semi-autonomous and functionally independent organization with its main accountability towards the people of the country in which it was established. It set the minimum standards that NHRIs must meet in order to be considered credible, and to operate effectively. The key pillars of the Paris Principles are pluralist composition, independence and effectiveness. The major tasks for NHRIs are to promote and protect

all human rights. It should be independent from the government. Appointment of its members should be transparent and just. All members are elected in accordance with a procedure that ensure a pluralist representation of the social forces. NHRIs have adequate powers to investigate and inquire about issues related to human rights violation (OHCHR, 1993a).

To run the NHRI smoothly, it should get adequate funding in order to function properly. NHRI will collaborate with other local institutions, NGOs, and civil society groups to address human rights issues. At international level, NHRI can contribute their knowledge and expertise to enhance international mechanisms. It also introduces international human rights norms at domestic level. At national level, NHRI closely works with NGOs to protect the rights of vulnerable groups such as non-citizens and combating against the ethno-religious minorities. In addition, it promotes human rights education, and support marginalized people in a country. NHRI also forms the several sub-groups to work for the marginalized people issue. In this case, if existing legal protection is inadequate, then it will put forward its suggestion to the government to reform the relevant law.

By principle, NHRI should not be interfered by the government. This is to ensure that NHRI select and appoint its commission members without government's influence. NHRI also works as a mediator between the government and civil society organizations to ensures citizens' rights protection and overseeing government's approach when treating its people. Another important function of NHRI is to systematically review the government's human rights policy. This is to observe and detect shortcomings in

the policy, and to provide suggestion to improve it. As previously illustrated, NHRI at the domestic level is working with strictly legal issues as well as fulfilling their obligation to promote human rights in general.

National Human Rights Commission in Bangladesh and KOMNAS HAM Indonesia.

This section is to elaborate the NHRIs in Bangladesh and Indonesia from the Paris Principles context; competence and responsibilities, composition and guarantees of independence especially budget and expenditures.

National Human Rights Commission in Bangladesh

After the restoring parliamentary democracy in 1991, local groups advocate for rights and international community urge the government to establish national institution. It was expected that national institution plays major role for guaranteeing human rights. Due to CSO's strong advocacy, the government launch a project in 1996 to assess the probabilities of establishing a national human rights institution. As a part of this process, a draft was formulated based on suggestions and recommendations from various stakeholders (ASK, 2018). It took more than a decade to get legal structure for a national human rights commission and finally promulgated Ordinance 2007 by the Honourable President of Bangladesh with effect from 1 September 2008. The National Human Rights Commission of Bangladesh has its basic principles derived from the UN Paris Principles and International Coordinating Committee (ICC) of National Human Rights Institutions (NHRIs). It is

ought to be a neutral, people oriented, independent organization. The National Human Rights Commission is not a typical government organization. By the nature of its formation, NHRC is semi-autonomous and functionally independent organization whose main accountability is towards the people of the country (Haque & Monami, 2017).

The National Human Rights Commission is committed to the accomplishment of human rights in a broader sense, including dignity, worth and freedom of every human being, as enshrined in the Constitution of the People’s Republic of Bangladesh, and in different international human rights conventions and treaties to which Bangladesh is a signatory (National Human Rights Commission in Bangladesh, 2020). This institution also aims to safeguard the democratic order in Bangladesh and ensure the protection of the fundamental human rights of its citizens. The composition of the human rights commission is considered basic for its credulity and effective function. The Bangladesh NHRC is consisted of a chairman and 6 other experts in human rights from various backgrounds. Such method in which members are selected is in accordance with the ‘Paris Principles 1991’. In the current Commission, there is only one female representative and only one representative from ethnic minority group (National Human Rights Commission in Bangladesh, 2024). The Chairman and one commission member serve full time, while the others are honorary members. Among the members, one shall be appointed from an ethic minority groups and one shall be woman. The Chairman takes the chief executive role to ensure that the Commission functions properly. The President shall, upon the

recommendation of the selection committee, appoint the Chairman and the members of the Commission.

Globally, national human rights bodies are categorised in A, B and C based on their structure and activities. Previously, the International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions (ICC) of the United Nations did the categorisation, now the Global Alliance of National Human Rights Institutions (GANHRI) takes the responsibility. The overall performance of the commission is not much satisfactory, so why it is not upgraded to category 'A'. It is noted that in other South Asian countries such as Nepal and Afghanistan, their NHRIs have received category 'A' recognition until Taliban took power (in Afghanistan) (Saha, 2023). Rights experts and activists stated their dissatisfaction on NHRIs which will be discussed in detail in the next section.

National Commission on Human Rights (*Komisi Nasional Hak Asasi Manusia* hereafter KOMNAS HAM)

Indonesia is the largest country in Southeast Asia and it achieved progress in governance standards and institutional development. Indonesian government legally recognised human rights in the Constitution and established several bodies aimed to promote its advancement. In 1993, the Indonesian government announced the establishment of the National Human Rights Commission; shortly call KOMNAS HAM. At the time, during New Order Period – Soeharto Regime, there were very few expectations of the Commission due to its mandate was weak, Indonesia was an authoritarian state, and human rights violations were rampant. KOMNAS HAM was established by Presidential Decree (Keputusan

Presiden, abbreviated to Keppres) no. 50/1993. The Decree gave the Commission three main tasks; 1) to promote human rights 2) to study international human rights instruments, and 3) to investigate alleged abuses of human rights (Setiawan, 2012). This included providing recommendations to the government regarding ratification and human rights implementation. KOMNAS HAM should have no more than 25 members, including one chairperson and two vice-chairpersons (The Indonesian National Human Rights Commission, 2013). Commissioners were appointed fulltime for a period of five years, and could be reappointed for one subsequent term. The Commission's funding was to be provided by the State Secretariat.

The formation of Komnas HAM began in 1993, and the promulgation of Law number 39 of 1999 concerning Human Rights (UU HAM), as well as the issuance of MPR Decree Number XVII/MPR-RI/1999 concerning Human Rights, and also Law number 26 of 2000 regarding the Human Rights Court. As befits a country experiencing a transition period, Indonesia is also experiencing one of the important phases during this period. One of them is the presence of independent supporting state institutions (state auxiliary bodies), which are useful as they support and help in the transition process. Apart from helping with the transition process, these supporting institutions are also idealized to supersede or improve existing institutions but whose performance is unsatisfactory, involved in corruption, collusion and nepotism, as well as the inability to be independent from the influence of other powers (Arliman, 2017).

Suparman Marzuki (in Arliman 2017) stated there were two reasons for doubt namely 1) a stance based more on Indonesia's image in the international world which would take part in the 1993

Vienna Conference, and 2) The formal mechanism for establishing Komnang HAM was fully carried out by the government through the Ministry of Foreign Affairs, which at that time was always the main bulwark when facing international pressure, including issues regarding human rights violations committed by the Soeharto Regime.

Competence and Responsibilities

According to the Paris Principles, a national institution shall be given a mandate as broad as possible, which shall be clearly set forth in a constitutional or legislative text, specifying its composition and its sphere of competence (OHCHR, 1993a). Through various digital documents and interview with rights activities and academics, it is safe to assume that both countries' NHRIs are still away from the competence and responsibilities according to Paris Principles.

After more than a decade, national institution has no significant role to promote and protect the human rights in Bangladesh. There are a few progresses from the NHRI to address the human rights situation in Bangladesh. In May 2017 the Commission appointed 100 panel lawyers in forty districts to provide free legal counselling and help victims of rights violation (ASK, 2018). Currently, the Commission has been closely working with CSO to prepare the Universal Periodic Review (UPR).

There are various reports that mention NHRI's failure to take effective measures against massive human rights violation due to government influence. In the past decade, several reports from global human rights organizations alleged that the police, army, the elite paramilitary Rapid Action Battalion and other security agencies

in Bangladesh were involved in extrajudicial killings and enforced disappearances. According to Asian Human Rights Commission, “between 2009 and June 2022, at least 2,658 people were killed extrajudicially and at least 619 became victims of enforced disappearances” (Rahman, 2022). Amnesty International also stated that instead of launching proper investigations on these killings, the authorities allegedly sought to fabricate evidence to support their “gunfights” or “crossfire” claims (Amnesty International, 2019). Given the excessive numbers of extra-judicial killings and enforced disappearances, it is imperative that the Commission plays an instrumental role in this connection. Interviewees of this study argues that commission did not make any comments against the law enforce agencies hideous crime in Bangladesh (interview with Tawfique M. Haque, Professor, North South University, Dhaka and Advocate Z.I Khan, former member of the Bangladesh Bar Council, April 2024). There are many examples shown that Commission failed to take effective measure against the massive violation of human rights under the present regime. The whole commission turned to be a ruling party friendly organization.

According to Atnike Nova Sigiros, Chairman of KOMNAS HAM, the major challenge of the Indonesian National Human Rights Commission is to continue the process of resolving serious human rights violations so that they do not recur. The increasingly narrowing space for democracy and civil liberties as a result of today’s erosion of democracy, as well as the widespread ecological crisis as a result of climate change and exploitative development which has the impact of increasingly narrowing living space (economic and social rights) (KOMNAS HAM, 2023).

The Human Rights Court in Indonesia, which has heard cases of serious human rights violations several times, shows the lack of clarity in legal methodology in the judicial process. Politics and other factors that influence the process of law enforcement and human rights in Indonesia also play a role in these cases. The former commissioner of Komnas HAM 2012–2017, Maneger Nasution (interview on 3 June 2024), said there were three problems with Komnas HAM from the Competence and Responsibilities perspectives. Firstly, the legal product, the Law on KOMNAS HAM, is indeed weak. Its authority is limited. In cases of serious human rights violations, KOMNAS HAM only has the authority to investigate, and even then, it is restricted. The product is a recommendation only. As an investigator, the Attorney General’s Office may or may not follow up. Komnas HAM does not have coercive authority. Secondly, the legal structure. Law enforcement still holds conservative views. Some still view serious human rights violations by the state as justified because they are in the context of maintaining national stability and security. Thirdly, the existence of a political and societal culture that still needs to support the resolution of cases of serious human rights violations in the past using the National Human Rights Commission mechanism. Not many people, including law enforcers and politicians, supported the resolution of the 1965 case because they thought conservatively that it was appropriate for followers of the Indonesian communist party to be persecuted. Moreover, politics at the state level also hinders the disclosure of serious human rights violations because there are elements in the authorities who do not want past cases to be reopened.

Meanwhile, Deputy Chairperson of Komnas HAM 2022 – now, Abdul Haris Semendawai (interview on 3 June 2024), revealed that apart from the problem of the political superstructure, what makes disclosing past human rights cases difficult is the lack of clarity on more technical procedural law in the investigation of cases of serious human rights violations. There are no legislative changes have been related to the Human Rights Courts Law-2000, which limits Komnas HAM’s authority. There is also a lack of synchronization between human rights court procedural law and criminal procedural law in the Criminal Procedure Code.

Composition and Guarantees of Independence (budget and expenditures).

The composition of the national institution and the appointment of its members, whether by means of an election or otherwise, shall be established in accordance with a procedure which affords all necessary guarantees to ensure the pluralist representation of the social forces (OHCHR, 2013). The whole selection process of the Chairman and Members in National Human Rights Commission in Bangladesh is not participatory. The selection committee of the NHRC is comprised of government officials including law minister, the home minister, the chairman of the law commission, the cabinet secretary, and two members of the parliament (MP). One of the two MPs has to be a member of the opposition, but that member too has to be nominated by the speaker (Khan, 2019). The so-called political nomination raised debates and threat for independence of the commission. The Human Rights Affairs Secretary and senior Lawyer, Asaduzzaman

from the opposition Bangladesh Nationalist Party (hereafter BNP), mentioned that appointment procedures in the National Human Rights Commission in a mechanical manner demonstrates that all the politically motivated individuals are appointed in the commission in order to serve the regime (online interview, April 13, 2024). The leading rights activist Sultana Kalam also mentioned that NHRI in Bangladesh not following the core of Paris Principals. “So far, we have never seen this procedure being followed. Rather, we have witnessed former bureaucrats in the leading position at the NHRC, with rare exceptions (Kamal, 2023).

Other political parties are also frustrated with NHRI and stated that it became government partner organization (online conversation with Coordinator of the Left Political Alliance, September, 2022). There is a strong loophole in the appointment procedure of the Chairman and members of the NHRC of Bangladesh. Since the 2009, most of the Commission members either from retired government officials or ruling party’s like-minded people.

Budget allocation and expenditure

The Paris Principles specifically state that the NHRIs must have mechanisms for institutional infrastructure and budget independence, so that they can enjoy financial independence. National Human Rights Commission in Bangladesh is a statutory independent institution which is committed to provide independent views on issues within the boundaries of the Constitution or prevailing law, being in force for the protection of human rights. As per the act, the commission works independently and does not

require prior approval to spend its budgetary allocation. It should be noted that the commission's budget is funded by annual grants from the Government of Bangladesh or local authorities. Its account is to be audited by the Comptroller and Auditor General (CAG) of Bangladesh. The budget has gradually increased but not sufficient to work in big scale (Haque & Monami, 2017).

In case of NHRI in Indonesia, as mentioned by Patra (2012) and Arliman (2017), Komnas HAM's independence at the start of its establishment had doubts because it was considered vulnerable to government intervention. Human rights were considered only as a political tool for the interests of the New Order authorities to restore Indonesia's negative image in upholding human rights. Some evidence of this assumption is the helplessness of KOMNAS HAM in resolving past cases of human rights violations such as the Tanjung Priok case (1984), Timor Leste (1999), Abepura (2000), Semanggi I and II (1998 – 1999), to the case that happened in December 2020 namely the massacre of six members of the Islamic Defenders Front by police officers from the Greater Jakarta Police at kilometer 50 of the Cikampek toll road. The KOMNAS HAM still contains a number of weaknesses such as its dependency on the local authority, insufficient budget, unclear position of KOMNAS HAM in the constitutional system and so on.

Conclusions

The purposes of this study are to examine how the NHRIs working in South and Southeast Asian countries, and to what extent that they face difficulties to comply with Paris Principles. The outcome of this study shows that in Bangladesh and Indonesia,

NHRIs are controlled by the government. The NHRI basically is a 'statutory independent institution.' While people have a lot of expectations from these institutions, but the ground reality is disappointing and have frustrating scenario in both country context. All interviewees for this study stated that NHRIs have various limitations which prevent them from complying with the Paris Principles. Formation and nominations criteria are not transparent. Certain NHRIs centre has become a rehabilitation centre for former government officials and retired judges. NHRIs failed to criticize human rights abuses especially if those abuses are committed by security forces against political oppositions and ethno-religious minorities. NHRIs mandate shrunken by the ruling government. Members of civil society who have worked for this institution for long never want the status of this platform to be questionable. Regarding the financial independence, NHRI will be funded by the State but not controlled by the national government. There is no doubt that NHRIs have the potential to be a significant institution, but without competent people, it will turn to be another government agency.

References

- Ahdanisa, D. S., & Rothman, S. B. (2021). Revisiting International Human Rights Treaties: Comparing Asian and Western Efforts to Improve Human Rights. *SN Social Sciences*, 1(16), 1-41. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s43545-020-00018-0>

- Ain o Salish Kendra. (2018). *National Human Rights Commission Bangladesh: Existing Challenges and Expectations of Civil Society*, ASK: Dhaka.
- Amnesty International. (2019). *Bangladesh: Alleged Extrajudicial Killings in The Guise of A 'War on Drugs*. Retrieved from <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2019/11/bangladesh-killed-in-crossfire/>
- Arliman, L. (2017). KOMNAS HAM Sebagai State Auxialiary Bodies Di Dalam Penegakan Hak Asasi Manusia Di Indonesia. *Jurnal Bina Mulia Hukum*, 2(1), 54-66. Retrieved from <https://jurnal.fh.unpad.ac.id/index.php/jbhmh/article/view/91>
- Asia Pacific Forum of National Human Rights Institutions. (2005). *A Manual on National Human Rights Institutions*. Sydney: APF.
- Aspers, P., & Corte, U. (2019). What is Qualitative in Qualitative Research. *Qualitative Sociology*, 42(2), 139–160. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11133-019-9413-7>
- Baškarada, S. (2014). Qualitative Case Study Guidelines. *The Qualitative Report*, 19(40), 1-25. Retrieved from <https://nsuworks.nova.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1008&context=tqr>
- Beco, G., & Murray, R. (2014). *A Commentary on the Paris Principles on National Human Rights Institutions*, pp. 3-19, Cambridge: Cambridge University Press.
- Cousin, G. (2005). Case Study Research. *Journal of Geography in Higher Education*, 29(3), 421–427. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/03098260500290967>

- Epa, K. (2021). *Widodo Criticized for Rights Violations in Indonesia*. UCA News. Retrieved from <https://www.ucanews.com/news/widodo-criticized-for-rights-violations-in-indonesia/94647>>
- European Network of National Human Rights Institutions (ENNHRI). (2024). *About National Human Rights Institutions*. Retrieved from <https://ennhri.org/about-nhris/#:~:text=NHRIs%20are%20unique%20as%20they,with%20the%20UN%20Paris%20Principles>.
- Global Alliance of National Human Rights Institutions (GANHRI). (2023). *History of GANHRI*. Retrieved from <https://ganhri.org/history-of-ganhri-and-nhris/>
- Haque. M. T., & Monami. S., A. (2017). *Effectiveness of the National Human Rights Commission (NHRC) of Bangladesh: Institutional and Political Dimensions*.
- Kamal, S. (2023). *The National Human Rights Commission Has Fundamental Flaws*. The Daily Star. Retrieved from <https://www.thedailystar.net/opinion/views/news/the-national-human-rights-commission-has-fundamental-flaws-3490231>>
- Khan, M. (2019). *How Independent and Effective Is The NHRC?* Retrieved from <https://www.thedailystar.net/star-weekend/cover-story/human-rights-how-independent-and-effective-the-nhrc-1769992>>
- KOMNAS HAM. (2023). *Tantangan Komnas HAM Dalam Praktik Pengadilan HAM Di Indonesia*. Retrieved from <https://www.komnasham.go.id/index.php/news/2023/12/13>

/2464/tantangan-komnas-ham-dalam-praktik-pengadilan-ham-di-indonesia.html

KOMNAS HAM. (2022). *Sederet Tantangan Bagi Calon Anggota Komnas HAM RI*. Retrieved from <https://www.komnasham.go.id/index.php/news/2022/2/23/2085/sederet-tantangan-bagi-calon-anggota-komnas-ham-ri.html>

Lindsnaes, B., & Lindholt, L. (2001). *National Human Rights Institution: Standard Setting and Achievement*. Copenhagen: Danish Centre for Human Rights.

National Human Rights Commission in Bangladesh. (2024). *Establishment of the National Human Rights Commission (NHRCB)*. Retrieved from [https://nhrc.org.bd/site/page/1c65dfa1-f9c2-48e9-a66b-eab8de75d9b1/-](https://nhrc.org.bd/site/page/1c65dfa1-f9c2-48e9-a66b-eab8de75d9b1/)

National Human Rights Commission in Bangladesh. (2020). *Establishment Of the National Human Rights Commission*. Retrieved from <http://www.nhrc.org.bd/site/page/1c65dfa1-f9c2-48e9-a66b-eab8de75d9b1/Introduce>>

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2022). *Input for the Report of OHCHR on Human Rights and Transitional Justice*. Retrieved from https://www.ohchr.org/sites/default/files/2022-01/NHRC_Bangladesh.pdf

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2013). *International Coordinating Committee of National Institutions for The Promotion and Protection of Human Rights*. Report and Recommendations of the

Session of the Sub-Committee on Accreditation (SCA).

Retrieved from

https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/NHRI/GANHRI/Report_May_2013-Consolidated-English.pdf

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (2010). *National Human Rights Institutions History, Principles, Roles and Responsibilities*. United Nations, New York and Geneva.

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (1993a). *Principles Relating to The Status of National Institutions (The Paris Principles)*. Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/principles-relating-status-national-institutions-paris>>

Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR). (1993b). *Fact Sheet No.19, National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights*. Retrieved from <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/FactSheet19en.pdf>

Patra, R. (2012). *Penguatan Eksistensi Kelembagaan Komnas HAM dalam Sistem Ketatanegaraan Indonesia*, Masalah-Masalah Hukum, [S.l.], p. 209-217 ISSN 2527-4716. Retrieved from <https://ejournal.undip.ac.id/index.php/mmh/article/view/5749>

Rahman, S. A. (2022). *No Extrajudicial Killings, Enforced Disappearances in Bangladesh, Bachelet Is Told*. Voice of America (VOA). Retrieved from

<https://www.voanews.com/a/no-extrajudicial-killing-enforced-disappearance-in-bangladesh-bachelet-is-told-/6704801.html>

Saha, P. S. (2023). *National Human Rights Commission Remains in Category B Since 2011*. Retrieved from

<https://en.prothomalo.com/bangladesh/ptl230xoi6>

Setiawan, K. M. P. (2012). *Promoting Human Rights: National Human Rights Commissions in Indonesia and Malaysia*, Leiden University. Retrieved from

https://www.academia.edu/23393777/Promoting_Human_Rights_National_Human_Rights_Commissions_in_Indonesia_and_Malaysia

The Indonesian National Human Rights Commission. (2013).

Indonesia's Compliance with The International Covenant on Civil and Political Rights. Retrieved from

https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/IDN/INT_CCPR_IFN_IDN_14340_E.pdf>

Thomas, G. (2011). *A Typology for the Case Study in Social Science*

Following a Review of Definition, Discourse, and Structure.

Qualitative Inquiry. 17(6), 511-521. Retrieved from

https://www.researchgate.net/publication/258182057_A_Typology_for_the_Case_Study_in_Social_Science_Following_a_Review_of_Definition_Discourse_and_Structure

United Nations. (2010). *National Human Rights Institutions History, Principles, Roles and Responsibilities*. Geneva: United Nations Publication.

United Nations. (1993). *Fact Sheet No.19, National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights*. UN,

Geneva. Retrieved from

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/FactSheet19en.pdf>>

United Nations. (1945). *United Nations Charter, Chapter I: Purposes and Principles*. Retrieved from

<https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-1>

แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของ ประเทศไทยภายใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

ฮาซันอักริม ดงนะเต็ง¹ บุษบง ชัยเจริญวัฒน์²
ศักดิ์ดา ขจรบุญ³ อารีลักษณ์ พูลทรัพย์⁴

(Received: April 22, 2024; Revised: June 7, 2024; Accepted: June 19, 2024)

บทคัดย่อ

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยภายใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักที่คัดเลือกแบบเจาะจง 6 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 60 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ภาคประชาสังคม เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร และเจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แก่นสาระ ผลการวิจัยพบ 21 แนวทางหลัก

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
E-mail: arsun.do@psu.ac.th (Corresponding Author)

² รองศาสตราจารย์ ดร. สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
E-mail: bussabong.c@psu.ac.th

³ อาจารย์ ดร. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
E-mail: sakda.k@psu.ac.th

⁴ อาจารย์ สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
E-mail: areeluk.p@psu.ac.th

ในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาเศรษฐกิจ 8 แนวทาง คือการพัฒนาอาชีพให้ประชาชน ปรับบทบาทของศอ.บต. เป็นผู้ประสานงาน พัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์กลางสินค้าฮาลาล ขับเคลื่อนเมืองเกษตรอุตสาหกรรม สร้างเศรษฐกิจฐานราก เสริมสมรรถนะประชาชนในการทำงาน จ้างงานกลุ่มเปราะบาง ส่งเสริมการส่งออกและการลงทุน 2) การพัฒนาสังคม 5 แนวทาง คือ ปรับทัศนคติให้ประชาชนพึ่งพาตนเอง การดูแลเด็กเยาวชนและกลุ่มเปราะบาง สร้างชุมชนสันติสุข สร้างเครือข่ายขับเคลื่อนพัฒนาสังคม และการดูแลความเป็นธรรม 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2 แนวทาง คือ พัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐรองรับการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ และการพัฒนาสมรรถนะประชาชนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ 4) บริหารจัดการภาครัฐ 2 แนวทาง คือ สร้าง Digital Platform ให้บริการประชาชน และสร้างให้บุคลากรปฏิบัติงานแบบมีอาชีพ 5) การพัฒนาเพื่อความมั่นคง 1 แนวทาง คือ พัฒนาระบบการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และ 6) การสร้างความเข้าใจ 3 แนวทาง คือ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ไม่สงบในพื้นที่กับประชาชนและนานาชาติ สร้างภาพลักษณ์พื้นที่สันติสุข และการพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร

คำสำคัญ: แนวทาง การขับเคลื่อน การพัฒนา จังหวัดชายแดนภาคใต้ สถานการณ์ความไม่สงบ

Approaches for Propelling the Development of the Southern Border Provinces of Thailand in the Context of Insurgency Situations

*Hasan Akrim Dongnadeng¹ Bussabong Chaijaroenwatana²
Sakda Kajornbun³ Areeluk Poonsub⁴*

Abstract

The insurgency situation in the southern border provinces adversely affects the lives and properties of the populace and hampers regional development. This research aims to explore approaches for propelling the development of the southern border provinces of Thailand within the context of conflict. It employed a qualitative research approach, collecting data through focus group discussions and in-depth interviews with key informants purposively sampled in 6 groups of 10 people each, totaling 60 people. The sample consists of community leaders, local government leaders, folk philosophers, civil society officials, government agency officials, officers of the Internal Security Operations Command, and officials of

¹ Assistant Professor, Dr., Major in Public Policy, Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, E-mail: arsun.do@psu.ac.th (Corresponding Author)

² Associate Professor, Dr., Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University, E-mail: bussabong.c@psu.ac.th

³ Lecturer, Dr., Bachelor of Public Administration Program, Faculty of Liberal Arts and Management Science, Prince of Songkla University, E-mail: sakda.k@psu.ac.th

⁴ Lecturer, Major in Government, Faculty of Political Science, Prince of Songkla University E-mail: areeluk.p@psu.ac.th

the Southern Border Provinces Administrative Centre. Thematic analysis of the data revealed 21 primary development approaches covering six aspects: 1) Economic Development, with eight approaches focusing on occupational development for citizens, role adjustment of SBPAC as a coordinator, development of centralized halal trade hubs, promotion of agricultural-industrial cities, grassroots economic empowerment, people enhancement for work, employment creation for vulnerable groups, export promotion, and investment facilitation; 2) Social Development, with five approaches including attitude adjustment towards self-reliance, care for children, youth, and vulnerable groups, fostering peaceful communities, establishing social development networks, and ensuring justice; 3) Human Resource Development, encompassing two approaches focusing on enhancing the competency of state personnel to support local initiatives and aligning community competencies with local contexts; 4) Public Sector Management, with two approaches comprising the establishment of digital platforms for public service delivery and promotion of professionalism among personnel; 5) Security Enhancement, with one approach focusing on improving citizen feedback processes; and 6) Understanding Fostering, with three approaches including an enhancement of understanding of the conflict situation among both local and international communities, creating an image of a peaceful space and the development of a robust information dissemination system.

Keywords: Approaches, Propelling, Development, Southern Border Provinces of Thailand, Insurgency Situations

บทนำ

ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเกิดขึ้นมานาน (McCargo, 2014; Human Rights Watch, 2010) และยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่อง Deep South Watch Database (2023) ได้รวบรวมข้อมูลสถิติการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 จนถึงตุลาคม 2566 มีจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่รวม 22,241 เหตุการณ์ มีผู้เสียชีวิต รวม 7,532 คน และผู้ได้รับบาดเจ็บรวม 14,014 คน รวมผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บ จำนวน 21,546 คน สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Dina 2010; Human Rights Watch, 2010; Abdulmani, 2013; Chor Boonpunth & Rolls, 2017; Chaijaroenwatana & Renumas, 2017) โดยมีความพยายามในการแก้ปัญหา มีหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรพิเศษเพื่อพัฒนาพื้นที่คือศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) (Southern Border Provinces Administrative Centre, 2023; Saensira, 2010) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยองค์กรใดเพียงองค์กรหนึ่ง ต้องแสวงหาแนวทางในการพัฒนาอย่างรอบด้านและอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการร่วมมือขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Sriwichain et al., 2021; Watthanapradith, 2024) งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยภายใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ผลจากการวิจัยจะช่วยให้ได้แนวทางที่จะสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้เกิดผลในเชิงบวกในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยภายใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

การทบทวนวรรณกรรม

ขอบเขตในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2563-2565 ที่กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และแผนปฏิบัติการเสริมการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2562 ที่กำหนดขอบเขตแนวทางการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงยุทธศาสตร์ความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560-2564 (The Strategic Development Plan for the Southern Border Provinces B.E. 2563-2565, n.d.; Southern Border Provinces Administrative Centre, 2022: The Strategy for the Security of the Southern Border Provinces B.E. 2560-2564, n.d.) ประมวลสรุปขอบเขตการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และใช้เป็นกรอบในการวิจัยในครั้งนี้ สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขอบเขตการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้าน	รายละเอียด
1. การพัฒนาเศรษฐกิจ	การเชื่อมโยงเศรษฐกิจทุกระดับ ให้ประชาชนมีงานทำ และรายได้เพิ่ม ลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการค้าการลงทุน และการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
2. การพัฒนาสังคม	การพัฒนาให้ประชาชนมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การอำนวยความสะดวก การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐอื่นเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบ การสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม การส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม การสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนการพัฒนาศูนย์กลางภาครัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประชาชน และการพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งเสริมการศึกษา
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	การพัฒนาศูนย์กลางภาครัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประชาชน และการพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ส่งเสริมการศึกษา
4. การบริหารจัดการภาครัฐ	การจัดระบบบริหารองค์กรดิจิทัล การพัฒนาให้องค์กรภาครัฐมีภาพลักษณ์และผลงานเป็นที่ยอมรับ การป้องกันการทุจริตประพฤตมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ
5. การพัฒนาเพื่อความมั่นคง	การส่งเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในพื้นที่ การสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุยเพื่อสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้การยุติความคิดในการต่อสู้ด้วยความรุนแรงของกลุ่มก่อความไม่สงบ
6. การสร้างความเข้าใจ	การสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

ที่มา: ผู้วิจัยสังเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นำเสนอดังต่อไปนี้

Monkongpitukkul et al. (2016) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบ 5 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย ความเหมาะสมกับกลุ่มประชาชนในพื้นที่เป้าหมายลักษณะสังคมและความร่วมมือจากประชาชน ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ปัจจัยความซับซ้อนในการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ประกอบด้วย ความสามารถในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ความซับซ้อนของกระบวนการตัดสินใจ ความขัดแย้งและความไม่สอดคล้องของเป้าหมายหลักของโครงการ และการแก้ปัญหาความล่าช้าของงานตามแผน 3) ปัจจัยที่เชื่อมโยงนโยบายกับการปฏิบัติ ประกอบด้วย ความสามารถในการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประสิทธิภาพของกระบวนการนโยบาย และความเหมาะสมเชิงทฤษฎี 4) ปัจจัยด้านการสื่อข้อความ ประกอบด้วย การให้ความสำคัญกับทุกระดับของกระบวนการนโยบายตั้งแต่กำหนดนโยบาย การแปลงนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และระดับผู้รับบริการสาธารณะ โดยคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ และ 5) ปัจจัยด้านสมรรถนะองค์การ ประกอบด้วย ความเพียงพอของทรัพยากร คุณภาพบุคลากร ภาวะผู้นำ และการจูงใจให้ปฏิบัติงานได้

Boonrith (2013) ให้ข้อเสนอแนะในการบรรเทาปัญหาการก่อความไม่สงบและการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้ 1) แก้ไขปัญหาโดยเน้นไม่อ่อนมากกว่าไม่แข็ง 2) พัฒนาระบบข่าวกรองให้มีประสิทธิภาพ 3) การใช้แนวทางเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา 4) การทำงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้แนวทางสันติวิธี 5) ใช้การบริหารจัดการในสภาวะวิกฤตเพื่อการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tanod et al. (2022) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสมานฉันท์กับการแก้ไขวิกฤตความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า 1) ความขัดแย้งในอดีตส่วนใหญ่เกิดจากนโยบายการ

บริหารของรัฐบาลที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประชาชนในการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายของรัฐบาล และขาดการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในระดับท้องถิ่น สาเหตุความขัดแย้งในปัจจุบันเกิดมาจากปัญหาหลายสาเหตุ และผลประโยชน์ของนักการเมือง

2) ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ระดับความขัดแย้งได้รับผลกระทบเป็นระดับพื้นฐานทางสังคม ในลักษณะการเกิดความกลัว ความไม่ไว้วางใจกับคนต่างถิ่น ความไม่ปลอดภัยในชีวิต การใช้ชีวิตประจำวันมีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน 3) แนวทางการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในการแก้ไขวิกฤติความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชากรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นให้ใช้แนวทางการส่งเสริมความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ควบคู่กับแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ในขณะที่ Srichai (2018) ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การแก้ไขปัญหาประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ

1) การทบทวนโครงสร้างของคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และคณะทำงานศูนย์ปฏิบัติการอำเภอ โดยการบูรณาการการทำงานและการสื่อสารร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ทำงานด้านสื่อ ผู้นำและประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมทั้งการกำหนดเจ้าภาพหลักในการแก้ไขปัญหา 2) การแต่งตั้งคณะทำงานอิสระในการแก้ไขปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้มีการขับเคลื่อน การแก้ไขปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่องแม้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้กำหนดนโยบายทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น 3) การมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของสังคม เพื่อสร้างและพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้มีการเจริญเติบโตโดยสมดุลสอดคล้องกับต้นทุนและศักยภาพของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจที่จะสร้างเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในพื้นที่และเป็นแนวทางที่จะนำประชาชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้หลุดพ้นจากการใช้ความรุนแรงในก่อเหตุการณ์ความไม่สงบ อันจะส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบก้าวหน้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่คัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจง 6 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 60 คน ประกอบด้วย 1) ผู้นำชุมชนและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ประชาชนชาวบ้าน 3) ภาคประชาสังคม 4) เจ้าหน้าที่สังกัดหน่วยงานราชการและหน่วยงานในกำกับของรัฐทั้งฝ่ายพลเรือนและฝ่ายความมั่นคง 5) เจ้าหน้าที่สังกัด กอ.รมน. และ 6) เจ้าหน้าที่สังกัดศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ เหตุผลที่ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการเจาะจง เนื่องจากช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจปัญหาการวิจัยได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนและข้อมูลที่มีความลึกซึ้ง (Patton 1990) โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี

การวิจัยนี้เก็บข้อมูลโดย การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มโดยใช้แบบสนทนากลุ่มที่กำหนดแนวคำถามหลักไว้เป็นแนวทางเบื้องต้น เครื่องมือวิจัยดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและความเหมาะสมของข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน นำไปทดลองใช้และปรับปรุงเครื่องมือวิจัยก่อนเก็บข้อมูลจริง โดยเก็บข้อมูลวิจัยระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายน 2565 การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หนังสือรับรองเลขที่ PSU IRB 2022-LL-Peacestudies041 (Internal) ผู้วิจัยจัดการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มโดยการถอดเทปการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม จัดหมวดหมู่คำตอบ โดยการวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยภายใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ รายละเอียดดังนี้

แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยภายใต้บริบทสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

จากการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักของการวิจัย สามารถนำเสนอผลการวิจัยครอบคลุม 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาเศรษฐกิจ 2) การพัฒนาสังคม 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) การบริหารจัดการภาครัฐ 5) การพัฒนาเพื่อความมั่นคง และ 6) การสร้างความเข้าใจรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยพบ 8 แนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

1. การพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีต้นทุนทรัพยากร เช่น การเกษตรและการแปรรูป การท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม ที่สามารถนำไปสร้างอาชีพให้กับประชาชน ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก L6 ที่กล่าวว่า “ต้นทุนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความพร้อมมาก ต้นทุนในเรื่องของทรัพยากรที่เยอะมาก สามารถที่จะแปรรูป สร้างมูลค่า สร้างอาชีพตรงนี้ขึ้นมา ไม่ว่าจะการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวในเชิงโบราณประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวตามธรรมชาติต่าง ๆ เยอะแยะไปหมด”

2. การปรับบทบาทของ ศอ.บต. เป็นนักประสานงาน ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า ศอ.บต. ในฐานะที่เป็นองค์กรพิเศษที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการบูรณาการหน่วยงานในการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานต่าง ๆ ในพื้นที่ มากกว่าการเป็นหน่วยปฏิบัติงาน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก CSO10 มีความเห็นว่า “ศอ.บต. ควรจะมีบทบาทในฐานะเป็นฝ่ายประสานงาน บูรณาการ การทำงานในพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่ ศอ.บต. ลงไป

ทำเอง ทั้งนี้ไม่ควรที่จะลงไปแต่ควรจะเป็นผู้ประสานบูรณาการมากกว่า และนำแผนยุทธศาสตร์มาเชื่อมโยง ควรจะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นคนทำมากกว่า”

3. การพัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์กลางสินค้าฮาลาลระดับโลก ผลการวิจัยพบว่า ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ให้รองรับต่อการส่งเสริมการเกิดอุตสาหกรรมฮาลาลที่มีคุณภาพและมาตรฐานส่งออกระดับโลก ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก G1 ที่ว่า “พื้นที่นี้ต้องเป็นพื้นที่ที่ทำอาหารฮาลาลให้กับโลกมุสลิม เพื่อเชื่อมโยงกับโลกมุสลิม เชื่อมต่อกับโลกตะวันออกกลาง เรื่องของฮาลาลก็เป็นหนึ่งในจุดแข็งที่เราสามารถนำไปต่อยอดและนำไปทำให้เกิดขึ้นจริงได้”

4. การขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรมให้เป็นเกษตรอุตสาหกรรม ผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนเห็นว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเหมาะสมในการพัฒนาภาคเกษตรกรรมให้กลายเป็นเมืองเกษตรอุตสาหกรรม ในการจัดตั้งโรงงานขึ้นมาในการส่งวัตถุดิบหรือสินค้าแปรรูปส่งออก โดยต้องพัฒนากลไกระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน เช่น ระบบสาธารณูปโภค ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก CSO10 มีความเห็นว่า “การขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะส่งเสริมภาคการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง รวมถึงเศรษฐกิจชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก เช่น การเลี้ยงวัว จะทำอย่างไรให้เป็นวัว premium สามารถส่งออกไปยังต่างประเทศ ไปถึงตะวันออกกลางได้” ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก CSO12 มีความเห็นว่า “ต้องเตรียมพร้อมเรื่องโครงสร้างพื้นฐานให้พร้อมสามารถใช้งานได้ทุกอย่างทั้งถนนหนทาง ประปา”

5. การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอแนะและเน้นย้ำให้เห็นว่าการพัฒนาด้านเศรษฐกิจจำเป็นต้องใช้กระบวนการรับฟังความคิดเห็น หรือการศึกษาความต้องการของประชาชนเป็นที่ตั้ง จะทำให้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ควรเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก CSO10 เห็นว่า “ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากประชาชน ตั้งแต่การวางกรอบแนวคิดทางการพัฒนา จนไปถึงการขับเคลื่อนการพัฒนา ประชาชนต้องมีส่วนร่วมกำหนด เพราะโครงการที่ถูกกำหนดหรือ

สร้างขึ้นจากข้างบน แต่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก จนถึงไม่มีส่วนร่วมเลย มักจะไม่ประสบความสำเร็จ”

6. การส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของประชาชนในการทำงานเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ทรัพยากรบุคคลถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องตระหนักจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมกำลังคนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับงานที่จะเกิดขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก 18 มีความเห็นว่า “ต้องพัฒนาเรื่องการเมืองงานทำของประชาชนในพื้นที่ให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยการเพิ่มความรู้ทักษะ เราต้องทำให้แรงงานของเรามีคุณภาพมีทักษะเป็นที่ต้องการของตลาด”

7. การพัฒนากระบวนการจ้างงานเน้นการเปิดโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบาง ผู้ให้ข้อมูลหลักบางส่วนชี้ว่าการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดมิติการดูแลกลุ่มคนเปราะบาง เช่น ผู้พิการ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างอาชีพให้สามารถดูแลตนเองได้ ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอให้มีการพัฒนาการจ้างงานโดยเปิดโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบาง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก G4 ให้ข้อมูลว่า “.....การจ้างงานคนพิการในพื้นที่น้อยมากเพราะมีสถานประกอบการน้อย ถ้าเปรียบเทียบกับสงขลา สถานประกอบการเยอะมีการจ้างงานในกลุ่มคนพิการกับครอบครัวคนพิการ อัตราประมาณ 50 คน แต่ใน 3 จังหวัด จังหวัดละ 1 คนเอง เคยเสนอไปว่าจะทำมาตรการอย่างไรได้บ้าง คอ.บต. จะต้องเป็นสะพานว่าจะผลักดันในเรื่องของการขอโควต้าจากส่วนกลาง มาเกิดการจ้างงานสร้างอาชีพได้เป็นรูปธรรมได้อย่างไร คือ ไม่ใช่ไปอบรมเหมือนว่าการอบรมเสร็จจะเกิดการจ้างงานเลย ในลักษณะการจ้างงานคนพิการสามารถทำที่บ้านก็ได้ หรือไปทำที่อนามัยก็ได้เพราะข้อจำกัดของเขาค่อนข้างจะจำกัดในเรื่องของการเดินทาง”

8. การส่งเสริมการส่งออกและการลงทุน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอให้มีการส่งเสริมการส่งออกและการลงทุน โดยการหาตลาดให้กับสินค้าและผลผลิตในพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ความไม่สงบและเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงบ่อยครั้ง ทำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในการมาลงทุนในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันการประกอบการในพื้นที่จำเป็นต้องมี

ตลาดการส่งออก เพื่อให้สามารถขายสินค้าได้ นำไปสู่การผลิตที่มากขึ้น และ กระตุ้นการจ้างงานที่มากขึ้น ทำให้พนักงานในพื้นที่มีรายได้และสามารถดูแลตัวเองได้

การพัฒนาสังคม

ผลการวิจัยพบ 5 แนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

1. การปรับทัศนคติของประชาชน เกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเห็นว่า ภาครัฐต้องฝึกให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง ไม่เรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐเพียงอย่างเดียว ควรมีการปรับทัศนคติของประชาชนให้ช่วยเหลือตนเองมากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกมีความหวัง ในการสร้างฐานะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการให้การศึกษา และการสร้างอาชีพ ให้กับประชาชน ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก S4 ที่กล่าวว่า “.....ควรทำให้ประชาชนมีศักยภาพพึ่งตนเองได้ การศึกษาสำคัญที่สุด อย่าให้คนคิดแต่จะคอยความช่วยเหลือจากรัฐ ต้องรู้จักช่วยเหลือตนเอง จึงจะเกิดความภาคภูมิใจ”

2. การพัฒนาระบบการดูแลเด็ก เยาวชน และกลุ่มเปราะบาง ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่า ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยพัฒนากลไก ในการสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการเสนอแนะปัญหา รวมถึงเสนอแนวทางการพัฒนาในรูปแบบของสภาเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ต้องมีขยายวง ไปมากกว่านักเรียนในระบบ เพราะพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีกลุ่มเด็กและเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษาจำนวนมากให้มาเข้าร่วมด้วย นำไปสู่การเป็น แนวร่วมกับรัฐในการพัฒนาพื้นที่ต่อไป ในส่วนของกลุ่มเปราะบาง ควรได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ การสร้างอาชีพ และการ สนับสนุนในประเด็นด้านคุณภาพชีวิตที่ดี การเพิ่มประสิทธิภาพการเยียวยาของ รัฐให้มากกว่าเดิม และสามารถนำไปสู่การช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการที่ แท้จริงของกลุ่มเปราะบาง ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก CSO10 มีความเห็นว่า “...ปัญหาของกลุ่มเปราะบางต้องดูแลเขา เพราะถูกหลอหลอม ด้วยบรรยากาศเชิงลบมาตลอดเกือบ 20 ปี นี่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้คน

เหล่านี้ผู้เก็บ ต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มนี้เป็นพิเศษ พัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่...”

3. การสร้างชุมชนสันติสุขและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างความเข้าใจในหลักการศาสนาที่ถูกต้อง ผู้ให้ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าความเข้าใจในความหลากหลายของความเชื่อทางศาสนาในพื้นที่มีมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามภาครัฐควรเพิ่มพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนประเด็นที่อาจจะสร้างความแตกแยกได้ เช่น การจัดทำบริการสาธารณะที่ให้ความสำคัญกับความต่างในวิถีชีวิตตามหลักศาสนาและควรมีการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของแต่ละศาสนา เนื่องจากแกนหลักของทุกศาสนาเน้นการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน แต่ยังมีประชาชนบางส่วนที่อาจจะไม่มีความเข้าใจในหลักการที่แท้จริง ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก M1 ที่กล่าวว่า “สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การให้ความรู้ในเรื่องของหลักศาสนาที่ถูกต้อง การเรียนรู้ศาสนาที่เป็นจริง รู้ว่าอะไรปฏิบัติได้ อะไรคือสิ่งที่ควรจะงดเว้นการปฏิบัติ ตามบัญชาพระเจ้า การเรียนรู้ให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมหลักศาสนาสอนว่าอย่างไร ในการอยู่ร่วมกับคนต่างศาสนา หลักศาสนาไม่ได้ห้ามและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วย”

4. การสร้างภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านสังคม ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าการพัฒนาด้านสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องมีการสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก G4 ที่กล่าว “...ต้องสนับสนุนงบประมาณให้กับภาคประชาสังคม ให้ภาคประชาสังคมเขาได้ทำงานอย่างมีอิสระ ภาพตรงนี้อะยากให้เกิดขึ้นในอนาคต”

5. การติดตามประเมินผลกลไกการดูแลความเป็นธรรมและการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ ผู้ให้ข้อมูลหลักชี้ว่าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีกลไกในการสร้างความเป็นธรรมให้กับคนในพื้นที่ มีระบบการดูแลเยียวยาให้กับผู้ได้รับผลกระทบ แต่ยังขาดการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องว่ากลไกดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

จึงควรมุ่งเน้นการติดตามและประเมินผลการดูแลความเป็นธรรมและการเยียวยา ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก L5 ที่กล่าวว่า “...สิ่งสำคัญคือการติดตาม ประเมินผลและความต่อเนื่อง การติดตามประเมินผลเรื่องการดูแลความเป็นธรรม และการเยียวยาแทบจะไม่มีเลย”

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผลการวิจัยพบ 2 แนวทางหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

1. การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐให้รองรับการขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่าการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรภาครัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นเรื่องสำคัญ ต้องมีการออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมให้กับบุคลากรภาครัฐที่ปฏิบัติงานขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่ โดยต้องทำกับบุคลากรภาครัฐในทุกระดับ มีการจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์การปฏิบัติงานในพื้นที่ และการกระตุ้นความสำนึกรับผิดชอบและความทุ่มเทเสียสละ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก L6 มีความเห็นว่า “ควรพัฒนาบุคลากรภาครัฐโดยมีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน ควรมีหลักสูตรกระตุ้นใจจิตสำนึก ความรับผิดชอบ ความทุ่มเทเสียสละในการทำงาน”

2. การพัฒนาสมรรถนะประชาชนให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอว่า ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เน้นด้านการสื่อสาร การใช้ภาษาต่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี สถาบันการศึกษาในพื้นที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาในมิติดังนี้ได้ โดยมีข้อเสนอให้นักเรียนนักศึกษาไปเรียนนอกพื้นที่ สามารถเปลี่ยนมุมมองได้ เป็นการเห็นภาพที่ต่างไปจากในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังควรส่งเสริมให้ทุนไปศึกษาต่อในต่างประเทศเพื่อให้ได้คนที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงกับต่างประเทศได้ รวมถึงการจัดการศึกษาในพื้นที่ควรมีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ ความต้องการและขีดความสามารถด้านการแข่งขัน

การบริหารจัดการภาครัฐ

ผลการวิจัยพบ 2 แนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการภาครัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

1. การสร้าง Digital Platform ในการให้บริการประชาชน ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอว่าหน่วยงานภาครัฐควรสร้าง Digital Platform ในการให้บริการประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐรวมถึงเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงประชาชนมากยิ่งขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลัก G8 มีความเห็นว่า “ควรสนับสนุนการสร้าง Digital Platform ปรับเปลี่ยนการทำงาน” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก G6 ที่เห็นว่า “หน่วยงานภาครัฐควรพัฒนา Digital Platform เพื่อให้บริการประชาชน”

2. การสร้างให้บุคลากรภาครัฐปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเห็นว่าบุคลากรภาครัฐควรได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติงานแบบมืออาชีพ พร้อมให้บริการประชาชนอย่างเข้าใจ เรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและข้อควรระวังในการจัดทำบริการต่าง ๆ รวมถึงการมีคุณธรรม จริยธรรม และไม่ทุจริตในหน้าที่ นอกจากการมีระเบียบปฏิบัติที่ดีแล้ว การย่ำบ่อย ๆ ด้วยการอบรมหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันเป็นเรื่องที่ควรสนับสนุนให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาเพื่อความมั่นคง

ผลการวิจัย พบแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การพัฒนากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ผู้ให้ข้อมูลหลักเห็นว่ามีมีความจำเป็นต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะทำให้งานด้านการพัฒนาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับความร่วมมือและสามารถทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก M4 ที่สะท้อนว่า “ต้องหาวิธีการที่จะทำอย่างไรให้เข้าถึงประชาชน รับทราบปัญหาของประชาชน ต้องมีพื้นที่กลาง มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น ความต้องการแท้จริง จะได้รับความคิด ความต้องการของประชาชน ที่จะให้รัฐช่วยแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นข้อมูลที่สามารถนำมาจัดเงื่อนไขที่เกิดขึ้น และทำให้ได้เปรียบในเรื่องของการพูดคุยในเวทีพูดคุย

สันติสุข และเมื่อมีความได้เปรียบตรงนี้ก็เหมือนกับการต่อสู้และมีชัยชนะมากเกินครึ่ง และเป็นการลดเงื่อนไขของประชาชนในพื้นที่เมื่อทำจุดนั้นจะได้รับการยอมรับและได้รับความเชื่อมั่น และภาครัฐจะสามารถทำให้ประชาชน มารับฟัง และรับทราบปัญหาและนโยบายที่แท้จริงในการแก้ปัญหาพื้นที่ และช่วยกันผลักดันการแก้ปัญหาาร่วมกัน”

การสร้างความสำเร็จ

ผลการวิจัย พบ 3 แนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้างความสำเร็จในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

1. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับประชาชนและนานาชาติ ผู้ให้ข้อมูลหลักเสนอแนะว่า ควรทำให้ประชาชนมีความเข้าใจในสถานการณ์ความไม่สงบจะทำให้การแก้ปัญหาทำได้ง่ายขึ้น และประชาชนพร้อมให้ความร่วมมือ ในขณะที่การสร้างความสำเร็จในสถานการณ์กับต่างประเทศก็เป็นเรื่องจำเป็น ทำให้เข้าใจในการดำเนินการของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะในมิติสิทธิมนุษยชน และการเข้ามาช่วยในการเจรจา สันติภาพต่อไป ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก CSO9 ที่มีความเห็นเห็นว่า “ควรทำความเข้าใจทั้งคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเทศที่เป็นมุสลิมต่อเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพราะส่วนใหญ่ผู้คนมักได้รับข้อมูลที่บิดเบือน และพุ่งไปที่ประเด็นศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน...”

2. การสร้างภาพลักษณ์พื้นที่แห่งสันติสุข ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเห็นว่า ควรมีการปรับภาพลักษณ์ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สังคมภายนอกมีความรู้สึกปลอดภัย และเกิดความเชื่อมั่นในระบบความปลอดภัย ทั้งนี้ต้องอาศัยกลไกจากภาคประชาชนที่ต้องมีความสามัคคี มีความเข้าใจในบริบทความแตกต่างในพื้นที่ และเคารพสิทธิในความต่างนั้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เห็นต่างจากแนวนโยบายของรัฐ ทั้งนี้หากภายในมีการดำเนินการเรื่องนี้อย่างแข็งขัน ก็จะทำให้ภาพลักษณ์ของพื้นที่จะดูดีขึ้น และนำมาสู่สันติสุขที่จะเกิดขึ้นอีกด้วย ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลัก G8 มีความเห็นเห็นว่า “ควรสร้างบรรยากาศที่ช่วยสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้น ทำให้ภาพรวมทั้งสามจังหวัดเป็นพื้นที่สันติสุข ทำให้คน

ทั่วไปโดยเฉพาะคนนอกพื้นที่ที่รู้สึกว่าเป็นที่นี้ปลอดภัย ไม่น่ากลัว ต้องสร้าง
ภาพลักษณ์ที่ดี ๆ ให้เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้”

3. การพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความ
เข้าใจให้กับประชาชน ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเห็นว่า กลไกในการสร้างการรับรู้
และความเข้าใจของประชาชนคือ การประชาสัมพันธ์ควรมีบุคคลที่ประชาชน
มีความเชื่อมั่นมาเป็นโฆษกในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และงาน
เชิงการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบมากกว่าที่เป็นอยู่

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถสรุป
21 แนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม การพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการภาครัฐ การพัฒนาเพื่อความมั่นคง และการ
สร้างความเข้าใจ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้าน	แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่
1. การพัฒนาเศรษฐกิจ	1.1 การพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน
	1.2 การปรับบทบาทของ ศอ.บต. เป็นนักประสานงาน
	1.3 การพัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์กลางสินค้าฮาลาลระดับโลก
	1.4 การขับเคลื่อนภาคเกษตรกรรมให้กลายเป็นเมืองเกษตรอุตสาหกรรม
	1.5 การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน
	1.6 การส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของประชาชนในการทำงานเพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ
	1.7 การพัฒนากระบวนการจ้างงานเน้นการเปิดโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบาง
	1.8 การส่งเสริมการส่งออกและการลงทุน

ตารางที่ 2 แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ต่อ)

ด้าน	แนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่
2. การพัฒนาสังคม	2.1 การปรับทัศนคติของประชาชน เกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง 2.2 การพัฒนาระบบการดูแลเด็ก เยาวชน และกลุ่มเปราะบาง 2.3 การสร้างชุมชนสันติสุขและการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้าง ความเข้าใจในหลักการศาสนาที่ถูกต้อง 2.4 การสร้างภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนกิจการทางสังคม 2.5 การดูแลเรื่องความเป็นธรรม
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.1 การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐให้รองรับการขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ 3.2 การพัฒนาสมรรถนะประชาชนให้สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่
4. การบริหารจัดการภาครัฐ	4.1 การสร้าง Digital Platform ในการให้บริการประชาชน 4.2 การสร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากรภาครัฐในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ
5. การพัฒนาเพื่อความมั่นคง	5.1 การพัฒนากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
6. การสร้างความเข้าใจ	6.1 การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับประชาชนและนานาชาติ 6.2 การสร้างภาพลักษณ์พื้นที่แห่งสันติสุข 6.3 การพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน

ที่มา: ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (n=60)

จากตารางสรุปผลการวิจัยสามารถอภิปรายในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

การพัฒนาเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยพบแนวทางสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมีการข้อเสนอแนะให้พัฒนาอาชีพให้กับประชาชน เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีต้นทุนที่สามารถนำไปสร้างอาชีพให้กับประชาชนได้ ดังที่นักวิจัยส่วนหนึ่งเห็นว่า การสร้างงานและอาชีพให้คนในท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ (Dongnadeng et al., 2023a) นอกจากนี้ ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของนักวิจัยบางส่วนที่เสนอแนะให้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยต้องมีความสมดุลและสอดคล้องกับต้นทุนและศักยภาพของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันจะนำไปสู่การยอมรับและความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนที่จะสร้างเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับคนในพื้นที่ (Srichai, 2018; Kariji, 2018) ทั้งนี้ งานวิจัยของ Tanod et al. (2022) ที่วิเคราะห์นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งตรงกันกับผลการวิจัยของ Dongnadeng et al. (2023b) ที่ศึกษาพบว่า การดำเนินการพัฒนาโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เมื่อพิจารณาแล้วผู้วิจัยมีความเห็นว่าในการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในพื้นที่จำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการและความถนัดของประชาชนเป็นสำคัญจึงจะทำให้การสร้างอาชีพเกิดความยั่งยืน

ผลการวิจัยยังพบว่า มีข้อเสนอให้ส่งเสริมการส่งออกและการลงทุนสอดคล้องกับ Dongnadeng et al. (2023a) ที่ศึกษาการพัฒนาพื้นที่ชายแดนภาคใต้บริเวณด่านชายแดนตาบา อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่าประชาชนมีความต้องการให้มีการสนับสนุนการลงทุนเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ Kwanmanit (2017) ที่ชี้ว่าการส่งเสริมการลงทุน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะสามารถกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจได้ ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่พบว่า มีข้อเสนอถึงการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่

นั้น หากพิจารณาบริบทในพื้นที่แล้วจะเห็นได้ว่าพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ความไม่สงบและเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงบ่อยครั้ง ทำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในการมาลงทุนในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันการประกอบธุรกิจในพื้นที่จำเป็นต้องมีตลาดการส่งออก เพื่อให้สามารถขายสินค้าได้ นำไปสู่การผลิตที่มากขึ้น และกระทบสู่การจ้างงานที่มากขึ้น ทำให้พนักงานในพื้นที่มีรายได้และสามารถดูแลตัวเองได้

การพัฒนาสังคม

ผลการวิจัยพบแนวทางสำคัญในการพัฒนาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังที่มีข้อเสนอให้ปรับทัศนคติของประชาชน เกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง ให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเอง ไม่เรียกร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ หากวิเคราะห์บริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วพบว่า มีสถานการณ์ความไม่สงบที่เป็นปัญหามายาวนาน หน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือจนกลายเป็นการสร้างคามเคยชินให้กับประชาชนส่วนหนึ่งในการรอรับความช่วยเหลือของภาครัฐ การที่มีข้อเสนอประเด็นการปรับทัศนคติของประชาชนให้ช่วยเหลือตนเองมากขึ้น จะทำให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกมีความหวังในการสร้างฐานะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ผลการวิจัยยังพบว่าควรมีการสร้างภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนการพัฒนาด้านสังคม ทั้งนี้ การจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นการดำเนินการแบบเครือข่าย เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และเห็นว่าการทำงานเพียงหน่วยงานเดียวไม่สามารถที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความซับซ้อนของปัญหา สอดคล้องกับ Sriwichain et al. (2021) ที่เสนอว่าภาครัฐควรเปิดรับความร่วมมือและสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนอื่น โดยเฉพาะองค์กรประชาสังคม นอกจากนี้ มีนักวิจัยที่ศึกษาพบว่าการสร้างภาคีเครือข่ายก่อให้เกิดผลดีในการพัฒนา ดังที่ Watthanapradith (2024) พบว่าการสร้างเครือข่ายในการพัฒนา ช่วยให้เกิดความเสียสละ ยินดีช่วยเหลือร่วมงานอย่างเต็มกำลัง

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ผลการวิจัยพบแนวทางสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมิข้อเสนอให้พัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐเพื่อรองรับการขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ สอดคล้องกับ Monkongpitukkul et al. (2016) ที่เสนอแนะว่าบุคลากรภาครัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องได้รับการพัฒนาให้สามารถเข้าใจบริบทของพื้นที่ อันจะทำให้สามารถปฏิบัติงานขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ได้ ทั้งนี้ Dongnadeng et al. (2023b) มีข้อสังเกตว่า ในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐในพื้นที่ควรทำการประเมินผลการพัฒนาที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อติดตามการทำงานของบุคลากรภาครัฐ และควรเพิ่มเติมความรู้ สร้างทักษะ และเสริมสร้างทัศนคติในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

การบริหารจัดการภาครัฐ

ผลการวิจัยพบแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเสนอให้มีการสร้าง Digital Platform ในการให้บริการประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานภาครัฐรวมถึงเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงประชาชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Arelae and Mintrasak (2022) ที่เสนอแนะว่า องค์กรยุคใหม่ต้องมีนวัตกรรมในการบริการ นำเสนอบริการ สอดรับกับกลุ่มผู้ใช้บริการ จะช่วยเสริมความสะดวกในการรับบริการ เช่นเดียวกับ Imvitaya (2020) ที่เสนอแนะว่าหน่วยงานภาครัฐควรปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดในการให้บริการให้สอดคล้องกับการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ให้มีความสะดวก รวดเร็ว และคล่องตัว

การพัฒนาเพื่อความมั่นคง

ผลการวิจัยพบแนวทางหลักในการพัฒนาเพื่อความมั่นคง โดยมิข้อเสนอให้มีการพัฒนากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ทั้งนี้กระบวนการด้านความมั่นคงที่สำคัญ คือ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะทำให้งานด้านการพัฒนาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการยอมรับ ร่วมมือและสามารถทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Kariji, 2018)

การสร้างความเข้าใจ

ผลการวิจัยพบแนวทางหลักในการสร้างความเข้าใจโดยมีการเสนอแนะให้มีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้กับประชาชนและนานาชาติ การสร้างภาพลักษณ์พื้นที่แห่งสันติสุข และการพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินการดังกล่าวนี้จะมีส่วนหนุนเสริมการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นต่อสถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่ามีข้อเสนอแนะให้พัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชนอย่างไรก็ตาม ภาครัฐควรคำนึงถึงความต้องการและความถนัดของประชาชนเป็นสำคัญจึงจะทำให้การสร้างอาชีพเกิดความยั่งยืนและควรให้ความสำคัญในการจ้างงานคนพิการในพื้นที่ให้มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเพื่อสร้างโอกาสและเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนพิการในพื้นที่

ผลการวิจัยพบแนวทางสำคัญในการบริหารจัดการภาครัฐ มีข้อเสนอให้มีการสร้าง Digital Platform ในการให้บริการประชาชน อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมบุคลากรภาครัฐ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเสริมสร้างทักษะด้านดิจิทัลให้แก่บุคลากรภาครัฐอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง นอกจากนี้ ควรสร้างความพร้อมของประชาชน โดยสร้างการเรียนรู้ต่อ Digital Platform ที่ภาครัฐสร้างขึ้น และทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึง ใช้ประโยชน์และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะประชาชนกลุ่มเปราะบางที่ต้องการการสนับสนุนบริการจากภาครัฐ

ผลการวิจัยพบแนวทางสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีข้อเสนอให้พัฒนาสมรรถนะบุคลากรภาครัฐเพื่อรองรับการขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาบุคลากรภาครัฐต้องคำนึงถึงการติดตามประเมินผลการพัฒนาและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตรงกับความจำเป็นในการปฏิบัติงานจริง

ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยต่อไป

ควรศึกษารูปแบบและกลไกในการบูรณาการความร่วมมือขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

เอกสารอ้างอิง

- Abdulmani, L. (2013). Conflict resolution: A case study of the separatist movement in the southern border provinces of Thailand. *Qudus International Journal of Islamic Studies*, 1(1), 1-14.
- Arelae, P., & Mintrasak, N. (2022). Development a causal model for personnel management in the multicultural society of area 3 southern border provinces to create the competitiveness of the organization in the digital era. *Journal of Buddhist Anthropology*, 7(6), 283-299.
- Boonpunth, K. C., & Rolls, M. G. (2017). Peace survey—lessons learned from northern Ireland to southern Thailand. *ASR: CMU Journal of Social Sciences and Humanities*, 4(2), 133-151.
- Boonrith, B. (2013). Southern insurgency in the three border provinces, local people identity and government official behavior. *Kasem Bundit Journal*, 14(2), 46-58.
- Chaijaroenwatana, B., & Renumas, M. (2017). Peaceful methods: Conflict management according to peaceful methods. *MCU Peace Studies Review Journal*, 5(2), 1-16.
- Deep South Watch Database. (2023). Summary of Incidents in Southern Thailand. Retrieved 4 December, 2023, from <https://www.facebook.com/hashtag/dswdatabase>

- Dina, A. (2010). *Public policy: Education in southern Thailand consistent with community way*. Retrieved 20 November 2022 from <http://thaingo.org/thaingo/node/1902>
- Dongnadeng, H. A., Kajornbun, S., Chaijaroenwatana, B., & Poosub, A. (2023b). The Roles of the Southern Border Provinces Administrative Center (SBPAC) in the Development of the Conflict Area from the Perspectives of Civil Society Organizations. *Political Science and Public Administration Journal*, 14(1), 55–86.
- Dongnadeng, H. A., Bunchoo, C., & Makthong, P. (2023a). Conditions and Needs of the People in Development of Border Areas: A Case Study of Taba market, Takbai District, Narathiwat Province. *Local Administration Journal*, 16(4), 505-522.
- Human Right Watch. (2010). *Targets of both sides violence against students, teacher, and schools in Thailand's southern border provinces (HRW Report)*. Retrieved June 20, 2022, from http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/thailand0910sum_web.pdf
- Imvitaya, T. (2020). *Government big data utilization for increasing public service performance: A study case of Linkage Center the Central Register Office, Department of Provincial Administration*. Master thesis, Chulalongkorn University.
- Kariji, K. (2018). *Collaborative governance in industrial projects for sustainable job creation in Thailand's three Southern Border Provinces*. Master of Public Administration Thesis, National Institute of Development Administration.

- Kwanmanit, C. (2017). A study of land transport network in Songkhla Special Economic Zone: A case study of Hatyai-Sadao Motorway. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 13(1), 169-189.
- McCargo, D. (2014). Southern Thailand: From conflict to negotiations?. Sydney: The Lowy Institute for International Policy.
- Monkongpitukkul, S., Thamrongthanyawong, S., Sahapattana, P., & Jitpiromsri, S. (2016). Conflict resolution in the 3 southern border provinces of Thailand: Policy process and outcomes. *Al-Hikmah Journal*, 6(12), 35-53.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Saensira, W. (2010). Differences in power according to martial law act, public administration in emergency situations act, and the internal security maintenance of the kingdom act. *Chulniti*, 7(3), May-June 2010.
- Southern Border Provinces Administrative Centre. (2022) *Action plan to enhance development in the provinces southern border 2019*. Retrieved 20 September 2023, From https://www.sbpac.go.th/?page_id=34190
- Southern Border Provinces Administrative Centre. (2023). *About SBPAC*. Retrieved on 20 September 2023, from <https://www.sbpac.go.th>
- Srichai, C. (2018). Problem solving guidelines in three southern border province area of Thailand. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 24(Special), 1-11.

- Sriwichain, K., Tonboot, S., & Pannarunothai, S. (2021). Knowledge synthesis and situations of public policy driving in an issue of health rights of vulnerable groups. *Journal of Social Work, 29*(1), 177-209.
- Tanod. P., Holumyong, T., Pakdeejit, R., & Meenongwah, S., (2022). Fostering reconciliation and solving the conflict crisis in the three southern border provinces. *Journal of Academic for Public and Private Management, 4*(3), 121-135.
- The Strategic Development Plan for the Southern Border Provinces B.E. 2563-2565. (n.d.) Retrieved 25 September 2021, form <https://www.isoc5.net/files/>
- The Strategy for the Security of the Southern Border Provinces B.E. 2560-2564. (n.d.). Retrieved 25 September 2021, form <https://isoc5.net/infographics/view/783/>
- Watthanapradith, K. (2024). Pixel Krungkaow: Mechanism for social empowerment to develop a happy multicultural city. *Journal of Interdisciplinary Buddhism, 2*(1), 1-19.

บทสะท้อนจากสนาม: มุมมองพหุวัฒนธรรมของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ชายแดนใต้

วิลาสินี โสภภาพ¹

(Received: April 17, 2024; Revised: June 12, 2024; Accepted: June 19, 2024)

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการทำความเข้าใจถึงมุมมองของคนรุ่นใหม่ต่อคำว่า พหุวัฒนธรรมที่ถูกนำไปใช้ในพื้นที่ชายแดนใต้ในฐานะนโยบายหนึ่งของหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่ โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มคนรุ่นใหม่จำนวน 12 คน ทั้งเพศชาย เพศหญิง และกลุ่มเพศหลากหลาย เพื่อทำความเข้าใจต่อคำว่า พหุวัฒนธรรมในบริบทของคนรุ่นใหม่ในสามจังหวัดชายแดนใต้ จากการจัด สันทนาการกับคนรุ่นใหม่พบว่านิยามของคำว่าพหุวัฒนธรรมนั้นไม่ใช่เรื่องของ ความต่างทางศาสนา แต่เป็นเรื่องของวิถีชีวิต นอกจากนี้ยังได้สะท้อนว่าหาก พหุวัฒนธรรมจะนำมาใช้ในฐานนโยบาย จะต้องเร่งสร้างพหุวัฒนธรรมแบบ ใหม่ในพื้นที่ขึ้นมาเช่นกัน คือ การยอมรับในอัตลักษณ์และภาษา ความไว้วางใจ การมีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่ตัวเอง ความเท่าเทียม เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นหลักการพื้นฐานของพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชน ที่ใจความหลักเน้นไปยังการให้คุณค่าวัฒนธรรมรองให้เท่าเทียมกับวัฒนธรรม หลัก เน้นการให้คุณค่าแก่ทุกเชื้อชาติ ทุกวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ: พหุวัฒนธรรม คนรุ่นใหม่ นโยบายความมั่นคง สันติภาพ ชายแดนใต้

¹ นักวิชาการ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า E-mail: wilasinie@kpi.ac.th

Research Article

Fieldwork's Reflection: Youth's Perspectives on Multiculturalism in the Deep South of Thailand

Wilasinie Sopapol¹

Abstract

This article explores how the younger generation views the concept of "multiculturalism" as implemented by security agencies in the southern border region. The researcher conducted focus groups with twelve young people, including men, women, and members of the LGBTQI+ community, to understand their perspective on multiculturalism in their daily lives.

The discussions revealed that the new generation defines multiculturalism beyond just religious differences. They see it as a broader concept encompassing the entire way of life in the region. Furthermore, the findings suggest that if multiculturalism is an effective policy, it needs to be redefined collaboratively. This new definition should emphasize acceptance of diverse identities and languages, trust building, self-determination within their communities, and respect for equality and diversity. These values underpin the concept of multiculturalism, a cornerstone of human rights which emphasizes respect for the unique cultural practices of minorities and ensures they are treated with equality.

Keywords: Multiculturalism, Youth, Security Policy, Peace, Deep South

¹ Academic, Office of Peace and Governance, King Prajadhipok's Institute, E-mail: wilasinie@kpi.ac.th

บทนำ

“เพื่อให้ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนใต้ได้รับการแก้ไขจนเกิดความสงบและสันติสุขอย่างยั่งยืน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม...มุ่งเน้นการจัดปัญหาความขัดแย้งและความไม่เป็นธรรมให้ได้อย่างจริงจังและถาวร ส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เข้มแข็งจนเป็นพลังสำคัญในการปกป้องและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป”

(National Strategy Committees, 2019)

ข้อความดังกล่าวถูกเขียนไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ที่ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นับเป็นวาระสำคัญของชาติที่ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ข้อ 4.2.3 ว่าด้วยการสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และคำว่าพหุวัฒนธรรมถูกนำมาใช้ในบริบทของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมีนัยยะสำคัญในบทความของดนัย มูสา (Musa, 2016) ระบุถึงการหันเหเข้าสู่แนวทางสันติวิธีของงานความมั่นคงในประเทศไทย เขาได้กล่าวว่าแนวคิดสำคัญที่เชื่อมโยงกับแนวคิดสันติวิธีในงานความมั่นคง คือ แนวคิดเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งในอดีตนั้นถูกมองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง ในมุมมองของความมั่นคงเท่ากับว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีคุณค่าต่อการสร้างความมั่นคงของชาติด้วย จนทำให้ในระยะหลัง ๆ แนวทางของความมั่นคงของไทยเน้นการเชื่อมโยงกับแนวคิดที่ว่าด้วยพหุวัฒนธรรมหรือความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จนทำให้เกิด (ร่าง) แนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตามมา

ความเด่นชัดของพหุวัฒนธรรมที่ถูกนำไปใช้ในนโยบายความมั่นคงของสามจังหวัดชายแดนใต้ เห็นได้อย่างชัดเจนขึ้นในนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปี พ.ศ. 2560 -2562 (ต่อไปจะเรียกนโยบายฯ) ถึงแม้ก่อนหน้านี้ (ในนโยบายฯ ปี พ.ศ. 2555 - 2557) มีการกล่าวถึง พหุวัฒนธรรมอยู่บ้าง แต่ยังไม่ได้ชัดเจนเท่าแผนนโยบายฯ ปี 2560 - 2562 ที่ได้ระบุไว้ชัดเจนจนนักวิชาการหลายคนได้ศึกษานโยบายความมั่นคงของไทยที่เริ่มเน้นการพัฒนาเรื่องพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนได้อย่างต่อเนื่องหลายคนด้วยกัน อาทิ Sirisakdamkeng (2020) Tuansiri (2018) Duangwises (2021) Sopapol (2022)

ในบทความเรื่อง “นโยบายพหุวัฒนธรรมในชายแดนใต้” ของ Tuansiri (2018) ได้ทบทวนนโยบายการบริหารและพัฒนาชายแดนใต้ที่รัฐหันมาให้ความสนใจพหุวัฒนธรรม ตั้งแต่ต้นนโยบายฯ พ.ศ. 2560 - 2562 เป็นต้นมา และได้สรุปว่านโยบายเหล่านี้ได้ถูกขึ้นเขียนโดยรัฐ และอาจจะไปสู่พหุวัฒนธรรมโดยรัฐ (State Multiculturalism) ที่รัฐเข้าไปควบคุมตรวจสอบ และจัดระเบียบความแตกต่างเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐเอง อันแฝงไว้ด้วยความเชื่อในเรื่องของการผสมผสาน (Assimilation) และการผนวกรวมความหลากหลาย (Integration) เช่นเดียวกับ Duangwises (2021) ที่ได้กลับไปทบทวนนโยบายการบริหารและพัฒนาชายแดนใต้ ซึ่งเขาได้วิพากษ์นโยบายว่าพหุวัฒนธรรมที่รัฐเขียนขึ้นนั้นเน้นไปที่การเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ เนื่องด้วยเป็นการสนับสนุนงบประมาณ และเทคนิคเพื่อให้ประชาชนที่มีความแตกต่างทางศาสนา และวัฒนธรรมไปหล่อเลี้ยงและดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตนเอง และมองวัฒนธรรมอย่างหนึ่งและตายตัว

การปรับใช้แนวทางพหุวัฒนธรรมของไทยนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวที่สากลให้คุณค่า ในหลายประเทศได้นำหลักการของพหุวัฒนธรรมไปใช้ในแผนระดับชาติ เช่น ในประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เป็นต้น ที่แนวคิดนี้เป็นกรอบในการจัดทำนโยบายเพื่อการอยู่ร่วมกันภายใต้ความ

แตกต่างกันหลายให้อยู่บนพื้นฐานของความเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม การปรับใช้พหุวัฒนธรรมในแนวทางของนโยบายรัฐก็ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสูงเช่นเดียวกันภายใต้บริบทสังคมโลกที่มีความสุดโต่งมากขึ้น ผู้อพยพที่ไหลเวียนเข้ามาในยุโรปที่มากขึ้นด้วย จนเกิดการตั้งคำถามต่อแนวทางดังกล่าวว่าเดินมาถูกทางหรือไม่ อาทิ งานเขียนเรื่อง Is Multiculturalism Dead? (Joppke, 2017) ที่ได้ตั้งคำถามกับนโยบายพหุวัฒนธรรมที่ถูกครอบงำโดยคนขาว เป็นต้น

ในบริบทของประเทศไทย นโยบายพหุวัฒนธรรมถูกปรับใช้ในฐานะนโยบายความมั่นคงภายใต้บริบทของพื้นที่ความขัดแย้งเป็นหลัก ในพระราชบัญญัติการบริหารงานจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2553 ในมาตรา 4 ระบุว่าให้สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เป็นหน่วยงานที่จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาชายแดนใต้ ที่จะต้องครอบคลุมด้านการพัฒนาและด้านความมั่นคงเพื่อให้ได้นโยบายที่มาจากความต้องการและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งให้ทางกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จะต้องปรับแผนตามแนวนโยบายนี้ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะบทบาทของ ศอ.บต. ที่ต้องมุ่งเน้นไปยังการส่งเสริมความร่วมมือและสนับสนุนให้เกิดพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ (The Secretariat of the Senate, 2011)

อย่างไรก็ตาม การแปลงนโยบายไปใช้ในการปฏิบัติในพื้นที่ชายแดนใต้ของหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบนั้นก็มีความลักลั่นและไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในงาน Duangwises (2021) ได้ทวนแนวทางปฏิบัติของแผนว่าด้วยพหุวัฒนธรรมในชายแดนใต้ในแผนงานของ ศอ.บต. และพบว่าแผนงานนั้นเน้นไปยัง 3 ประเด็น คือกิจกรรมการเชิดชูสถาบันกษัตริย์แห่งชาติ การส่งเสริมองค์กรและกิจกรรมทางศาสนากระแสหลัก และการตอกย้ำวัฒนธรรมที่จับต้องได้ในฐานสันทนิพนธ์ซึ่งส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนที่เคยหลากหลายกลับถูกแยกขาดกันโดยสิ้นเชิง และข้อมูลของ Sopapol (2022) ก็มีแนวโน้มสนับสนุนทัศนะดังกล่าว เนื่องจากผู้กำหนดนโยบายยังไม่มี ความชัดเจนในการใช้นโยบาย

และส่งผลต่อผู้แปลงนโยบายที่ไม่เข้าใจในหลักการและวัตถุประสงค์ในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ความขัดแย้ง นอกจากนี้ในข้อมูลดังกล่าวยังสะท้อนว่าสิ่งที่รัฐต้องการแม้จะเป็นสิ่งที่ดี แต่อาจจะไม่ใช่สิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการ เพราะไม่มีเสียงของประชาชนอยู่ในนโยบายนั้น

ความลักลั่นดังกล่าวส่งผลให้มีบทความจำนวนไม่น้อยศึกษาไปที่นโยบายพหุวัฒนธรรมในมิติความมั่นคงตามที่กล่าวไปแล้วข้างต้น อย่างไรก็ตามในบทความชิ้นนี้ต้องการขยายมิติออกไปแค่จากมุมมองของนโยบายของรัฐ โดยต้องการสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของประชาชนต่อทิศทางของคำว่า “พหุวัฒนธรรม” ซึ่งถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยสะท้อนผ่านเสียงของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่ชายแดนใต้ เนื่องจากคนเหล่านี้นับเป็นกลุ่มที่เกิดและเติบโตขึ้นมาในห้วงเวลาที่ความขัดแย้งรุนแรงดำรงอยู่อย่างยืดเยื้อในพื้นที่ การเติบโตในห้วงเวลา 20 ปี บนพื้นที่ความขัดแย้งส่งผลต่อทัศนคติการมองบ้านเกิดของพวกเขาอย่างปฏิเสธไม่ได้ อย่างไรก็ดีในงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องการสร้างความไว้วางใจของรัฐด้วยนโยบายพหุวัฒนธรรมในชายแดนใต้ (ระยะที่ 2) เป็นการรวบรวมความเห็นจากหลากหลายกลุ่ม ไม่ได้นับรวมเพียงคนรุ่นใหม่เท่านั้น แต่มีทั้งผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้นำสตรี ผู้นำคนรุ่นใหม่ ผู้นำกลุ่มหลากหลายทางเพศ และประชาชนทั่วไป เพราะทุกคนในพื้นที่ล้วนแล้วแต่ได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ แต่บทความนี้เลือกในการสะท้อนความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่เท่านั้น โดยมีตัวแทนกลุ่มคนรุ่นใหม่ จำนวน 12 คน ทั้งเพศชาย (5 คน) เพศหญิง (3 คน) และกลุ่มหลากหลายทางเพศ (4 คน) ที่เกิดและเติบโตในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นคนไทยพุทธและมลายูมุสลิม โดยบริบทที่เด็กรุ่นใหม่เหล่านี้เติบโตเป็นสิ่งที่แตกต่างจากเดิมอย่างมาก แม้มีสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่เช่นเดิม แต่ความไว้วางใจระหว่างกันไม่เหมือนเดิม มีความหวาดระแวงระหว่างประชาชนกับรัฐเกิดขึ้นในพื้นที่ นโยบายความมั่นคงในพื้นที่ปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ผ่านกฎหมายพิเศษที่ใช้ในพื้นที่ และกองกำลังทหารที่ตรึงกำลังอยู่ในพื้นที่ และมีความห่างระหว่างประชาชนกับประชาชนด้วยกันเอง บริบทที่หล่อหลอมให้พวกเขาเติบโตเช่นนี้ได้ส่งผลต่อมุมมองและทัศนคติของพวกเขาต่อคำว่าพหุวัฒนธรรม โดยบทความนี้จะชวนหาคำตอบว่า

ทัศนะที่พวกเขา มองพหุวัฒนธรรมนั้นมีความเหมือนหรือแตกต่างจากแนวทางพหุวัฒนธรรมของรัฐอย่างไร เพื่อจะนำไปสู่การสร้างและออกแบบพหุวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับคุณค่าใหม่ที่คนรุ่นใหม่ต้องการ ผ่านการตั้งคำถามผ่านกรอบแนวคิดของความเชื่อมั่นทางสังคม อันเป็นความรู้สึกร่วมหรือการเป็นส่วนหนึ่งร่วมกันของคนในพื้นที่ เพื่อจะนำไปสู่การแสวงหา “ความต้องการ” ในการอยู่ร่วมกัน และนำไปสู่การปรับแก้นโยบายทางสังคมวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้ต่อไป ผ่านการนำเสนอผลการศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) พหุวัฒนธรรมที่รู้สึก: นิยามพหุวัฒนธรรมที่ “คนรุ่นใหม่” ต้องการร่วมสร้าง 2) นโยบายพหุวัฒนธรรมของรัฐกับความต้องการของคนรุ่นใหม่ในชายแดนใต้ และ 3) สรุปและอภิปรายผล

วัตถุประสงค์

เพื่อทราบถึงความคิดเห็นของคนรุ่นใหม่ต่อมุมมองเรื่องพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดความยึดเหนี่ยวทางสังคม (Social Cohesion) (Sanguankaew et al., 2020) ในภาษาไทยนั้นถูกแปลไปในหลากหลายคำ เช่น คำว่า “ความยึดเหนี่ยวทางสังคม” “ความเชื่อมั่นทางสังคม” “สังคมสมานฉันท์” เป็นต้น ในงานวิจัยนี้เรียกแนวคิดนี้ว่า “ความเชื่อมั่นทางสังคม” ซึ่งพบว่าความสนใจในโมทัศน์นี้ในฐานะเครื่องมือทางนโยบายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงปี 1990 เมื่อรัฐบาลแคนาดา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย และหลาย ๆ องค์กรทั่วโลก เช่น OECD UNESCO UN เริ่มใช้โมทัศน์นี้ในเอกสารนโยบาย อันเนื่องมาจากข้อกังวลแรก ๆ ในเรื่องของการความกลัวที่เกิดมาจากผลกระทบของ โลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ความหวาดกลัวจากสงคราม ความหวาดกลัวอิสลาม ซึ่งส่งผลให้เกิดการพูดคุยเรื่องความเชื่อมั่นทางสังคมเพิ่มมากขึ้น

ในหนังสือเรื่อง “Peacebuilding in Deeply Divided Societies toward Social Cohesion?” (Cox & Sisk, 2017) ได้แสดงให้เห็นว่าบริบท

โลกที่มีความขัดแย้งรุนแรงในเรื่องอัตลักษณ์ ทั้งทางชาติพันธุ์ ศาสนา ที่ส่งผลให้มีการกีดกันคนชายขอบนั้นส่งผลให้เรื่อง “การเชื่อมแน่นทางสังคม” ได้กลายมาเป็นสิ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสันติภาพทั้งในองค์กรระหว่างประเทศ รัฐ และองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ความขัดแย้งเอง ความเชื่อมแน่นทางสังคมมี 2 มิติ มิติแรกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับกลุ่ม และมิติที่สอง คือ ความสัมพันธ์ในระดับปัจเจก - กลุ่ม - ในระดับประเทศ ความเชื่อมแน่นทางสังคมสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีให้ชุมชน เกิดการบูรณาการเข้าด้วยกัน และเกิดความมั่นคงเกิดขึ้นในสังคม การขาดความเชื่อมแน่นทางสังคมจะเป็นผลให้เกิดความตึงเครียดทางสังคม การเลือกปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อย การละเมิดสิทธิมนุษยชน และนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงในท้ายที่สุด

เมื่อทบทวนวรรณกรรมจะพบว่าค่านิยมที่ยึดถือร่วมกันและการยึดถืออัตลักษณ์พื้นฐานร่วมกัน เป็นนิยามที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด นอกจากนั้นยังมีเรื่องความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเรื่องทุนทางสังคม ที่หมายถึงเครือข่ายทางสังคม และบรรทัดฐานที่สัมพันธ์กับการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และความไว้วางใจกัน นอกจากนั้น ความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ถูกนำไปนิยามความเชื่อมแน่นทางสังคม ซึ่งบทความนี้นำแนวคิดนี้มาเป็นกรอบในการตั้งคำถามในการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทำให้เห็นว่าในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมเช่นในชายแดนใต้ นั้น นโยบายที่คนรุ่นใหม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันมีอะไรบ้าง เพื่อนำไปหาจุดร่วมในการสร้างนโยบายที่โอบรับทุกกลุ่มวัฒนธรรม โดยทุกกลุ่มไม่มีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจว่านโยบายที่ออกมาเน้นเลือกปฏิบัติ ดังนั้น มโนทัศน์นี้จะช่วยทำให้เห็นว่านโยบายพหุวัฒนธรรมนั้นเดินมาถูกทางหรือไม่ และคนรุ่นใหม่เน้นประเด็นใดทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเชื่อมแน่นของกลุ่มผ่านนโยบายพหุวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บข้อมูลในการเขียนบทความนี้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 12 คน ในช่วงปี พ.ศ. 2565 โดยเป็นการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงว่ากลุ่มเป้าหมายที่นำมาสนทนากลุ่มจะต้องเป็นกลุ่ม

คนรุ่นใหม่ที่ขับเคลื่อนสันติภาพในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยคนรุ่นใหม่และผู้เขียนคัดเลือกมีจำนวน 12 คน ประกอบด้วยเพศชาย 5 คน เพศหญิง 3 คน และกลุ่มเพศหลากหลาย 4 คน ซึ่งเกิด เติบโต และทำงานขับเคลื่อนสันติภาพในพื้นที่ชายแดนใต้อยู่แล้ว นอกจากนี้มีด้านเพศแล้ว กลุ่มคนรุ่นใหม่เหล่านี้ประกอบด้วยทั้งกลุ่มคนไทยพุทธและมลายูมุสลิมด้วย ผู้วิจัยใช้วิธีการดึงข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายผ่านการสนทนากลุ่มย่อยด้วยการตั้งประเด็นคำถามโดยใช้แนวคิดการเชื่อมโยงทางสังคมเป็นกรอบในการตั้งคำถาม โดยมีคำถามในระดับพื้นฐานเรื่องของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายผ่านการนิยามพฤติกรรมธรรม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นว่าคำตอบเป็นไปในทิศทางใด และให้ทุกคนอธิบายคำนิยามของตนเอง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายทุกคนสามารถเล่าเรื่องและแลกเปลี่ยนได้อย่างเต็มที่ภายใต้ประสบการณ์ของตนเอง โดยผู้เขียนคำนึงถึงการปกป้องความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมทุกท่าน จึงใช้ชื่อผู้ให้ข้อมูลเป็นนามสมมติทั้งหมด โดยข้อมูลที่ได้มาจากการสนทนากลุ่มย่อยจะนำมาจัดระเบียบข้อมูล และเขียนนำเสนอผ่านการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

นโยบายพฤติกรรมธรรมที่นำไปใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้นถูกกำหนดขึ้นโดยหน่วยงานความมั่นคง และแปลงนโยบายไปใช้ในระดับปฏิบัติการจากหลายหน่วยงานแตกต่างกัน จนหลายครั้งทำให้ประชาชนในพื้นที่มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อนโยบาย และมีความรู้สึกว่านโยบายดังกล่าวไม่ได้เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยผู้เขียนนำเสนอผลการศึกษาผ่านประเด็นพฤติกรรมธรรมที่รู้จัก: นิยามพฤติกรรมที่ “คนรุ่นใหม่” ต้องการร่วมสร้าง และนโยบายพฤติกรรมธรรมของรัฐกับความต้องการของคนรุ่นใหม่ ดังนี้

พฤติกรรมธรรมที่รู้จัก: นิยามพฤติกรรมที่ “คนรุ่นใหม่” ต้องการร่วมสร้าง

ในการสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้เขียนได้สรุปภาพรวมของนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้กลุ่มเป้าหมายได้

ทราบถึงภาพรวมนโยบายพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ และนำสู่การตั้งคำถามว่าอะไรคือพหุวัฒนธรรมที่คนรุ่นใหม่นิยาม โดยสะท้อนผ่านการให้คุณค่านิยามความหมายเพื่อดูว่านิยามที่คนรุ่นใหม่ได้นิยามนั้นมีคุณค่าใดที่อยู่เบื้องหลัง ผ่านการอธิบาย เล่าเรื่องสิ่งที่เขาได้นิยาม เพื่อให้ทราบถึงความหมายเบื้องลึกมากขึ้น

ในนโยบายการบริหารและพัฒนาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ถูกเขียนโดย สมช. และถูกนำไปปรับใช้เป็นแผนปฏิบัติการของ ศอ.บต. และ กอ.รมน. นั้น จะเห็นว่าแนวทางพหุวัฒนธรรมในนโยบายถูกนำไปใช้ผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ การฟื้นฟูชุมชนไทยพุทธถดถอย การส่งเสริมวิถีมุสลิม การส่งเสริมกิจกรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน และกลุ่มชาติพันธุ์มณี และสนับสนุนให้ทุกคนอยู่ร่วมกัน เป็นต้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่เสียของคนรุ่นใหม่กลับไม่ได้มองวัฒนธรรมเป็นลักษณะเดิมแบบที่คนรุ่นก่อนได้เคยเล่ามาว่าอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข คนรุ่นใหม่ได้สะท้อนให้เห็นภาพรวมของสภาพสังคมในสามจังหวัดชายแดนใต้ให้ผู้เขียนได้ฟังว่า

“ในสังคมปัจจุบัน ทั้งความเคร่งครัด ความเชื่อ เริ่มเป็นอีกแบบที่อาจจะไม่ใช่ประสบการณ์ในอดีต เป็นประสบการณ์อีกแบบเลย แบบที่คนรุ่นก่อนหน้านั้นไม่คุ้นเคย ... ทุกวันนี้คนกล้าที่จะเผชิญหน้ากัน กล้าตอบและแถลงสิ่งที่ตัวเองกำลังทำเพราะอะไร คนรุ่นใหม่ก็พยายามคิดนวัตกรรมการอยู่ร่วมกัน ซึ่งคนรุ่นใหม่ต้องการที่จะต่อรองสถานการณ์ที่เกิดขึ้น คนรุ่นใหม่เขาก็ไม่ได้คาดหวังว่าสังคมต้องกลับไปเป็นเหมือนเดิม เพราะสังคมมันเปลี่ยนไปแล้ว”

(คนรุ่นใหม่ 05, นามสมมติ)

ข้อความของคนรุ่นใหม่นี้ได้แสดงให้เห็นได้ว่าพวกเขาไม่ได้มีความต้องการที่จะย้อนกลับไปอยู่ในช่วงเวลาแบบเดิม ดำรงวิถีในลักษณะเดิม พหุวัฒนธรรมจึงไม่ใช่ความดั้งเดิมในลักษณะเก่า แต่คือการโอบรับวัฒนธรรมปัจจุบันที่เป็นอยู่ ซึ่งมีรากเหง้าของความดั้งเดิมของการปฏิสัมพันธ์กันบนความหลากหลายอยู่แล้ว ซึ่งข้อมูลจากการสนทนากลุ่มได้พบว่าคนรุ่นใหม่นิยามใน

เรื่องพหุวัฒนธรรมแตกต่างไปจากสิ่งที่รัฐได้นิยาม สิ่งที่คนรุ่นใหม่นิยาม ประกอบด้วยเรื่องความเท่าเทียมกันผ่านการยอมรับทางภาษาและอัตลักษณ์ และการสร้างความไว้วางใจกันอย่างเต็ม และการมีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่ตนเอง ตามลำดับ โดยจะอธิบายและขยายความดังต่อไปนี้

- **ประเด็นเรื่องการยอมรับทางภาษาและอัตลักษณ์**

ประเด็นเรื่องการยอมรับทางภาษาและอัตลักษณ์เป็นประเด็นที่คนรุ่นใหม่มองว่าเป็นนิยามพหุวัฒนธรรมตามความเข้าใจของพวกเขา ซึ่งโดยส่วนมากแล้วเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คนรุ่นใหม่มองว่าพหุวัฒนธรรมไม่ใช่เป็นเพียงการเน้นย้ำเรื่องศาสนาเพียงมิติเดียว แต่พหุวัฒนธรรมนั้นหมายถึงวิถีชีวิต คือไลฟ์สไตล์ (Lifestyle) ของคนในพื้นที่ ซึ่งเชื่อมโยงกับความเป็นตัวตนของคนในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของภาษา หรือเรื่องของอัตลักษณ์ที่ต้องได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมด้วย

“ในความคิดของผมคือการยอมรับภาษา มันไปด้วยกันคือความเท่าเทียม มันคือพื้นที่สำหรับที่คนจะสามารถแสดงออกได้แบบเท่ากัน ไม่ควรพูดด้วยซ้ำว่าอะไรที่ความไม่เท่าเทียมถ้าพูดในมิติของความเป็นสากล มันไม่ควรพูดด้วยซ้ำมันไม่ควรทำอะไรกับความเท่าเทียมเพราะจริง ๆ แล้วตัวแสดงบางคนกำลังทำให้ความเท่าเทียมเป็นความไม่เท่าเทียม นี่เป็นความคิดของตัวเอง มันก็เกิดจากว่าคนบางกลุ่ม ไม่ได้ยอมรับในภาษาและอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน” (คนรุ่นใหม่ 01, นามสมมติ)

“ทุกอย่างต้องมีการเท่าเทียมทางด้านภาษา การแต่งกาย มันก็ขึ้นอยู่กับ การยอมรับถ้าคุณไม่ยอมรับในฐานะที่คุณใช้ผลประโยชน์จากเราเท่านี้เอง แล้วทีนี้เราเลยสงสัยว่าทำไมสังคมไม่ให้ความเท่าเทียมกัน

เวลาเราออกจากที่นั่น (ชายแดนใต้) เรามีอีกสังคมหนึ่งเรารู้สึกปลอดภัยกว่า มันปลอดภัยกว่าสังคมในหมู่บ้านอีก” (คนรุ่นใหม่ 02, นามสมมติ)

“ความเท่าเทียมมันไปไกลกว่าคำว่าศาสนา คำว่าพหุวัฒนธรรมมันไม่ใช่แค่เรื่องศาสนา มันเรื่องของวิถีคิด มันเรื่องของสังคม.... มันเป็นเรื่องของคนรุ่นใหม่ที่ยามคำว่าพหุวัฒนธรรมไม่ใช่เรื่องศาสนามันเป็นเรื่องของชีวิตความเป็นอยู่ เรื่องของการแต่งตัว เรื่องของอาหาร เรื่องของ Lifestyle นี่คือพหุวัฒนธรรม” (คนรุ่นใหม่ 03, นามสมมติ)

- **ประเด็นเรื่องความไว้วางใจกันอย่างเดิม**

ประเด็นรองลงมาเป็นเรื่องของความไว้วางใจ ไม่หวาดระแวงกันและกัน รู้สึกปลอดภัยระหว่างกัน สำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่บางคนได้มองว่าพหุวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แตกต่างออกไปจากเดิม กล่าวคือ ในพื้นที่ที่เขาเติบโตขึ้นมาไม่ได้มีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมแบบคนรุ่นพ่อแม่ของเขาได้พบเจอ พวกเขาเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความรุนแรง ด่าน ทหาร และกฎอัยการศึกในพื้นที่ ดังนั้นภาพของการอยู่ร่วมกันได้แบบเดิมที่ไปมาหาสู่กัน จึงไม่ค่อยมีเหมือนเมื่อก่อนพวกเขาได้เพียงรับฟังจากเรื่องเล่าของคนรุ่นเก่าเท่านั้น บริบทของความเข้มข้นทางศาสนา และความรุนแรงในพื้นที่ขั้วเน้นให้การไปมาหาสู่ระหว่างกันน้อยลงและความไม่ไว้วางใจระหว่งกันเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่คนรุ่นใหม่ต้องการคือพหุวัฒนธรรมที่คนทั้งไทยพุทธและมลายูมุสลิมสามารถอยู่ด้วยกันได้เช่นเดิมเหมือนตอนที่รุ่นพ่อแม่เคยเป็น ซึ่งมีการตั้งคำถามถึงปรากฏการณ์นี้ว่าไม่แน่ใจว่าจะสามารถเกิดขึ้นได้หรือเปล่าในรุ่นของตน

“เมื่อเทียบกับสมัยเด็กและปัจจุบัน จะเห็นเรื่องความไว้วางใจแตกต่างกันอย่างชัดเจน ตอนมัธยมหรือประถมเราสามารถไปกินข้าวบ้านเพื่อนที่เป็นมุสลิมได้ หรือเพื่อนที่เป็นมุสลิมสามารถมากินข้าวบ้านเราได้

โดยที่ไม่มี ความขัดแย้งในใจกัน ไปเรียนด้วยกัน มันสามารถทำได้ แต่เมื่อโตขึ้นมีบางอย่างที่พฤติกรรมทำให้มีบางอย่างแตกต่างไป รู้สึกว่าสมัยนี้มันมีบางอย่างทำให้รู้สึกว่าการขัดกันได้ง่ายกว่าเดิมซึ่งต่างจากในอดีต” (คนรุ่นใหม่ 04, นามสมมติ)

“ความไว้วางใจระหว่างกันเมื่อก่อนมันเป็นเรื่องราวที่วุ่นวายดีมาก แม่บอกว่าเมื่อก่อนที่บ้านไม่มีทีวีไปดูทีวีที่วัดเหมือนว่าก่อนตาเป็นผู้นำศาสนาแล้วบอกว่าห้ามซื้อทีวีถ้าซื้อทีวีเมื่อไหร่พัง เพราะเมื่อก่อนห้ามดูทีวีห้ามดูถ้าดาราแต่แม่จะหนีไปดูละครที่วัดเอาจริง ๆ แนวคิดก็คือความไว้วางใจระหว่างกัน แต่ตอนนี้มันไม่มี” (คนรุ่นใหม่ 06, นามสมมติ)

“แม่ผมกับพ่อผมพบรักกันที่งานชิงเปรต แต่ก่อนก็ไปดูการแสดงในงานแล้วก็ซื้อของชาวพุทธกิน เราก็ซื้อได้ พอมาเจนนตอนที่อยู่ ป.3 ป.4 ป.5 ป.6 โดนล้างสมองและเข้าวัดไม่ได้แล้ว ... พุทธกับมุสลิมต่อยกันตลอดเพราะต้องมีคนใดคนหนึ่งชนะ เราอยู่แบบนี้มาตั้งแต่เด็กพอโตมาก็เลยมีความคิดขึ้นมาอะไรว่าเราไม่จำเป็นต้องตีกันก็ได้เพราะผู้ใหญ่สอนเรามาตั้งแต่เกิดแล้วว่าเราไม่ควรจะต้องรักกันตั้งแต่แรกเพราะเราคนละศาสนากัน” (คนรุ่นใหม่ 07, นามสมมติ)

- **ประเด็นเรื่องการเมืองอำนาจในการตัดสินใจพื้นที่ของตนเอง**

คนรุ่นใหม่ได้มองว่าพฤติกรรมควรเป็นเรื่องของการมีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่ของตนเองด้วย เนื่องจากปัญหาในพื้นที่ไม่ใช่ความขัดแย้งทางศาสนา แต่เป็นปัญหาทางการเมืองเรื่องโครงสร้างอำนาจในการจัดการพื้นที่ซึ่งหลายคนมองว่านโยบายที่เน้นพฤติกรรมนั้นกลายเป็นว่ารัฐนั้นโยนปัญหาไปที่ประชาชนว่าประชาชนนั้นทะเลาะกัน แต่จริง ๆ แล้วนั้นเป็นการมองปัญหา

ที่ผิดฝาผิดตัว เนื่องจากกองทัพและทหารที่เข้ามาในพื้นที่ต่างหากที่ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่เปลี่ยนไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้เพราะว่าทหารคือคนนอกพื้นที่ที่เข้ามามีบทบาทในพื้นที่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา

“คิดว่าเราควรมีอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายในพื้นที่ของตนเอง ผมไม่ได้มองว่ามันเป็นความขัดแย้งระหว่างมุสลิมและไทยพุทธ อันนี้ไม่ใช่ปัญหาเดิม แต่คิดว่ามันเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นมานานพอสมควรอยู่แล้ว ซึ่งไม่ใช่เฉพาะในพื้นที่ที่เราคิดว่าลามูสลิมมีปัญหากับคนพุทธที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งรัฐก็พยายามใช้นโยบายพหุวัฒนธรรมที่ให้เรามุสลิมและพุทธมาคุยกัน ซึ่งผมคิดว่ามันไม่ถูก เพราะว่าเราไม่เคยทะเลาะกัน ปัจจุบันนะ เช่น กองทัพหรือทหารเข้าไปอยู่ในพื้นที่คนพุทธก็เลยทำให้เราไม่มีความสัมพันธ์เหมือนเดิม... ซึ่งผมคิดว่าจะต้องมาเคลียร์ให้เข้าใจร่วมกัน ว่าการนิยามของพหุวัฒนธรรมในมุมมองของรัฐเป็นอย่างไร และมุมมองของคนในพื้นที่เป็นอย่างไร” (คนรุ่นใหม่ 08, นามสมมติ)

“มองว่าเป็นความสัมพันธ์ในแนวคิดซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องความเข้าใจพหุวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน หรือความหวาดกลัวที่จะสูญเสียอำนาจส่งผลให้การนำแนวคิดการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมจริง ๆ ที่มีความเท่าเทียม การเคารพ ที่เป็นองค์ประกอบของพหุวัฒนธรรมทั้งหมด แต่เราจะให้ความสำคัญของพหุวัฒนธรรมแบบไหน แนวคิดจะมีเรื่องอำนาจในพื้นที่ แล้วความยุติธรรม และความเท่าเทียมล่ะอยู่ไหน” (คนรุ่นใหม่ 09, นามสมมติ)

นโยบายพหุวัฒนธรรมของรัฐกับความต้องการของคนรุ่นใหม่ในชายแดนใต้

เมื่อลองคลี่ให้เห็นนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงแผนระดับ 3 ที่ชื่อว่า (ร่าง) แนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกัน ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่เขียนโดยสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) จะเห็นว่าพหุวัฒนธรรมที่รัฐต้องการนั้นคืออะไร โดยผู้เขียนจะขอสรุปให้เห็นภาพรวมทั้งสองแผนคร่าว ๆ เพื่อจะเชื่อมโยงให้เห็นว่าแผนดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความต้องการของคนรุ่นใหม่ที่เป็นประชาชนในพื้นที่หรือไม่ อย่างไร

ใจความสำคัญในแผนนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้เริ่มในปี พ.ศ. 2555 - 2557 (Office of the National Security Council, 2012) จะพบว่าการสร้างพหุวัฒนธรรมเน้นไปยังการเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรับกฎหมาย กฎระเบียบที่เอื้อต่อเสรีภาพในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจระหว่งกลุ่มที่แตกต่างให้เกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าการดำรงอยู่ร่วมกัน ส่งเสริมภาษาอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาไทย รวมทั้งส่งเสริมผู้นำทั้งในทางศาสนา ชุมชน นักศึกษา สื่อมวลชน และเปิดพื้นที่ให้พูดคุยเรื่องการกระจายอำนาจที่เหมาะสมบนพื้นฐานของพหุสังคมด้วย ต่อมาในแผนนโยบายฯ ปี พ.ศ. 2560 - 2562 (Office of the National Security Council, 2017) พบว่ายังเน้นเรื่องการเปิดพื้นที่ปลอดภัยเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความไว้วางใจกัน และส่งเสริมคุณค่าการยอมรับกันบนสังคมพหุวัฒนธรรม และชีวิตตามหลักศาสนา ยังเน้นเรื่องการพูดคุยเรื่องการกระจายอำนาจที่เหมาะสม ที่แตกต่างจากแผนนโยบายฯ ปี พ.ศ. 2555 - 2557 คือเรื่องของการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐมีความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว และทำให้สังคมไทยทั่วประเทศตระหนักในเรื่องนี้ด้วย ส่วนแผนนโยบายฯ ปี พ.ศ. 2564 - 2566 (Office of the National Security Council, 2021) เน้นไปยัง

เรื่องของการส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่สอดคล้องกับพื้นที่ ซึ่งไม่เคยมีการกล่าวถึงในแผนฯ ก่อนหน้า แต่ยังคงเน้นการให้คุณค่าการยอมรับกันบนหลักการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลาย โดยเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความไว้วางใจ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุยสันติสุขด้วย แต่ไม่มีการระบุถึงการพูดคุยในเรื่องของรูปแบบการปกครองดังแผนก่อนหน้า

ในส่วนของแผนปฏิบัติการระดับ 3 (ร่าง) แนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2566 - 2570) มีวัตถุประสงค์หลัก 4 ข้อ คือ เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และบทบาทของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้บนพื้นฐานของการให้คุณค่าความหลากหลายอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งนำมาเป็นต้นทุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีความเข้าใจในความเป็นพหุวัฒนธรรม เคารพซึ่งกันและกัน นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อบริหารจัดการความขัดแย้งบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วย

แผนปฏิบัติการราชการรายปี พ.ศ. 2563 - 2565 ของ ศอ.บต. (Southern Border Provinces Administration Center, 2019) เป็นแผนปฏิบัติการที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกและบริหารจัดการการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเพื่อเป็นแกนสู่ความมั่นคงและการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามศักยภาพในพื้นที่ โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “สังคมวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง เศรษฐกิจเติบโต ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชายแดนใต้สันติสุขยั่งยืน” โดยได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ 3 ประเด็น แบ่งออกเป็น 9 กลยุทธ์ ได้แก่ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1

ว่าด้วยการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเพื่อเป็นแกนสู่ความมั่นคง ผู้เขียนจะขยายความให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ที่ 1 ว่าด้วยการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็งเพื่อเป็นแกนสู่ความมั่นคง เพื่อให้เห็นการแปลงนโยบายของ สมช. ที่เน้นเรื่องพหุวัฒนธรรมไปจนถึงระดับปฏิบัติการในพื้นที่อย่าง คอ.บต. ซึ่งปรากฏให้เห็นในแผนปฏิบัติการด้านที่ 2 เรื่องส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีเป้าหมายให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีตัวชี้วัดว่าจำนวนตำบลที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้พหุวัฒนธรรมนั้นขยายตัวเพิ่มขึ้น จำนวน 183 ตำบล โดยมีแนวทางการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 6 แนวทาง คือ การส่งเสริมวิถีพุทธ การฟื้นฟูชุมชนไทยพุทธถดถอย การส่งเสริมวิถีมุสลิม การส่งเสริมกิจกรรมชาวไทยเชื้อสายจีน การส่งเสริมคุณภาพชีวิตชาติพันธุ์มณี และการสนับสนุนให้ประชาชนทุกศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยมีกิจกรรมในการส่งเสริมพหุวัฒนธรรม เช่น โครงการส่งเสริมกิจกรรมศาสนา โครงการนำไทยกลับสู่ถิ่นฐานเดิม โครงการส่งเสริมคนดีมีคุณธรรมไปประกอบพิธีฮัจญ์และปฏิบัติธรรม ณ สังฆเนยสถาน ในประเทศอินเดียและเนปาล เป็นต้น

จากข้อมูลแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ข้างต้นจะเห็นได้ว่าการให้คุณค่าในเรื่องของพหุวัฒนธรรมผ่านแนวทางการสร้างสังคมสันติสุขหลากหลายมิติ เช่น มิติทางวัฒนธรรม ศาสนา ชาติพันธุ์ ความยุติธรรม เป็นต้น เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงของชาติ และเมื่อหากนำความต้องการของเยาวชนคนรุ่นใหม่มาวางเทียบเคียงกับนโยบายพหุวัฒนธรรมของรัฐ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่คนรุ่นใหม่ต้องการคือ ภาษา อัตลักษณ์ ความไว้วางใจกันอย่างเต็ม และการมีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งบางความต้องการนั้นมีปรากฏค่อนข้างชัดเจนในนโยบายฯ อาทิ ภาษาและอัตลักษณ์ อย่างไรก็ตาม แม้นโยบายพหุวัฒนธรรมจะพยายามส่งเสริมการเรียนภาษาและการแสดงออกทางอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่

ให้แสดงออกความเป็นตัวตนของกลุ่มตนเอง แต่ก็พบว่าเป็นเพียงในลักษณะของเทศกาล (Festival) เท่านั้น กล่าวคือ เป็นลักษณะของเทศกาลที่เน้นการจัดงานเกี่ยวกับประเพณี เครื่องแต่งกาย และอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ เป็นต้น ซึ่งงานของ Ien Ang เรียกวัฒนธรรมลักษณะนี้ว่าวัฒนธรรมแบบเทศกาล (Multiculturalism Festival) (อ้างถึง Ien Ang ใน Sirisakdamkeng, 2006) โดยเป็นการมองวัฒนธรรมที่แข็งตัวและส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมที่แยกขาดจากกันตามมาด้วย ในงาน Duangwiset (2021) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่ารัฐมักสนับสนุนงบประมาณในกิจกรรมวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมบนฐานคิดที่ว่าเมื่อมีกิจกรรมแล้ว แต่ละกลุ่มจะไม่มี ความขัดแย้งและอยู่ในสังคมได้อย่างสันติ ซึ่งนั่นไม่ใช่สังคมพหุวัฒนธรรม แต่เป็นการสร้างกฎของการอยู่อย่างเชื่องช้าภายใต้ความแตกต่างหลากหลาย

ส่วนประเด็นเรื่องการสร้างความไว้วางใจกันอย่างเดิม ซึ่งเป็นประเด็นที่คนรุ่นใหม่มองว่าพหุวัฒนธรรมในนโยบายนั้นจะต้องผลักดันให้เกิดเรื่องนี้ขึ้นให้ได้ นั้น ก็พบว่าในนโยบายรัฐเองได้เล็งเห็นความสำคัญของปรากฏการณ์นี้ โดยเนื้อหาของนโยบายได้มีการกล่าวถึงความไว้วางใจกัน อาทิ การกล่าวถึง “เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความไว้วางใจ” ดังนั้นปลายทางของนโยบายพหุวัฒนธรรมของรัฐที่หนึ่งในนั้นคือการสร้างความไว้วางใจกันมากขึ้น ลดความหวาดระแวงกันและกัน ด้วยการนำประชาชนต่างศาสนามาทำกิจกรรมด้วยกัน ในวัตถุประสงค์ของแนวทางการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2666 - 2570 (Office of the National Security Council, 2023) ที่เขียนไว้ว่าเพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ประชาชนมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ลดความหวาดระแวงกัน ซึ่งนับว่าภาครัฐเองมองเห็นว่าพหุวัฒนธรรมที่นำมาใช้จะนำมาใช้เป็นสะพานเชื่อม

ระหว่างประชาชนกับประชาชนให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การนำกิจกรรมในลักษณะของการเชื่อมผ่านกิจกรรมระหว่างศาสนามาใช้ จะต้องพิจารณาบริบทพื้นที่ด้วย เนื่องจากบางหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านพหุวัฒนธรรม บางหมู่บ้านเป็นไทยพุทธล้วน และบางหมู่บ้านเป็นมลายูมุสลิมล้วน ซึ่งต้องมึ ลักษณะการสร้างแนวทางการปฏิสัมพันธ์ที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละบริบท

ในขณะที่เรื่องของการมีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่ของตนเองเป็น สิ่งที่คนรุ่นใหม่ในนิยามเรื่องของนิยามพหุวัฒนธรรม แต่นิยามของการมีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่ตนเองกลับไม่ได้ถูกระบุไว้ในแผนฉบับปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ประเด็นดังกล่าวเคยถูกระบุในแผนนโยบายปี พ.ศ. 2555 - 2557 และนโยบายปี พ.ศ. 2560 - 2562 ที่กล่าวถึงการพูดคุยกันถึงรูปแบบการกระจายอำนาจที่เหมาะสมกับพื้นที่ แต่กลับพบว่าในฉบับปัจจุบันไม่ได้มีการกล่าวถึงเรื่องดังกล่าว แต่กลับไปเน้นที่การเปิดพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมด้านวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ แต่กลับละเลยประเด็นรากเหง้าของปัญหาในระดับโครงสร้างที่คนในพื้นที่และคนรุ่นใหม่เองก็พยายามเรียกร้องรูปแบบการปกครองที่เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของพวกเขาเอง ซึ่งหากเขียนสิ่งเหล่านี้ไว้ในเนื้อหาของนโยบายจะเป็นการเปิดพื้นที่การสนทนาให้กับผู้ที่มีความเห็นที่แตกต่าง หลากหลายมาร่วมพูดคุยกัน และอาจจะนำไปสู่การพูดคุยถึงอำนาจการตัดสินใจในพื้นที่ของพวกเขาผ่านการออกแบบรูปแบบการกระจายอำนาจของผู้คน ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกคนมากยิ่งขึ้นด้วย

สรุปและอภิปรายผล

หากนโยบายนำเสียงของประชาชนและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของ พวกเขาเข้าไปอยู่ในนโยบาย จะทำให้พวกเขารู้สึกว่านโยบายเป็นส่วนหนึ่งของ พวกเขาด้วยเช่นกัน เป็นนโยบายที่ทำให้การเชื่อมแน่นทางสังคมเกิดขึ้น เพราะ ในพื้นที่ความขัดแย้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจนั้นยังต่ำ

อยู่มาก โดยเฉพาะในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพทางการเมือง ซึ่งหากมองไปยังแนวทางของการสร้างกระบวนการสันติภาพ จะต้องนำเสียงของประชาชนเข้ามาพิจารณาด้วย เพราะเสียงเหล่านั้นจะนำไปสู่การพูดถึงปัญหาที่คนในพื้นที่ประสบพบเจอ รวมทั้งนำไปสู่ความต้องการพื้นฐานที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่สันติภาพ การแก้ไขปัญหา และการสร้างความต้องการที่จะมีส่วนร่วมระดับประเทศมากขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการสันติภาพจะสามารถเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งได้ และสร้างฉันทามติที่เอื้อให้คนจากหลากหลายกลุ่มได้เข้ามาร่วมแก้ไขปัญหาในระดับที่กว้างขวางมากด้วยคุณค่าที่พวกเขารู้สึกร่วมกัน

จากข้อมูลที่น่าเสนอจะเห็นได้ว่าสิ่งที่คนรุ่นใหม่ได้สะท้อนนิยามของพหุวัฒนธรรม คือ เรื่องของความเท่าเทียมเป็นหลัก และมองว่าการยอมรับในภาษาและอัตลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญในหลักการพหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมโดยรัฐถูกนำมาใช้ในพื้นที่เพราะต้องการให้เกิดความไว้วางใจกันระหว่างประชาชนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ คนรุ่นใหม่มองว่าจะต้องมีการสร้างความเข้าใจร่วมกันว่าพหุวัฒนธรรมที่รัฐนิยามคืออะไร และที่ประชาชนต้องการคืออะไร เพราะสิ่งที่คนรุ่นใหม่รับรู้ คือ พหุวัฒนธรรมในชายแดนใต้เป็นไปในแนวทางที่มาพร้อมกับอำนาจรัฐ แต่กลับไม่เห็นถึงความยุติธรรม ความเท่าเทียม การยอมรับอัตลักษณ์ รวมถึงการให้อำนาจในการตัดสินใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่อันเป็นแกนแกนของพหุวัฒนธรรมนั้น ยังเป็นสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นในพื้นที่

สิ่งที่ถูกเขียนในนโยบายส่งเสริมพหุวัฒนธรรม ส่วนใหญ่จะเน้นไปยังการสร้างพื้นที่กลางร่วมกันระหว่างคนที่แตกต่างกัน การหาอัตลักษณ์ร่วมที่เคยเป็นมาในอดีต สิ่งที่เคยทำร่วมกันได้ในอดีต คนที่แตกต่างทางศาสนาอยู่ร่วมกัน เช่น กิจกรรมพิธีกรรมทางศาสนาทั้งศาสนาอิสลามและพุทธ การส่งเสริมคุณธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม เป็นต้น ซึ่งเป็นการมองวัฒนธรรมที่ถูกแข่งแข่งไว้ด้วยสิ่งที่เจริญงอกงาม มรดกอันล้ำค่า ในลักษณะของสารัตถะนิยมที่แข่งแข่งและตายตัว หากแต่นิยามของวัฒนธรรมในหลักโครงสร้างนิยมที่รื้อสร้างการมองวัฒนธรรมแบบใหม่ที่ไม่ได้แค่ความสวยงาม แต่กลับมีความสั่นไหวที่อยู่บนพื้นฐานของปฏิบัติการในวิถีชีวิตร่วมด้วย

ในงานสำรวจพหุวัฒนธรรมในมิติความมั่นคงชายแดนใต้ต่อการสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกันด้วยความไว้วางใจ (Sopapol, 2022) ได้กล่าวถึงนโยบายพหุวัฒนธรรมของรัฐที่เมื่อจากแผนไปสู่การปฏิบัติว่าในแผนฯ นั้นได้ให้น้ำหนักของพหุวัฒนธรรมไปยังการสร้างบรรยากาศเพื่อสลายอัตลักษณ์เชิงเดี่ยวลง มีการส่งเสริมวิถีไทย การประกอบพิธีฮัจญ์ ณ กรุงเมกกะ และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ณ อินเดีย เป็นต้น และในหลายกิจกรรมที่ภาครัฐส่งเสริมก็เน้นไปยังการหารกร่วมทางวัฒนธรรมที่เคยเป็นมาในอดีตว่าเคยอยู่ร่วมกันอย่างไร ก็กลับไปหารกร่วมเหล่านั้น ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่ดีในการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง แต่อาจจะไม่ใช่ทั้งหมด เนื่องจากบทความนี้ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงนิยามพหุวัฒนธรรมในความหมายของคนรุ่นใหม่ในพื้นที่มากขึ้น ว่าพวกเขามองว่าคำนี้ไม่ใช่เป็นเพียงแค่วิถีชีวิต (Way of Life) เท่านั้น แต่ได้สะท้อนให้เห็นหลักการสำคัญของพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่จะต้องสร้างขึ้นในพื้นที่ คือ การยอมรับในอัตลักษณ์และภาษา การสร้างความไว้วางใจกันใหม่ การมีอำนาจในการตัดสินใจในพื้นที่ตัวเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหลักการพื้นฐานของพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสิทธิมนุษยชนที่ใจความหลักเน้นไปยังการให้คุณค่าวัฒนธรรมรองให้เท่าเทียมกับวัฒนธรรมหลัก เน้นการให้คุณค่าแก่ทุกคน ทุกเชื้อชาติ ทุกวัฒนธรรม อันจะส่งผลต่อการกระจายอำนาจที่เหมาะสมต่อไปในพื้นที่ชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

- Cox, F., & Sisk, T. (2017). *Peacebuilding in Deeply Divided Societies toward Social Cohesion?*. England: Palgrave Macmillan.
- Duangwises, N. (2021). *khō wiphāk sāraththa niyom thāng watthanatham nai nayōbāi phahu watthanatham khōng rat Thai [A Critique of Cultural Essentialism in the Multicultural Policy of the Thai State]*. *Journal of Anthropology*, 4(1), 117-155. (In Thai)

- Joppke, C. (2017). *Is Multiculturalism Dead?* UK: Polity Press.
- Musa, D. (2016). *santiwithī nai miti ngān khwāmmankhong Thai. [Peaceful Means in Thailand National Security Perspectives].* In C. Sata-anan (Eds.), *phūnthī santiwithī honthāng sangkhom Thai : khwāmru khwāmlap khwām song chām. [The Space of Peaceful Means in Thai Society: Knowledge Secret and Memory]* (pp. 247 - 285). Bangkok: Khongrao. (in Thai)
- National Strategy Committees. (2019). *20 Year National Strategy 2017 - 2036.* Retrieved 8 May 2022 from www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20201012111719.pdf
- Office of the National Security Council. (2012). *nayobāi phāenkan bōrihān læ phatthana chāngwat chāidāen phāk tai Phō.Sō. 2555 - 2557.[Southern Border Provinces Administration and Development Policy Plan 2012 - 2014]* Bangkok: Office of the National Security Council. (In Thai)
- Office of the National Security Council. (2017). *nayobāi phāenkan bōrihān læ phatthana chāngwat chāidāen phāk tai Phō.Sō. 2560 - 2562.[Southern Border Provinces Administration and Development Policy Plan 2017 - 2019]* Bangkok: Office of the National Security Council. (In Thai)
- Office of the National Security Council. (2021). *nayobāi phāenkan bōrihān læ phatthana chāngwat chāidāen phāk tai Phō.Sō. 2564 - 2566.[Southern Border Provinces Administration and Development Policy Plan 2021 - 2023]* Bangkok: Office of the National Security Council. (In Thai)

- Office of the National Security Council. (2023). *nayobāi phǣnkān bō̄rihān læ phatthanā c̄hangwat chāidǣn phāk tai Phō.Sō. 2566 - 2570. [Southern Border Province Administration and Development Policy Plan 2023 - 2026]* Bangkok: Office of the National Security Council. (In Thai)
- Sanguankaew, S., Laeheem, K., Dhammasaccakarn, W., & Jeawkok, K. (2020). *patchai thī mī botbat̄ samkhan thī thamhai koēt khwām chuām nǣn thāng sangkhom [Important Role Factors Affecting Social Cohesion]. In Journal of Liberal Arts, Maejo University. 8(1), 194-216. (In Thai)*
- Sirisakdamkeng, P. (2006). *Phahuwatthanatham [Multiculturalism].* Bangkok: National Research Council of Thailand. (In Thai)
- Sirisakdamkeng, P. (2020). *thopthuān nǣokhit phahu watthanatham læ thāng lūāk ‘ūn ‘ūn phuā kān yū ruām kan khō̄ng phukhon thī tǣktāng. [Concept Reviews on Multiculturalism and other alternative concept on co-existence with different groups of people]* Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre. (In Thai)
- Sopapol, W. (2022). *samruāt phahu watthanatham nai miti ngān khwāmmankhong chāidǣn tai tōkānsāng banyakāt kān yū̄rō̄wō̄makan dūai khwām waiwāngch̄ai [Exploring Multiculturalism sentiments in terms of southern border security : the role of national security on fostering the coexistence and building trust in conflict area].* Bangkok: King Prajadhipok's Institute.

- Southern Border Provinces Administration Center. (2019). *phǣn patibat ngā̄n rā̄tchakā̄n sū̄n ‘amnuā̄i kā̄nbō̄rīhā̄n rā̄tchakā̄n chā̄ngwat chā̄idǣn phāk̄ tai* [Government Action Plan 2020 - 2022 on Southern Border Provinces Administration Center]. Retrieved 8 May 2021 from https://www.sbpac.go.th/?page_id=46258 (In Thai)
- Tuansiri, E. (2018). *nayō̄bā̄i phahu watthanatham nai chā̄ngwat chā̄idǣn tai* [Multiculturalism Policy in the Deep South]. In A. Kanchanapan (Eds), *lāk̄ mummō̄ngphahu watthanatham* [The Diverse Perspectives on Multiculturalism]. Pattani: Patani Forum. (In Thai)

หลักประกันความปลอดภัยสามชั้นกับพระราชกำหนด การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

อภิญญา ดิสสะมาน¹ ธรรัฐ สนธิเณร²

(Received: April 17, 2024; Revised: June 16, 2024.; Accepted: June 19, 2024)

บทคัดย่อ

หลักประกันความปลอดภัยสามชั้นเป็นหลักการสำคัญที่ผู้ประกาศใช้กฎหมายพิเศษเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉินต้องพิสูจน์บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ประกอบด้วย ความร้ายแรงของสถานการณ์ ความจำเป็น และความได้สัดส่วน งานวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษาข้อเท็จจริงตามแนวคิดดังกล่าวจากกลุ่มเป้าหมายใน 3 พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นกรณีกฎหมายพิเศษที่ใช้ในการศึกษา เก็บข้อมูลวิจัยด้วยการสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 90 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกันในการนับถือศาสนานั้นมีมุมมองต่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อทัศนคติในการมองผลกระทบของกฎหมายความมั่นคงในหลักความร้ายแรงของสถานการณ์ กลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงความร้ายแรงของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งยังคงเกิดขึ้นจนถึงปัจจุบัน ในหลักความจำเป็น กลุ่มเป้าหมายเชื่อว่ากฎหมายดังกล่าวมีความจำเป็นและเป็นกลไกเดียวที่สร้างความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และเห็นถึง

¹ นักวิชาการ ดร. สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า E-mail: apinya@kpi.ac.th
(Corresponding Author)

² นักวิชาการ ดร. สำนักนวัตกรรมการเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า E-mail: noppajakkr@kpi.ac.th

ความจำเป็นของการใช้กฎหมายพิเศษแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสุดท้ายหลักความได้สัดส่วน กลุ่มเป้าหมายต่างมีมุมมองว่าการบังคับใช้กฎหมายยังไม่ได้สัดส่วนด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: หลักประกันความปลอดภัยสามชั้น หลักความร้ายแรงของสถานการณ์ หลักความจำเป็น หลักความได้สัดส่วน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

The Triple Lock Guarantee and Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situation, B.E. 2548 (2005) in Southern Provinces of Thailand

Apinya Tissamana¹ Dhataratth Sandhinera²

Abstract

This research aims to examine the application of the triple lock guarantee in enacting special law for public administration during emergency situations, focusing on principles of seriousness, necessity, and proportionality. The study centers on the three southern border provinces, where unrest has affected the people. This research examines the reinforcement of the Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situation, B.E. 2548 (2005) within this context, collecting data with 90 subjects from the target group. Research finding show that target groups with different religious beliefs have different views on the facts that occur in the area. It affects attitudes in viewing the impact of security laws. In aspect of principle of seriousness, target group is aware of the seriousness of the unrest and violences in the area, which continues to occur today. In aspect of principle of necessity, target group believes that security laws are necessary as the only mechanism that maintains order and safety in life and property. They are aware of the necessity of using

¹ Academic, Ph.D., King Prajadhipok's Institute, E-mail: apinya@kpi.ac.th (Corresponding Author)

² Academic, Ph.D., King Prajadhipok's Institute, E-mail: noppajakkr@kpi.ac.th

special laws which helps solving the unrest in the southern border provinces. And finally, aspect of principle of proportionality, different target groups view that law enforcement is not proportionate for different reasons.

Keywords: The Triple Lock Guarantee, Principle of Seriousness, Principle of Necessity, Principle of Proportionality, Southern Border Provinces

บทนำ

ปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับหลากหลายมิติ เป็นปัญหาความมั่นคงของชาติซึ่งต้องได้รับการแก้ไขด้วยสันติวิธี ถือเป็นปัญหาที่ท้าทายจำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์สถานการณ์อย่างรอบคอบและรอบด้าน เพื่อที่จะเข้าใจปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง ที่สำคัญที่มีการกำหนดให้เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลหลายชุดที่ผ่านมา เพื่อนำความสงบสุขกลับมาสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดแนวทางการป้องกัน และแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้ในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ภายใต้กลไกปกติ การขับเคลื่อนแผนการปฏิบัติการปรับลดพื้นที่ประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งมีเป้าประสงค์สำคัญ เพื่อให้มีการปรับลดการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ให้หมดสิ้นภายในปี พ.ศ. 2570

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของหน่วยงานด้านความมั่นคงได้บรรยายให้เห็นถึงความร้ายแรงของสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน ซึ่งจะพบว่า ผู้ก่อการจะมีการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีมาอย่างต่อเนื่อง จากเหตุผลข้างต้น จะสามารถเห็นได้ถึงความตึงเครียด และการคลี่คลายของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภายใต้บริบททางสังคม บริบททางการเมือง และการบังคับใช้กฎหมายพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จึงเป็นที่มาของการศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ของผลกระทบกฎหมายต่อการสร้างการมีส่วนร่วมและสันติสุขให้กับประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หลักรับประกันความปลอดภัยสามชั้น (The Triple Lock Guarantee) ซึ่งพิจารณาตามหลักความร้ายแรงของสถานการณ์ (Principle of Seriousness) หลักความจำเป็น (Principle of Necessity) และหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality)

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษามุมมองและความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายการวิจัยในบริบทพื้นที่เหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย ประชาชนชาวพุทธ และชาวมุสลิม เจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย และภาคประชาสังคมที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐต่อ หลักความร้ายแรงของสถานการณ์ หลักความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วน ของพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยนี้เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการศึกษาผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการประเมินผลกระทบของกฎหมายที่เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อนำความสงบสุขกลับมาแก่สังคม ซึ่งประกอบด้วย

1. สถานการณ์ฉุกเฉินและกฎหมายพิเศษในสถานการณ์ฉุกเฉิน

สถานการณ์ฉุกเฉิน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง สถานการณ์อันกระทบหรืออาจกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐหรืออาจทำให้ประเทศหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของประเทศตกอยู่ในภาวะคับขันหรือมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายการรบหรือการสงคราม การตรากฎหมายฉบับดังกล่าวขึ้นเพื่อกำหนดวิธีการในการบริหารราชการในกรณีที่มีสถานการณ์ฉุกเฉินอันกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน (Chomphusri, 2011 as cited in Srimuangkanchana 2022) ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ได้เกิดสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และใน 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (อำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย) คณะรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงได้มีมติให้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินขึ้นมาเพื่อแก้ไขและควบคุมสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้น นั่นคือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์

ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติต่าง ๆ ไม่สามารถนำมาใช้แก้ไขสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐที่มีหลากหลายรูปแบบให้ยุติลงได้โดยเร็ว รวมทั้งไม่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยพิบัติสาธารณะและการฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับความเสียหาย อีกทั้งปัญหาเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐซึ่งมีความร้ายแรงมากยิ่งขึ้นจนอาจกระทบต่อเอกราช และก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในประเทศ ประชาชนได้รับอันตรายหรือเดือดร้อนจนไม่อาจใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติสุข และไม่อาจแก้ไขปัญหาด้วยการบริหารราชการในรูปแบบปกติได้ จึงต้องกำหนดมาตรการในการบริหารราชการสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินไว้เป็นพิเศษ เพื่อให้รัฐสามารถรักษาความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัย และการรักษาสีทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้งปวงให้กลับสู่สภาพปกติได้โดยเร็ว จึงเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ และป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อการนี้โดยเฉพาะ

เมื่อทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้กฎหมายพิเศษเพื่อความมั่นคงในสถานการณ์ร้ายแรงของต่างประเทศ พบว่า ประเทศอังกฤษ กฎหมายพิเศษว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินสาธารณะได้บัญญัติไว้ในกฎหมายธรรมดาระดับพระราชบัญญัติ คือ พระราชบัญญัติการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน ค.ศ. 2004 (Civil Contingencies Act 2004) ซึ่งให้นิยามคำว่า สถานการณ์ฉุกเฉินสาธารณะอย่างกว้างขวาง ซึ่งรวมถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใด ๆ ที่คุกคามและจะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อสวัสดิการมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และสงครามและลัทธิก่อการร้าย ซึ่งคุกคามก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อความมั่นคงของประเทศ อย่างไรก็ตาม ได้มีความพยายามที่จะบัญญัติไว้ในกฎหมายเพื่อที่จะจำกัดการใช้อำนาจนั้น ด้วยหลักการต่าง ๆ หลายประการที่ฝ่ายบริหารต้องพิสูจน์ต่อกฎหมายบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่เรียกว่า หลักประกันความปลอดภัยสามชั้น (Triple Lock Guarantee) ซึ่งบุคคลผู้มี

หน้าที่ประกาศ และออกกฎในสถานการณ์ฉุกเฉินจะต้องพิสูจน์ด้วยเหตุผลอันน่าพอใจว่า การใช้อำนาจในสถานการณ์ฉุกเฉิน จะนำมาใช้ได้ก็แต่เฉพาะเมื่อมีองค์ประกอบครบหลักที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ 1) หลักความร้ายแรงของสถานการณ์ (Principle of Seriousness) กล่าวคือ สถานการณ์ฉุกเฉินที่คุกคามจนก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ต่อสวัสดิการมนุษย์สิ่งแวดล้อม หรือความมั่นคงนั้นได้เกิดขึ้นมาแล้วหรือกำลังเกิดขึ้นอยู่ หรือใกล้ที่จะเกิดขึ้น 2) หลักความจำเป็น (Principle of Necessity) กล่าวคือ มีความจำเป็นจะต้องออกข้อกำหนดเป็นการเร่งด่วน เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ฉุกเฉิน เนื่องจากการใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่เป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ และ 3) หลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) กล่าวคือ กฎเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ในการควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินจะต้องได้สัดส่วนกันกับลักษณะเฉพาะหรือผลของสถานการณ์ฉุกเฉิน

สำหรับการควบคุมการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน พระราชบัญญัติการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน ค.ศ. 2004 ได้กำหนดให้รัฐสภา (House of Parliament) เป็นผู้ควบคุมการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน โดยให้รัฐมนตรีอาวุโส (Senior Minister of the Crown) จะต้องนำเสนอการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ วิธีการเช่นนี้ดูเหมือนจะเป็นหลักประกันที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนได้เป็นอย่างดีว่าการใช้อำนาจในสถานการณ์ฉุกเฉินย่อมเป็นสิ่งที่ถูกต้อง และนำมาใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างแท้จริง เพราะหากเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือนำมาใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินที่ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ที่เรียกกันว่า สถานการณ์ฉุกเฉินเทียมหรือลวง รัฐสภาก็จะได้พิจารณาลงมติยกเลิกการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินและการปฏิบัติการที่ได้กระทำภายใต้การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้น หรือหากรัฐสภาไม่ได้มีมติรับรองการประกาศ สถานการณ์ฉุกเฉิน การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นก็จะมีผลสิ้นสุดลงภายใน 7 วัน นับแต่วันที่ได้นำเสนอประกาศนั้นต่อรัฐสภา

2. บริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

อำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกระบวนการสืบสวนสอบสวนทำให้ประสิทธิภาพในการรวบรวมหลักฐานมีเพิ่มมากขึ้น และนำพยานหลักฐานต่าง ๆ เข้าพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาล และพิพากษาลงโทษจำเลยมากขึ้นโดยเฉพาะให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปิดล้อมตรวจค้น บุคคล สิ่งของ สถานที่ควบคุมผู้ต้องสงสัยโดยขอหมายจับจากศาล และควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยได้ไม่เกิน 30 วัน เข้าสู่กรรมวิธีซักถาม ทำให้มีระยะเวลาในการควบคุมตัวเพียงพอที่จะทำการซักถามได้ข้อมูลด้านข่าว สามารถขยายทราบถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้ร่วมก่อเหตุ ผู้ให้การสนับสนุน ผู้ให้การช่วยเหลือ ผู้ให้ที่พักพิง รวมถึงการขยายผลพิสูจน์ทราบแหล่งหลบซ่อนพักพิงของผู้ก่อเหตุรุนแรงไม่ว่าจะเป็นฐานปฏิบัติการ บ้านเช่า หอพัก เพื่อตรวจยึดสิ่งของที่ใช้ในการกระทำความผิด เช่น อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ระเบิด สิ่งของอื่น ๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่จะได้เข้าปฏิบัติการแก้ไขปรับทัศนคติ หรือเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานสนับสนุนเพิ่มน้ำหนักในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

เนื่องจากในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จากข้อมูลของหน่วยงานความมั่นคงบ่งชี้ถึงการประเมินผลการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแยกเป็นรายด้าน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบหลักประกันความปลอดภัยสามชั้นกับการประเมินผล การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

ประเทศอังกฤษ	ประเทศไทย
หลักความจำเป็น	ด้านความจำเป็นที่ต้องประกาศใช้ พ.ร.ก.๑
หลักความร้ายแรงของสถานการณ์	ด้านการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ
หลักความได้สัดส่วน	ด้านผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน
	ด้านความเข้าใจ พ.ร.ก.๑

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้มีการทำ ประเมินผลกระทบของกฎหมายพระราชกำหนดการบริหารราชการใน สถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแล้วพบว่า การประเมินผล ของกฎหมายดังกล่าวในประเทศไทยมีความสอดคล้องกันกับแนวคิดหลัก รับประกันความปลอดภัยสามชั้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การศึกษาของหน่วยงานความมั่นคงภาครัฐบ่งชี้ถึงความคืบหน้าที่ชัดเจน ซึ่ง หมายความว่า การเปิดเวทีพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งใน ประเทศและต่างประเทศ และบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคม (CSOs) องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือเยียวยา ผู้ได้รับ ผลกระทบจากเหตุการณ์โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวสมาชิกกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง และนำกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (IHL) มาเปรียบเทียบบังคับใช้ใน พื้นที่ โดยเฉพาะประเด็นปัญหากฎหมายพิเศษการบังคับใช้กฎหมายของ เจ้าหน้าที่รัฐ จึงได้มีการกำหนดแนวทางในการพิจารณาปรับลดพื้นที่การบังคับ ใช้กฎหมายพิเศษ เพื่อมุ่งหวังให้พื้นที่เข้าสู่ภาวะปกติ โดยคณะรัฐมนตรีจึงได้ เห็นชอบแผนปฏิบัติการปรับลดพื้นที่การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหาร ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 โดยเชื่อว่าจะเป็น การสร้างภาพลักษณ์ ที่ดีของประเทศ และแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่จำกัดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนเพียงพอเท่าที่จำเป็น ควบคู่กับการหนุนเสริมให้เกิดการ

พัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ และตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่
อย่างแท้จริง

ตามนโยบายดังกล่าวได้กำหนดกรอบระยะเวลาการดำเนินงาน ในห้วง
ปี พ.ศ. 2566-2570 โดยจะมีการพิจารณาการปรับลดพื้นที่อำเภอตามความ
เหมาะสมกับบริบทสถานการณ์ในพื้นที่ 23 อำเภอของ 3 จังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ที่มีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์
ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ทั้งสถิติภาพข่าวความเคลื่อนไหว และสถิติการก่อเหตุที่
เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบัน โดยมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายการประเมินตาม
กรอบระยะเวลาการดำเนินงาน และเสนอการนำพระราชบัญญัติการรักษาความ
มั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551

ตารางที่ 2 กรอบระยะเวลาการปรับลดพื้นที่ภายใต้ พระราชกำหนดการบริหาร
ราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

ปีงบประมาณ	จำนวนพื้นที่ที่จะปรับลด	เงื่อนไขการปรับลด
2567	ไม่น้อยกว่า 2 อำเภอ	ความเสี่ยงน้อยตามสถานการณ์
2568	ไม่น้อยกว่า 2 อำเภอ	ความเสี่ยงน้อยตามสถานการณ์
2569	ไม่น้อยกว่า 2 อำเภอ	ความเสี่ยงน้อยตามสถานการณ์
2570	ไม่น้อยกว่า 2 อำเภอ	ความเสี่ยงน้อยตามสถานการณ์

จากตารางที่ 2 จะเห็นถึงเป้าหมายแผนการยกเลิกการใช้พระราชกำหนด
การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งมีกลไกในการดำเนินการ
โดยคณะกรรมการบริหารสถานการณ์ฉุกเฉิน (กบฉ.) คือ คณะกรรมการบริหาร
จัดการสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยมี
รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคงเป็นประธาน คณะกรรมการนี้อาศัยการ
ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของ
ประชาชน ในช่วงที่ผ่านมา คณะกรรมการนี้ได้ต่อเวลาการใช้พื้นที่ประกาศ
สถานการณ์ฉุกเฉินในบางพื้นที่ และจัดทำข้อเสนอปรับลดพื้นที่สถานการณ์
ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง (ทุก 3 เดือน) ดำเนินการสำรวจประเมินผลและจัดทำ

ข้อเสนอเกี่ยวกับพื้นที่ระดับอำเภอที่จะปรับลดพื้นที่สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง ทั้งนี้ ได้กำหนดข้อมูลที่ใช้ในการพิจารณาเพื่อปรับลดพื้นที่การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ตามวงรอบ 3 เดือน ทั้งนี้ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากสำนักอำนวยการข่าวกรองกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า ศูนย์ประเมินผล กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า กองกำลังตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการประเมินจากภายนอกโดยสถาบันทางวิชาการที่เชื่อถือได้ เพื่อนำมาปรับลดพื้นที่สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรง

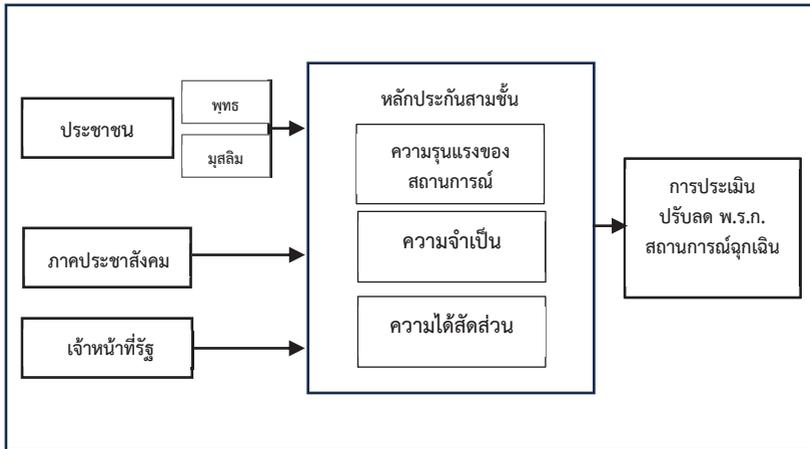
ตารางที่ 3 ความคิดเห็นต่อการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ภาพรวมทั้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ลำดับ	ความคิดเห็น	ร้อยละ
1	เห็นด้วยต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.๗	66.80
2	ไม่เห็นด้วยต่อการประกาศใช้ พ.ร.ก.๗	33.20
	รวม	100.00

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่า มีประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เห็นด้วยกับการต่ออายุพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ร้อยละ 66.80 และผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการต่ออายุพระราชกำหนดดังกล่าว ร้อยละ 33.20 ตามลำดับ ซึ่งผลการสำรวจนี้สะท้อนถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการมีกฎหมายพิเศษเพื่อใช้ในการควบคุมปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ดังกล่าว ดังนั้นข้อมูลนี้เองจึงเป็นคำถามสำคัญของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การปรับลดพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งจะใช้หลักประชานิยมทางการเมืองเป็นแนวนโยบายในการกำหนดเป้าหมายเพื่อสร้างความสงบสันติสุขในพื้นที่ไม่ได้ ดังกรณีประกาศขยายระยะเวลาพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.

2548 ครั้งที่ 73 ด้วยระยะเวลาเพียง 1 เดือน (BBC News Thai, 19 September 2023)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 สมมติฐานภาคสนามของการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยในโครงการนี้เป็นสมมติฐานภาคสนามในการลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลในการประเมินผลกระทบกฎหมายพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ที่ประกาศใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยมีความสอดคล้องกับแนวคิดหลักประกันสามชั้น คือ การพิจารณาด้านการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ (หลักความร้ายแรงของสถานการณ์) ด้านความจำเป็นที่จะต้องประกาศใช้กฎหมาย (หลักความจำเป็น) และด้านผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (หลักการได้สัดส่วน) โดยเชื่อว่ากลุ่มเป้าหมายที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม จะมีมุมมองต่อความร้ายแรงของสถานการณ์ ความจำเป็นของกฎหมายพิเศษ และความได้สัดส่วนของการบังคับใช้กฎหมายพิเศษแตกต่างกัน ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่ข้อมูลที่

หลากหลายในการประเมินปรับลดพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และทางเลือกทางรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์อื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประสบสถานการณ์ความไม่สงบดังกล่าวมาข้างต้น โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยจาก 3 จังหวัด ให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายความมั่นคงประกอบด้วย

อำเภอธารโต จังหวัดยะลา ผู้วิจัยพบว่า พื้นที่อำเภอธารโตเป็นพื้นที่สีแดงซึ่งเคยมีเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างรุนแรง แต่เหตุการณ์ความไม่สงบนั้นลดน้อยลงตลอดระยะเวลาการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จึงมีบริบทน่าสนใจที่อาจทำให้เกิดคำถามว่าเหตุใดจึงมีการประกาศใช้และต่ออายุกฎหมายความมั่นคงดังกล่าวเรื่อยมาเมื่อเหตุการณ์ความไม่สงบลดลง

อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยพบว่า อำเภอศรีสาครเป็นพื้นที่สีแดงที่เคยยกเลิกการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ไปแล้ว เมื่อ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2562 แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการนำพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กลับมาประกาศใช้ใหม่ในพื้นที่ เมื่อ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2566 โดยฝ่ายความมั่นคงให้เหตุผลว่าเป็นเพราะมีสถิติเหตุการณ์ความไม่สงบ

อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยพบว่า พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี มีความแตกต่างจากพื้นที่เกิดความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้โดยมีลักษณะเป็นเมือง ในขณะที่พื้นที่อื่นจะมีลักษณะเป็นเขตชนบท และเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน อีกทั้งจังหวัดปัตตานียังคงเป็นพื้นที่ที่มีการประกาศต่ออายุพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 อย่างต่อเนื่อง

กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ในโครงการวิจัยนี้ คือ กลุ่มบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Insider)

เพื่อการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยนี้จึงเป็นผู้อยู่อาศัย หรือประกอบอาชีพในพื้นที่ รวมถึงผู้บังคับใช้ และผู้ตรวจสอบการใช้กฎหมายความมั่นคงในพื้นที่ รวม 75-90 คน ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย การวิจัย 2 เครื่องมือ แบ่งตามประเภทของประชากร โดยใช้การสนทนากลุ่มกับผู้อยู่อาศัย (ชาวบ้าน) และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บังคับใช้ (เจ้าหน้าที่) และผู้ตรวจสอบการใช้กฎหมายความมั่นคง (ภาคประชาสังคม) ประยุกต์ตามการใช้หลักตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) โดยแบ่งตามลักษณะของผู้ให้ข้อมูลหลัก (Sandhinera et al., 2024)

ตารางที่ 4 จำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก และการเก็บข้อมูลการวิจัย เพิ่มเรื่องกระจายกลุ่มตัวอย่างตามศาสนาที่นับถือ

	ผู้อยู่อาศัยหรือประกอบอาชีพในพื้นที่	ผู้บังคับใช้และผู้ตรวจสอบการใช้กฎหมาย
	สนทนากลุ่ม	สัมภาษณ์เชิงลึก
พื้นที่ 1	25	5
พื้นที่ 2	25	5
พื้นที่ 3	25	5
รวม	75	15

จากตารางที่ 4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการใช้สนทนาบทสนทนา (Dialogue) เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าถึงผลลัพธ์ของการสัมภาษณ์ คือ คำบรรยาย (Descriptions) เรื่องเล่า (Narratives) และข้อความ (Texts) ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผู้วิจัยจะนำมาตีความ และวิเคราะห์ผลการวิจัย ตามหัวข้อในการศึกษา ในงานวิจัยนี้ได้ออกแบบคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คือ การเก็บข้อมูลการวิจัยอีกรูปแบบหนึ่งโดยผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลจากการ

สนทนา (Dialogue) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยประเด็นคำถามที่เฉพาะเจาะจง ในการสนทนากลุ่มจะมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ทำหน้าที่เป็นผู้คอย จุดประเด็นในการสนทนา และชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็น ต่อประเด็นการศึกษาในโครงการวิจัยโดยมีการแลกเปลี่ยนกันในการสนทนา อย่างกว้างขวาง และละเอียดลึกซึ้ง ในการจัดการสนทนากลุ่มผู้วิจัยจะจัด ผู้เข้าร่วมสนทนาในแต่ละกลุ่ม ประมาณ 6-10 คน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจะแบ่งการนำเสนอและอภิปรายออกเป็น 3 ส่วน หลักประกันความปลอดภัยสามชั้น ประกอบด้วย หลักความร้ายแรงของ สถานการณ์ หลักความจำเป็น และหลักความได้สัดส่วน ดังนี้

1. หลักความร้ายแรงของสถานการณ์

ความร้ายแรงของสถานการณ์จากการศึกษาของ Chantarasombat (2016) หมายถึง สถานการณ์ฉุกเฉินที่คุกคามจนก่อให้เกิดความเสียหายอย่าง รุนแรงต่อสวัสดิการมนุษย์ สิ่งแวดล้อม หรือความมั่นคงนั้นได้เกิดขึ้นมาแล้วหรือ กำลังเกิดขึ้นอยู่ หรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในเวลาอันใกล้ การก่อเหตุความ รุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะเป็นการก่ออาชญากรรมที่ แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป ในภูมิภาคอื่นของประเทศ ซึ่งสร้างความ เสียหายรุนแรงทั้งในด้านชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของประชาชนและของส่วน ราชการ การก่อเหตุมีรูปแบบที่เป็นการใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และ ทรัพย์สิน ด้วยวิธีการที่โหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรม เช่น การลอบยิง ลอบวางระเบิด วางเพลิงเผาทรัพย์สิน การปล้นฆ่าเพื่อเอารถยนต์มาใช้ในการประกอบระเบิด รวม ตลอดถึงการสร้างสถานการณ์ที่กระทบในด้านจิตวิทยาของประชาชนในพื้นที่ เช่น การแขวนป้ายผ้าที่มีข้อความ ยุยงปลุกปั่นให้เกิดการแบ่งแยกดินแดน เพื่อ เรียกร้องเอกราชให้มีการจัดตั้งรัฐใหม่ที่มีชื่อว่ารัฐปัตตานี ซึ่งการกระทำเหล่านี้ สร้างความสะเทือนขวัญหวาดกลัวให้กับประชาชนในพื้นที่เป็นอันมาก ส่งผล กระทบต่อความสงบสุขของสังคมและความมั่นคงของประเทศด้วย สถานการณ์ ที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน และยากแก่การเฝ้าระวังป้องกันการก่อเหตุของกลุ่มผู้

ก่อเหตุรุนแรงที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบมีรูปแบบและวิธีการในการดำเนินงานที่มีความหลากหลายและสลับซับซ้อน มีการดำเนินงานทั้งทางปิดลับและทางเปิดที่มีการแอบแฝงเจตนาที่แท้จริงไว้ จึงมีอาจใช้การดำเนินการต่อกลุ่มก่อความไม่สงบเหล่านี้ได้ด้วยกฎหมายปกติทั่วไป ภายหลังจากการผ่อนคลายมาตรการควบคุมพื้นที่จากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นต้นมา ส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงกลับมาทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกครั้ง พร้อมกับการขับเคลื่อนงานการเมืองของกลุ่มขบวนการในการสร้างฐานมวลชน และจัดตั้งเยาวชนสันติภาพที่ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก ซึ่งบ่งชี้ได้ว่าเจ้าหน้าที่รัฐยังไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ตรงกันข้ามกลับทำให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบขยายมวลชนที่สนับสนุนเพิ่มมากขึ้น

แม้จะมีรายงานว่าสถิติการก่อความไม่สงบจะลดน้อยลงตามลำดับ อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเป้าหมายได้ระบุดังความร้ายแรงของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ โดยอ้างถึงกรณีเหตุก่อการร้าย วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2567 ซึ่งมีเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ รวมกว่า 26 จุด (Bright Today, 22 มีนาคม 2567) หรือ 51 จุด โดยมีผู้ก่อการมากกว่า 100 คน จากข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้านความมั่นคงในพื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งรวมถึงการโจมตีด้วยการวางเพลิง ระเบิด และการปล้น มีผู้เสียชีวิต และส่งความเสียหายให้กับพื้นที่ใกล้เคียงจึงเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อในพื้นที่

ตารางที่ 5 ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลหลักต่อความร้ายแรงของสถานการณ์

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ความเข้าใจ	หมายเหตุ
ประชาชน		
ชาวมุสลิม	- เป็นการก่อเหตุเชิงอุดมการณ์ อุดมการณ์มีการเปลี่ยนแปลง	- อิงศาสนา - อิงขบวนการผิด กฎหมาย (โจร)
ชาวพุทธ	- การก่อเหตุที่มุ่งเป้าหมายแบบ เฉพาะเจาะจง สร้างความ สะเทือนขวัญ	- ชู ช่า ตัดคอ ช่าเผา ศพ ช่าพระ ช่าครู (บุคลากรด้าน การศึกษา)
	- การก่อเหตุที่มุ่งเป้าหมายแบบ สาธารณะ ทำกับคนกลุ่มใหญ่ สร้างความสูญเสียวงกว้าง	- วางระเบิดรถยนต์ วางระเบิดตลาด ฯลฯ

จากตารางที่ 5 เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายชาวมุสลิมและชาวพุทธมีมุมมองต่อพฤติกรรมของผู้ก่อความไม่สงบ และความร้ายแรงของสถานการณ์ที่แตกต่างกัน โดยชาวมุสลิมมีมุมมองว่าเป็นการก่อเหตุเชิงอุดมการณ์ ซึ่งความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดจากอุดมการณ์มีการเปลี่ยนแปลงจากกลุ่มศาสนาอิสลาม เป็นกลุ่มผิดกฎหมาย เช่น กลุ่มลักลอบขนย้ายยาเสพติด ฯลฯ ในขณะที่ชาวพุทธแบ่งเหตุการณ์ความไม่สงบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2567 ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การก่อเหตุที่มุ่งเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง สร้างความสะเทือนขวัญ เช่น การชู ช่า ช่าตัดคอ ช่าเผาศพ ช่าพระ ช่าครู เป็นต้น และการก่อเหตุที่มุ่งเป้าหมายแบบสาธารณะ ทำกับคนกลุ่มใหญ่ สร้างความสูญเสียวงกว้าง คือ ใช้วิธีการวางระเบิดให้เกิดความสูญเสียกับคนจำนวนมาก นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบข้อเท็จจริงที่มีนัยสำคัญของการรับรู้ความฉุกเฉินร้ายแรงของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวพุทธและชาวมุสลิม ซึ่งจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2567 ที่ชาวพุทธสามารถระลึกถึงได้ (Recall) มีอัตราส่วน 3 ต่อ 1 เมื่อเทียบกับชาว

ไทยมุสลิม โดยเฉพาะหลังจากช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นต้นมา ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มเป้าหมายชาวไทยมุสลิมไม่ได้ระบุถึงเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง ต่างจากกลุ่มเป้าหมายชาวพุทธที่ได้อ้างถึงเหตุการณ์ความไม่สงบที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่นาน เช่น เหตุการณ์ปะทะเปิดเข้าไปในวัด หรือเหตุก่อการร้าย 51 จุด ในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2567 ซึ่งในกรณีนี้ ชาวพุทธได้ให้นิยามว่าประชากรในศาสนาพุทธเป็นเหยื่อจากสถานการณ์ความไม่สงบ ในขณะที่ชาวมุสลิมให้การช่วยเหลือผู้ก่อการ

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายได้สะท้อนถึงความร้ายแรงของสถานการณ์ในปัจจุบัน เช่น อำเภอรอต จำนวน 4 คดี ได้แก่ คดีลอบวางเพลิง บัมน้ำมัน คดียิงฐานปฏิบัติการจาระแบ คดีวางเพลิงรถทำถนนทหารช่าง และคดีเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายยิงปะทะกับผู้ก่อเหตุรุนแรง อำเภอสรีสาคร จำนวน 4 คดี ได้แก่ คดีลอบวางระเบิด และชুমยิงเจ้าหน้าที่ชุดรักษาความปลอดภัยครู คดีเจ้าหน้าที่พิสูจน์ทราบแหล่งพักพิงผู้ก่อเหตุรุนแรง คดีชุมยิงฐานปฏิบัติการ และคดีลอบวางระเบิดคณะ รอง ผอ.รমন.ภาค 4 สน. และอำเภอมือง จังหวัดปัตตานี (Bright Today, 22 มีนาคม 2567) รายงานว่าสถานีตำรวจภูธรเมืองปัตตานี และสถานีดับเพลิง 199 (แจ้งอัคคีภัย และเหตุด่วนเหตุร้ายตลอด 24 ชั่วโมง) ได้เข้าระงับเหตุวางเพลิงร้านสะดวกซื้อที่บ้านปูยุด (ไม่มีผู้เสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บ) และการก่อเหตุอีกมากกว่า 10 จุด

2. หลักความจำเป็น

ความจำเป็น มีความหมายตามที่ Chantarasombat (2016) ได้ศึกษาว่า ความจำเป็นจะต้องออกข้อกำหนดเป็นการเร่งด่วน เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ฉุกเฉิน เนื่องจากการใช้อำนาจตามกฎหมายที่มีอยู่เป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ จากข้อมูลของหน่วยงานความมั่นคงบรรยายว่า การก่อเหตุความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะเป็นการก่ออาชญากรรมที่แตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไปในภูมิภาคอื่นของประเทศ ซึ่งสร้างความเสียหายรุนแรงทั้งในด้านชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ของประชาชน และของส่วนราชการ การก่อเหตุมีรูปแบบที่เป็นการใช้กำลังประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย

และทรัพย์สินด้วยวิธีการที่โหดเหี้ยมไร้มนุษยธรรม จึงเกิดความจำเป็นในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินขึ้น และให้มีการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ตำรวจ เจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร สามารถป้องกัน แก้ไข ปราบปราม ระงับยับยั้ง ฟื้นฟู หรือช่วยเหลือประชาชนจากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ให้กลับสู่สภาวะปกติและนำความสันติสุขกลับมาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้โดยเร็ว ซึ่งอำนาจตามกฎหมายปกติที่มีอยู่โดยทั่วไปนั้นไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ในการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในพื้นที่ และให้มีการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จึงเป็นการแก้ไขปัญหามันในเรื่องของอำนาจในทางกฎหมายที่เหมาะสม และจำเป็นอย่างที่สุด เพราะในเมื่อไม่มีกฎหมายใดที่ให้อำนาจในการรวมศูนย์อำนาจเพื่อให้การแก้ไขสถานการณ์เป็นไปโดยมีเอกภาพ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพได้

คติความมั่นคงเกิดจากองค์การที่ซับซ้อน มีอุดมการณ์ทางความคิด การปลูกฝังการรวมตัวในรูปแบบองค์กรกลับ ปกปิดรูปแบบวิธีการจัดตั้ง ปกปิดวิธีการก่อเหตุ มีการวางแผนการก่อเหตุที่เป็นขั้นตอนแบ่งหน้าที่การก่อเหตุอย่างละเอียดทุกขั้นตอน กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในสภาวะการปกติไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากลักษณะของคดีที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำในรูปแบบของขบวนการ มีการแบ่งหน้าที่กันทำ ประจักษ์พยานที่เกิดเหตุมีมาก แต่ไม่ให้ความร่วมมือเข้ามาให้การที่เป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวน เนื่องจากเกิดความกลัวต่อกลุ่มองค์กรผู้ก่อเหตุรุนแรง พยานหลักฐานส่วนใหญ่ได้จากพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เช่น ดีเอ็นเอ รอยพิมพ์ลายนิ้วมือ ข้อมูลการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง มีความจำเป็นต้องอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นเครื่องมือในการป้องกัน แก้ไข ปราบปราม ระงับ ยับยั้ง ในสถานการณ์ฉุกเฉิน จำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหว เพื่อยุติเหตุร้ายรายวัน เพื่อรักษาชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติ

ตารางที่ 6 ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลหลักต่อความจำเป็นของกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ความเข้าใจ	หมายเหตุ
ประชาชน		
ชาวมุสลิม	- ให้อำนาจในการเชิญตัว และการควบคุมตัว 30 วันตาม พ.ร.ก.๗	
ชาวพุทธ	- ความจำเป็นในการให้อำนาจทหารเป็นหน่วยงานที่คอยรักษาความสงบในพื้นที่	- ขนาดมี (พ.ร.ก.๗) ยังเป็นขนาดนี้
ภาคประชาสังคม	- ให้ใช้ กฎหมาย ป. วิชาญา ในการสืบสวน และสอบสวน	
เจ้าหน้าที่	- เจ้าหน้าที่ไม่สามารถรวบรวมพยานหลักฐานในการเอาผิดผู้กระทำความผิดได้ในกรอบระยะเวลาของกฎหมายทั่วไป	

จากตารางที่ 6 เมื่อพิจารณาในหลักของความจำเป็น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั้งชาวมุสลิมและชาวพุทธนั้น เห็นถึงความจำเป็นต่อการมีพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และแม้ว่าจะมีความแตกต่างของความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการสำรวจความคิดเห็นต่อการประกาศใช้ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ภาพรวมทั้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันยังพบว่า มีประชาชนที่เห็นด้วยกับการประกาศใช้ (ขยายเวลา) พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ร้อยละ 66.80 มากกว่าจำนวนผู้ที่ไม่เห็นด้วยที่มีอยู่ ร้อยละ 33.20 (ดูตารางที่ 3)

เมื่อมองต่อความจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนในพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกัน จึงนำไปสู่ข้อสรุปว่าความขัดแย้งในหลักความจำเป็นของกฎหมายพิเศษนั้น เป็นความขัดแย้งในบทบาทของภาคประชาสังคม และภาครัฐ ซึ่งจากการสัมภาษณ์และข้อมูลเอกสารของหน่วยงานความมั่นคงใน

พื้นที่บ่งชี้ว่า หากไม่ใช้อำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย ก็จะไม่ทราบว่ามีบุคคล สิ่งของ หรือสถานที่ เหล่านั้นมีอยู่ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ไม่สามารถที่จะเข้าไปแก้ปัญหา คลี่คลาย หรือระงับเหตุการณ์ร้ายแรงในพื้นที่ หรือนำมาเป็นพยานหลักฐานสนับสนุนให้พยานหลักฐานในคดีมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และสิทธิมนุษยชนที่ร่วมอภิปรายเห็นไปในทางเดียวกันว่า ระยะเวลา 16 ปี เพื่อควบคุมเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั่วประเทศ ได้พิสูจน์แล้วว่าพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่ไม่ได้ช่วยระงับสถานการณ์ฉุกเฉินได้จริง นอกจากนี้ไม่ช่วยแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินได้จริงแล้ว ประชาชนบางส่วนที่เดือดร้อนจากเหตุฉุกเฉินนั้นอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นโรคระบาดหรือการก่อความไม่สงบ กลับยิ่งเดือดร้อนหนักขึ้นจากการถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพจากการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ที่เปิดช่องให้เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจโดยไม่ถูกตรวจสอบและไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะกฎหมายฉบับนี้มีข้อบัญญัติที่ปกป้องเจ้าหน้าที่ไว้อย่างรัดกุม (Samaputti, 2021)

3. หลักความได้สัดส่วน

ความได้สัดส่วน ตามที่ Chantarasombat (2016) หมายถึง กฎเกณฑ์หรือกฎหมายพิเศษที่จะนำมาใช้ในการควบคุมสถานการณ์ฉุกเฉินจะต้องได้สัดส่วนกับลักษณะเฉพาะหรือผลของสถานการณ์ฉุกเฉิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการกระทำของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงได้สร้างความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของราชการ และพี่น้องประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก หน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะตำรวจ มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะต้องดำเนินการสืบสวนให้รู้ตัวผู้กระทำความผิด เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และต้องสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงที่สามารถพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของ

ผู้ต้องหาในคดีความมั่นคงนั้นให้ได้ คดีที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความรุนแรงเหล่านี้หรือที่เรียกว่า คดีความมั่นคง นั้น จำต้องใช้ทรัพยากรที่มีศักยภาพสูงในการสืบสวนสอบสวน ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรบุคคล ซึ่งหมายถึง พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน และทรัพยากรที่เป็นเครื่องมือต่าง ๆ เช่น กล้องวงจรปิด อุปกรณ์ตัดสัญญาณโทรศัพท์ รถยนต์หุ้มเกราะ รถกวาดตะปูเรือใบ รวมทั้งเครื่องมือพิเศษอื่น ๆ ล้วนต้องมีขีดความสามารถที่อยู่ในระดับสูง ด้วยเหตุผลที่คดีความมั่นคงในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนแตกต่างจากคดีอาชญากรรมทั่วไปในพื้นที่อื่นของประเทศ คดีความมั่นคงเหล่านี้เกิดจากการปลุกฝัง การรวมตัวในรูปแบบของกักรลับ ปกปิดรูปแบบวิธีการจัดตั้ง ปกปิดวิธีการก่อเหตุ มีการวางแผนการก่อเหตุที่เป็นขั้นตอน แบ่งหน้าที่การก่อเหตุอย่างละเอียดทุกขั้นตอน แม้กระทั่งการควบคุมกดดันประจักษ์พยานในที่เกิดเหตุเพื่อมิให้ประจักษ์พยานในที่เกิดเหตุให้การต่อพนักงานสอบสวนอันจะเป็นผลร้ายกับผู้ก่อเหตุได้ ฉะนั้นในการสอบสวนคดีความมั่นคงมิได้บังคับใช้กฎหมายแต่เพียงประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น หากแต่มีเครื่องมือทางกฎหมายที่พิเศษกว่าพื้นที่อื่นของประเทศเพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะ ตำรวจ ทหาร และฝ่ายปกครอง สามารถแก้ไขสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดได้อย่างทันท่วงที ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐได้ปกป้อง คุ้มครอง ดูแล ประชาชนให้อยู่อย่างปลอดภัย ซึ่งมาตรการหนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อการแก้ไขสถานการณ์ โดยการป้องกันปราบปราม ระงับ ยับยั้ง คือ มาตรการในการควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัย โดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 11 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถควบคุมตัวบุคคลผู้ต้องสงสัยเข้าสู่กระบวนการซักถามและนำผลมาวิเคราะห์ประกอบข้อมูลการสืบสวนการข่าว และนำไปเป็นพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนได้ โดยถือเป็นพยานหลักฐานหนึ่งที่ใช้ในการประกอบพยานหลักฐานอื่น เช่น การนำชี้สถานที่เกิดเหตุ การพิสูจน์ทราบตามคำรับของบุคคลผู้ต้องสงสัยถึงสถานที่ฝึก สถานที่เตรียมการประชุมวางแผน การส่งสาร การนัดหมาย สถานที่หลบซ่อนตัวผู้ก่อเหตุรุนแรง และเก็บอาวุธเครื่องมือที่ใช้ในการก่อเหตุ ฯลฯ เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสาร จะเห็นว่าเป็นกฎหมายที่อาจก่อให้เกิดปัญหา เรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศ โดยเฉพาะการอ้างถึงมาตรา 17 ที่กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางวินัย เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ในการระงับหรือป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่สุจริต ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เกินสมควรแก่เหตุ หรือไม่เกินกว่ากรณีจำเป็น แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากทางราชการตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ ละเมิดของเจ้าหน้าที่ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารของหน่วยงานความมั่นคงในพื้นที่สามารถบ่งชี้ว่า กลุ่มขบวนการ และแนวร่วมใช้ประเด็นอ่อนไหว เช่น การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐต่อชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นต้น

ตารางที่ 7 ความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลหลักต่อความได้สัดส่วนของกฎหมายพิเศษ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ความเข้าใจ	หมายเหตุ
ประชาชน		
ชาวมุสลิม	- ความเป็นธรรม และยุติธรรมมาเร็ว (เกินไป)	- ไม่มีความจริงใจในการแก้ไขปัญหา
ชาวพุทธ	- การได้รับโทษของผู้ก่อเหตุไม่นำมาซึ่งความยุติธรรม - แม้ผู้ก่อเหตุจะได้รับโทษ แต่เหยื่อไม่ได้รับการเยียวยาโดยเฉพาะในด้านสังคม	- ไม่เอาให้สุด - เป็นที่คนไม่ได้เป็นที่กฎหมาย
ภาคประชาสังคม	- การบังคับใช้กฎหมายการละเมิดสิทธิมนุษยชน	
เจ้าหน้าที่	- เลือกใช้เฉพาะมาตราที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ - เน้นปรับเปลี่ยนทัศนคติให้กับผู้หลงผิด	

จากตารางที่ 7 จะเห็นว่ากลุ่มเป้าหมายชาวมุสลิม และชาวพุทธมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการบังคับใช้กฎหมายพิเศษไม่ได้สัดส่วน คือชาวมุสลิมมีมุมมองว่าการบังคับใช้กฎหมายพิเศษนำมาสู่กระบวนการทางกฎหมายในระยะเวลาที่รวดเร็วกว่าปกติซึ่งอาจทำให้ประชาชนต้นตอระหองระแหงเช่นเดียวกัน อำนาจตามพระราชกำหนดดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่สามารถออกคำสั่งเรียก และควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของภาคประชาสังคมแม้ในบริบทปัจจุบันซึ่งมีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำบุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เป็นมาตรฐานในการดำเนินงานของกองทัพและตำรวจ ซึ่งรับรองสิทธิของผู้ต้องสงสัยและความเป็นมืออาชีพอองเจ้าหน้าที่รัฐ และหลักปฏิบัติเพื่อรับรองวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัย เช่น การบันทึกภาพเคลื่อนไหวในระหว่างที่มีการเปิดตัว หรือระหว่างการซักถาม เป็นต้น ส่วนในมุมมองของชาวพุทธมองว่าเจ้าหน้าที่รัฐไม่ได้ใช้อำนาจตามกฎหมายพิเศษอย่างเต็มที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่รัฐให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติให้กับผู้หลงผิด เพื่อนำกลับเข้าสู่สังคมทำให้กลุ่มเป้าหมายชาวพุทธในฐานะที่เป็นเหยื่อรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรม และจะต้องทนรับผลกระทบทางจิตใจ (Trauma) เมื่อผู้ก่อการหรือผู้เกี่ยวข้องที่รับโทษแล้วได้กลับเข้ามาอยู่ในชุมชน

สรุปและอภิปรายผล

พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และสถานการณ์การก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในแนวคิดการคืนสันติสุขสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การเข้าสู่สภาวะการบริหารงานราชการและความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างปกติสุข ซึ่งจากผลการวิจัยชี้ว่า พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ในฐานะกฎหมายพิเศษยังสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตามการวิเคราะห์ด้วยหลักประกันความปลอดภัยสามชั้น

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบมุมมองของกลุ่มเป้าหมายต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ความร้ายแรง	ความจำเป็น	ความได้สัดส่วน
ประชาชน			
ชาวมุสลิม	มี	มี	ไม่มี
ชาวพุทธ	มี	มี	ไม่มี
ภาคประชาสังคม	ไม่มี	ไม่มี	ไม่มี
เจ้าหน้าที่	มี	มี	ไม่มี

จากตารางที่ 8 จะเห็นว่ากลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนชาวพุทธ ชาวมุสลิม และเจ้าหน้าที่รัฐ มีมุมมองต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันแม้จะมีพื้นฐานความคิดหรือทัศนคติที่แตกต่างกัน คือ ทั้ง 3 กลุ่มตระหนักถึงความร้ายแรงของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งยังคงเกิดขึ้นจนถึงปัจจุบัน และเห็นถึงความจำเป็นของการใช้กฎหมายพิเศษแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และสุดท้ายต่างก็มีมุมมองว่าการบังคับใช้กฎหมายยังไม่ได้สัดส่วนด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน สำหรับกลุ่มเป้าหมายภาคประชาสังคมกลับมีมุมมองที่แตกต่างจากกลุ่มเป้าหมายอีก 3 กลุ่มที่เหลือ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าศาสนาไม่ใช่เหตุแห่งการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐต่อประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยสรุปแล้วผลการวิจัยมีข้อบ่งชี้ที่ชัดเจนว่า สังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้มีความแตกต่างในเชิงความคิดอย่างไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ทั้งนี้ ยังมีมุมมองต่อพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ที่สอดคล้องกันแม้จะมาจากฐานความคิดที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับการผสมผสานของหน่วยงานความมั่นคง เจ้าหน้าที่รัฐ ภาคประชาสังคม หรือแม้แต่การมีอยู่ของกฎหมายพิเศษตลอดระยะเวลากว่า 20 ปี ทำให้เกิดบริบททางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมของ

พื้นที่ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่แผนการพัฒนาหรือการคืนความปกติสุขจะต้องพัฒนา และยังคงองค์ประกอบทางสังคมเหล่านี้ไว้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อค้นพบที่สำคัญต่อหลักความร้ายแรงของสถานการณ์ ความจำเป็นของกฎหมายพิเศษ และความได้สัดส่วนของการบังคับใช้กฎหมายพิเศษ พบว่า กลุ่มเป้าหมายประชาชนที่แตกต่างกันนั้นไม่ได้มีมุมมองที่ขัดแย้งกัน ทั้งยังพบความสอดคล้องกัน (ดูตารางที่ 8) และการศึกษาครั้งนี้จึงมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ดังต่อไปนี้

1. การมีกฎหมายพิเศษในพื้นที่ถูกทำให้เป็นสัญลักษณ์แห่งความไม่สงบปลอดภัย จากขบวนการ ภาคประชาสังคม และชาวมุสลิมในพื้นที่ผู้ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ในขณะที่ชาวพุทธในพื้นที่ผู้ซึ่งเป็นเหยื่อของขบวนการ และถูกละเลยจากภาคประชาสังคมให้ความหมายของการมีกฎหมายพิเศษตามหลักความจำเป็น ซึ่งจำเป็นต้องมีเพื่อรักษาความสงบสุขของประชาชนในพื้นที่ ฉะนั้น การกำหนดนโยบายรัฐบาลที่มีความมุ่งมั่นยกเลิกกฎหมายพิเศษออกจากพื้นที่ภายในปี พ.ศ. 2570 จึงเป็นแนวทางที่รัฐจำเป็นต้องฟังเสียงของประชาชนในพื้นที่อย่างได้สมดุล เนื่องจากบริบทที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในทางการเมือง คือ ผู้นำชุมชน หัวหน้าหน่วยงานราชการ และผู้แทนราษฎร จากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีส่วนส่วนของชาวพุทธน้อยกว่าชาวมุสลิม

2. ในระหว่างการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการปรับลดพื้นที่การประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ห้วงปี พ.ศ. 2566-2570 ภาครัฐจำเป็นต้องสร้างพื้นที่ความรู้และความเข้าใจต่อความร้ายแรงของสถานการณ์ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจต่อข้อเท็จจริงของสถานการณ์

3. ภายหลังจากนำพระราชบัญญัติรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาบังคับใช้แทน พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ตามแผนฯ ในปี พ.ศ. 2570 ภาครัฐควร

ออกแบบการสร้างพื้นที่ร่วมกันของเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงและประชาชน เพราะเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะทหาร และตำรวจยังมีความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยของประชาชน และรองรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่แผนปฏิบัติการตาม ยุทธศาสตร์ความมั่นคง ปี พ.ศ. 2566-2577

เอกสารอ้างอิง

- Aree, M., & Sae-Ang, K. (2019). Security Laws and the Movement of Civil Societies in 3 Provinces of Thailand's Deep South. *Journal of Integrated Sciences*, 16(2), 85-119.
- BBC News Thai. (2023, September 19). *chāpta " kotmāi phisēt " nai chāidāēn tai lang tō āyu phō . ra . kō . chuk nung duān*. BBC News Thai. (In Thai) Retrieved 6 December 2023 from <https://www.bbc.com/thai/articles/cz50z2yj2ymo>
- Bright Today. (2024, March 22). *sarup ! hetkān puān sām chāidāēn phāk tai ruām kwa yīsiphok chut*. *Bright Today*. (In Thai) Retrieved 6 December 2023 from <https://www.brighttv.co.th/news/southern-border-arson>
- Chantarasombat, S. (2016). *The Exceptional Legal System of the Public Emergency Situation in Thailand Under the Principle of Legal State*. [published thesis]. National Institute of Development Administration.
- Chittanu, W. (2006). kān bang khap chai lakkān satsuan (Principle of Proportionality) nai kānkhumkhroṅg sitthi patchēk bukkhon thō. *Constitutional Court Journal*, 8(22), 41-68. (In Thai)
- Isra News Agency. (2016, December 9). *aiyakān tai sanōē lōēk " phō . ra . kō . chuk chong sī khō aut chō ngō wo māttra yīsip et*. Isra News Agency. (In Thai) Retrieved 6 December 2023 from

<https://www.isranews.org/content-page/item/52404-south-52404.html>

Samaputti, K. (2021, July 16). *phō . ra . kō . chukchoēn : chīwīt Khon Thai phāitai sathānkān chukchoēn ratthabān saduāk - prachāchon sadut*. BBC News Thai. (In Thai) Retrieved 6 December 2023 from <https://www.bbc.com/thai/thailand-57847175>

Sandhinera, D., Tissamana, A., & Nakratok, S. (2024). *Peace Innovation of Security Regulation Impact Assessment: Case Study of Deep South Provinces*. [research report]. King Prjadhipok's Institute.

Srimuangkanchana, C. (2022). *kān wikhrō panhā kān bang khap chai kotmāi phisēt dān khwāmmankhong nai phūnthī chāngwat chāidāen phāk tai*. [research report]. King Prjadhipok's Institute.

บทความวิจัย

บทบาทของภาคประชาสังคมต่อการผลักดัน เรื่องความรับผิดชอบของรัฐ: กรณีศึกษา 6 ตุลาคม 2519

ณัฐชยา เรืองแสน¹

(Received: April 1, 2024; Revised: June 13, 2024; Accepted: June 19, 2024)

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคมไทยในการกำหนดมาตรฐานทางการเมืองและสังคม ต่อการผลักดันความยุติธรรม และการรับผิดชอบของรัฐในกรณี 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยวิเคราะห์จากมโนทัศน์ ข้อเรียกร้อง และวิธีการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมไทยและต่างประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2519 - 2521 เพื่อสำรวจว่าความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นคือการผลักดันบรรทัดฐานเรื่องความยุติธรรมและการรับผิดชอบของรัฐหรือไม่ อะไรคือผลทางการเมืองจากข้อเรียกร้องและการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคม หรือส่งผลให้รัฐต้องสร้างคำอธิบายเพื่อโต้ตอบคำอธิบายของภาคประชาสังคมหรือไม่ โดยศึกษาจากเอกสารชั้นต้นและชั้นรองประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่าภาคประชาสังคมไทยใช้มุมมองทางศาสนาเป็นกรอบในการผลักดันข้อเรียกร้อง (Issue Framing) เพื่อสร้างพลังทางสังคมมากกว่าการเสนอให้สืบสวนข้อเท็จจริงและเผยแพร่สู่สาธารณะชน และเลือกที่จะประณอดองสมานฉันท์มากกว่าการคืนความยุติธรรมให้กับผู้ถูกรักษา ผลการวิจัยยังช่วยทำให้มองเห็นภาพประวัติศาสตร์ความรุนแรงได้ชัดเจนรอบด้านมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นที่มาและพลวัต

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย E-mail: natchaya.r@yahoo.com

ของวัฒนธรรมลอยนวลพันผิดในกรณีสังหารหมู่ 6 ตุลาฯ ที่ยังคงฝังรากลึกและ
ถูกผลิตซ้ำอยู่จนปัจจุบัน

คำสำคัญ: 6 ตุลาคม 2519 ภาคประชาสังคม ผู้เผยแพร่บรรทัดฐาน ความยุติธรรม
ในระยะเปลี่ยนผ่าน ความรับผิดชอบของรัฐ

Research Article

The Role of Civil Society in Promoting State
Accountability: A Case Study of the
October 6, 1976

*Natchaya Ruangsan*¹

Abstract

This qualitative research examines the role of Thai civil society in promoting justice and state accountability for the October 6, 1976, massacre. Analyzing the concepts, demands, and strategies of Thai and international civil society from 1976 to 1978, the study explores whether these movements advanced norms of justice and state accountability. It also assesses the political impact of these movements and whether they prompted the state to develop counter-narratives. Using primary and secondary documents and in-depth interviews with five key informants, the findings reveal that Thai civil society utilized religious frameworks to generate social momentum rather than advocating for fact-finding investigations and public disclosure. They favored reconciliation over justice for victims. This research enhances the understanding of the historical context and the enduring culture of impunity related to the October 6 massacre.

Keywords: 6th October 1976, Civil Society, Norm Entrepreneurs, Transitional Justice, State Accountability

¹ Graduate Student, Master of Arts in International Relations, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, E-mail: natchaya.r@yahoo.com

บทนำ

ในสังคมที่ไม่เป็นประชาธิปไตย รัฐบาลมักใช้มาตรการรุนแรงเข้าจัดการเพื่อยุติความขัดแย้ง และจะใช้กระบวนการที่มุ่งทำให้ความรุนแรงโดยรัฐถูกกลบไป ขณะที่สังคมประชาธิปไตย ภาคประชาสังคมจะมีบทบาทในการสนับสนุนประชาธิปไตยให้ตั้งมั่นในสังคม (Diamond, 1994) ด้วยการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ผลักดันประเด็นเรื่องความยุติธรรม ตลอดจนการเรียกร้องให้ผู้นำรับผิดชอบต่อความผิดได้แม้ว่าจะเป็นตัวแสดงที่มีอำนาจน้อยกว่ารัฐก็ตาม (Bakiner, 2014)

กรณีของไทย ภาคประชาสังคมบางกลุ่มพยายามให้สังคมไม่ลืมความโหดร้ายของการสังหารหมู่ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 การเคลื่อนไหวระยะแรกดำเนินไปอย่างจำกัด ต่อมาความรับรู้ของสังคมที่มีต่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป ตำแหน่งแห่งที่ของ 6 ตุลาฯ ได้รับการยอมรับผ่านงานรำลึกอย่างไ้ทุกตาม ด้วยข้อจำกัดของสังคมจารีตไทย จึงทำได้เพียงเปิดเผยการสังหารหมู่ แต่ไม่สามารถสรุปได้อย่างไปตรงมาได้ว่าบุคคลใดมีส่วนร่วมสังหาร เพราะชนชั้นนำไม่อนุญาตให้เกิดขึ้นเมื่อเทียบกับการจัดงานระลึกความทรงจำ (Winichakul, 2020)

ความรุนแรงโดยรัฐจะถูกกลบฝังให้กลายเป็นความเจ็บ เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าเนื่องจากชนชั้นนำต้องการรักษาอำนาจ จึงผูกพันอยู่กับการทำรัฐประหารเพื่อตัดตอนประชาธิปไตย รวมถึงระบบตุลาการที่เป็นอิสระจากหลักนิติธรรมทำให้ 6 ตุลาฯ ในฐานะประวัติศาสตร์บาดแผลระดับชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งความรุนแรงโดยรัฐที่ถูกรังพัฒนาการประชาธิปไตยไทย โดยเฉพาะสถานะและบทลงโทษทางกฎหมายมาตรา 112 อันเป็นเครื่องมือกดปราบที่รัฐไทยยังคงใช้อยู่อย่างเข้มข้นในปัจจุบัน

บทความวิจัยนี้ได้ศึกษาภาคประชาสังคมไทยที่ให้ความสำคัญและผลักดันหลักการสิทธิมนุษยชน ในฐานะตัวแสดงทางการเมืองที่สามารถชี้นำผลักดัน ขับเคลื่อน เรียกร้อง สนับสนุนคุณค่าประชาธิปไตย ว่าปฏิบัติอย่างไรต่อความรุนแรงโดยรัฐในกรณีการสังหารหมู่ 6 ตุลาฯ และอะไรคือสิ่งที่พวกเขาเหล่านั้นเห็นว่ายุติธรรมหรือไม่ยุติธรรม อะไรคือมโนทัศน์ว่าด้วยความยุติธรรมที่

เกี่ยวข้อง การเคลื่อนไหวมีความหมายหรือผลกระทบต่อ การรับผิดของรัฐหรือไม่ และอย่างไร มีการตัดสินใจโทษที่มีนัยสำคัญหรือการรับผิดอย่างชัดเจนต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ บริบททางการเมืองตลอดจนโครงสร้างทางอำนาจหรือระบบกฎหมายแบบใดที่อนุญาตให้ผู้กระทำความรุนแรงสามารถรอดพ้นจากการรับผิดได้ และบทสรุปของเส้นทางความยุติธรรมที่ภาคประชาสังคมไทยเลือกเดินนั้น ส่งผลอย่างไรต่อสภาวะการเมืองไทยในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

ศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคมไทยในการกำหนดมาตรฐานทางการเมืองและสังคมในการผลักดันประเด็นความยุติธรรมและการรับผิดของรัฐในกรณี 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 โดยวิเคราะห์จากมโนทัศน์ ข้อเรียกร้อง และวิธีการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมภายหลังเหตุการณ์

สมมติฐานการวิจัย

ภาคประชาสังคมไทยที่มีบทบาทสูงสุดคือกลุ่มทางศาสนา พวกเขาใช้หลักศาสนาและสันติวิธีในการสร้างพลังทางสังคม และเสนอแนวทางปรองดองสมานฉันท์มากกว่าการเรียกร้องและคืนความยุติธรรมให้กับผู้ถูกระทำ

การทบทวนวรรณกรรม

จำแนกวรรณกรรมออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกเป็นวรรณกรรมด้านกรอบวิเคราะห์ ทฤษฎี และจุดเน้นในการศึกษาที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เช่น กรอบคิดผู้เผยแพร่บรรทัดฐานหรือความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเพื่ออธิบายปรากฏการณ์เหมือนหรือต่างกันที่จุดเน้นในการศึกษา และขอบเขตเวลาในการศึกษา และส่วนที่สอง วรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อเรียกร้องต่อเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 พบว่า ยังไม่มีวรรณกรรมชิ้นใดมีความเกี่ยวข้องทับซ้อนกันทั้งสองส่วน

1. ด้านกรอบวิเคราะห์ ทฤษฎีและจุดเน้นในการศึกษา

ความสนใจเกี่ยวกับบทบาทของภาคประชาสังคม กับหลักการความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านในวงวิชาการไทยเพิ่งเริ่มต้นไม่นานนัก ทั้งนี้ งานศึกษาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวมีจำนวนไม่มากนัก เมื่อเทียบกับงานด้านอื่น ๆ

ธงชัย วินิจจะกุล ชี้ว่าคณะกรรมการอิสระตรวจสอบค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.) ใช้หลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านอย่างไม่เป็นธรรม (Winichakul, 2016) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพวงทอง ภาวีครไพรัตน์ พบว่า บทบาทขององค์กรอิสระสัมพันธ์กับวัฒนธรรมลอยนวลพ้นผิดที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย โดยนักสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์การนิรโทษกรรมสากล และเอ็นจีโอ สร้างความชอบธรรมให้รัฐที่ใช้ความรุนแรงกับประชาชนให้พ้นความผิด (Pawakapan, 2016)

สำหรับงานในภาษาต่างประเทศที่ใช้ทฤษฎีแนวคิดความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ภาคประชาสังคมอินโดนีเซียล้มเหลวในการสร้างความยุติธรรมให้กับผู้ที่ถูกกระทำในเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยตั้งคณะกรรมการค้นหาความจริงแต่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการนำความยุติธรรมมาสู่เหยื่อได้ (Wahyuningroem, 2019)

มีงานศึกษามุมมองทางกฎหมายเกี่ยวกับการลอยนวลพ้นผิดของรัฐไทยในกรณีการใช้กำลังปราบปรามผู้ชุมนุมทางการเมือง โดยชี้ว่าระบบกฎหมายถูกใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความชอบธรรมกับความรุนแรงและการลอยนวลพ้นผิด ถือเป็นสถาบันการเมืองที่ช่วยให้ผู้มีอำนาจสามารถใช้ความรุนแรงต่อประชาชนได้อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นเรื่องปกติ (Phasakorn, 2021)

ในทางกลับกันมีงานที่ศึกษาบทบาทขององค์กรอิสระที่ใช้หลักความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านที่เน้นกระบวนการสร้างความปรองดองมากกว่าการดำเนินคดีทางกฎหมายต่อเหตุการณ์ปี พ.ศ. 2553 โดยสถาบันพระปกเกล้าฯ

เสนอให้มีการสานเสวนาเพื่อเปิดเผยและจัดการกับความจริงแต่ไม่ระบุชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง โครงการนี้สนับสนุนการให้อภัยผ่านการเสนอให้ริรโทษกรรมสำหรับคดีที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมทางการเมือง เพื่อช่วยให้สังคมกลับมาปรองดอง (Tanchai, W. et al., 2012)

จะเห็นได้ว่า การศึกษาเหล่านี้เน้นการวิเคราะห์บทบาทของภาคประชาสังคมและองค์กรอิสระที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการใช้หลักการนี้อย่างไม่เป็นธรรมจนทำให้เกิดวัฒนธรรมลอยนวลพ้นผิดในสังคมไทย อีกทั้งยังขาดการศึกษาบทบาทของภาคประชาสังคมในกรณี 6 ตุลาฯ และยังไม่พบบงานที่มีจุดเน้นศึกษาที่บทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งการทำความเข้าใจบทบาทของภาคประชาสังคมไทยต่อกรณี 6 ตุลาฯ สามารถศึกษาได้หลายแง่มุม โดยศึกษาจากนวัตศนะของบุคคลในสังคมที่มีต่อเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ จะอภิปรายในส่วนถัดไป

2. ข้อเรียกร้องต่อเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ พ.ศ. 2519

วรรณกรรมต่อไปนี้ประมวลขึ้นจากหลายแหล่ง เพื่อให้เข้าใจกระแสความคิดที่ไหลเวียนอยู่ในสังคม โดยแบ่งข้อเรียกร้องเป็น 1) ต้องการเรียกร้องความยุติธรรมให้ผู้ถูกรักษา 2) ต้องการให้เกิดการให้อภัยเพื่อการปรองดองสมานฉันท์

2.1 ต้องการเรียกร้องความยุติธรรมให้ผู้ถูกรักษา

ทักษะที่ต้องการเรียกร้องความยุติธรรมให้ผู้ถูกรักษา มักกล่าวถึงความรุนแรงและการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยรัฐ ควบคู่ไปกับการเรียกร้องความยุติธรรม สืบหาความจริง และเอาคนผิดมาลงโทษ

ป่วย อึ้งภากรณ์ อดีตอธิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจึงทำให้มีฐานะเกี่ยวข้องเป็นพยานในเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ ได้

เดินทางเพื่อเผยแพร่ความจริงเกี่ยวกับอาชญากรรมของรัฐและเรียกร้องความยุติธรรมให้กับนักศึกษาและประชาชนผู้ถูกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าพบกับตัวแทนรัฐบาล รัฐสภา และประชาชนไทยในประเทศต่าง ๆ จัดตั้งมูลนิธิขึ้นมาเพื่อเชิดชูหลักเสรีภาพและสันติสุขของคนไทย (Ungpakorn, 1973)

ด้านผู้ที่อยู่ในฐานะผู้ถูกระทำหรืออยู่ในเหตุการณ์ความรุนแรงนั้นต่างก็มีที่คนจะไปในทิศทางที่พ้องต้องกัน ดังนี้ ธงชัย วินิจจะกุล ศาสตราจารย์กิตติคุณ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน เมติสัน สหรัฐอเมริกา อดีตผู้นำนักศึกษาวัย 19 ปี ประจักษ์พยานและผู้ปราศรัยคนสุดท้ายในเช้ามีดวันที่ 6 ตุลาคม กล่าวว่า ความยุติธรรมในสังคมไทยขึ้นอยู่กับชนชั้นของผู้กระทำผิดและผู้เป็นเหยื่อ ซึ่งชนชั้นของผู้กระทำมีผลต่อการสืบหาความจริงและคนผิด เมื่อความยุติธรรมไม่เกิดก็เป็นไปไม่ได้ที่จะปรองดองสมานฉันท์ (Winichakul, 2020) ซึ่งสอดคล้องกับความปรารถนาของสุธรรม แสงประทุม อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้แสดงทัศนะไว้ในส่วนสุดท้ายของหนังสือเราคือผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นบทสัมภาษณ์จำเลยในคดี 6 ตุลาคม เพื่อเป็นโอกาสในการแสดงความเห็นต่อคดีนี้และต่อเหตุการณ์ทั้งหมดว่า “คดี 6 ตุลาคม จะสิ้นสุดลงต่อเมื่อได้นำเอาฆาตกรตัวจริงมาลงโทษ” (Law Student Group, 1978)

ขณะที่สมศักดิ์ เจียมธีระสกุล อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หนึ่งในผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาคม ที่อายุน้อยที่สุดในขณะนั้น ปัจจุบันลี้ภัยอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศสได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในที่ประชุมการจัดงานรำลึก 20 ปี 6 ตุลาคม ที่มีข้อเสนออยู่แต่เดิมว่าต้องการผสานทุกฝ่ายเข้าหากันระหว่างเจ้าหน้าที่และฝ่ายเรา เพราะเห็นว่าทั้งคู่เป็นเหยื่อของเหตุการณ์ โดยได้แย้งที่ประชุมว่า เพราะเหตุใดจึงไม่มีการเรียกร้องให้ผู้ใช้ความรุนแรงเหล่านั้นว่าควรได้รับการลงโทษตามกฎหมายบ้าง ซึ่งนั่นไม่ใช่การต้องการแก้แค้น แต่มันคือการสร้างให้สังคมในปัจจุบันและอนาคตเป็นสังคมที่ปกครอง

โดยกฎหมาย ซึ่งควรยืนยันว่ามาตรการ 6 ตุลาฯ ต้องได้รับการลงโทษ (Bangkokbiznews, 5 April 1996)

พวงทอง ภวัครพันธุ์ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้ประสานงานศูนย์ข้อมูลประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการสลายการชุมนุมเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2553 (ศปช.) มีทัศนะเกี่ยวกับความยุติธรรมในกรณี 6 ตุลาฯ ว่าหลักของความยุติธรรมต้องไม่สามารถยืดหยุ่นได้ เมื่อมีผู้กระทำผิด ต้องมีการดำเนินคดีอย่างเป็นทางการและโปร่งใส ต้องมีการระบุตัวคนผิดและมีการตัดสินว่ากระทำผิดอย่างไร หากไม่ทำเช่นนี้ มุ่งแต่การปรองดองเยียวยา รากของปัญหาจะไม่ได้รับการแก้ไข (Pawakapan, 2016)

ด้านเบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว อาจารย์ประจำสถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ชี้ให้เห็นความไร้รากของวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย เหตุการณ์ความรุนแรงโดยรัฐทุกกรณีไม่มีความพยายามของประเทศไทยต่อการพิสูจน์ความจริง บางเหตุการณ์การระบุตัวคนผิด แต่ก็ไม่มีการดำเนินการอื่นใดอย่างเป็นระบบเพื่อเอาคนผิดมาลงโทษตามกฎหมาย (Sae-Chua, 2016)

2.2 ต้องการให้เกิดการให้อภัยเพื่อการปรองดองสมานฉันท์

ฝ่ายรัฐพยายามที่จะระงับการเปิดโปงหรือการอภิปรายเกี่ยวกับการสังหารหมู่ในนามของการปรองดองสมานฉันท์ กระตุ้นให้ผู้คนลืมอดีตเพื่อหลีกเลี่ยงความแตกแยกในสังคม สะท้อนจากคำพูดของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ที่สั่งห้ามนักศึกษาจัดงานต้อนรับนักศึกษา 18 คนที่เพิ่งได้รับนิรโทษกรรม โดยพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ชี้ว่า

“...6 ตุลาฯ มันจบลงแล้วไม่ว่าใครจะถูกหรือผิด วันถัดมาก็สั่งให้สื่อเลิกขุดคุ้ยเรื่องเกี่ยวกับ 6 ตุลาฯ ด้วยให้เหตุผลว่าประเทศต้องอยู่รอด

ต้องสร้างความสามัคคี ซึ่งห้วงเวลานี้ไม่เหมาะกับการจัดงานต้อนรับ...”
(Winichakul, 2020)

เช้าวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2521 สองวันหลังพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ซึ่งกระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ระหว่างวันที่ 4 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ผ่านมติสภา หนึ่งวันหลังจากผู้ต้องหาดี 6 ตุลาคม ได้รับอิสรภาพ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พุดประโยค เหล่านี้ ต่อนักศึกษา

“...ก็ลืมนกันไป ลืมให้หมด” “เหมือนฝันไปนั่นแหละ”

“...โยนมันทิ้งไป เขาว่ายังไงนะ เอาความขมขื่นไปทิ้งแม่โขง”

(Amnesty International Thailand, 2019)

ในงานกาลาดินเนอร์ที่จัดขึ้นเพื่อหาทุนเพื่อจัดงานรำลึก 20 ปี 6 ตุลาคม ประชาธรรมรำลึก พิธีกรรมความเห็นของนายอานันท์ ปันยารชุน เกี่ยวกับการพิพากษาประหารชีวิต ชุน ตูวาน อดีตประธานาธิบดีเกาหลีใต้ ที่ออกคำสั่งสังหารหมู่นักศึกษาที่จัตุรัสกวางจู โดยนายอานันท์ ปันยารชุน เผยว่าไม่ต้องการให้มีการประหารชีวิตเพื่อการแก้แค้น แต่เห็นด้วยกับการนำความจริงออกมาสู่สังคม (Siripatthanakarn, 1996)

พระไพศาล วิสาโล ผู้ซึ่งเคยถูกจำคุกในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม ให้ทัศนะเกี่ยวกับความยุติธรรมไว้ว่า สันติวิธีหรือหิงสาแบบพุทธมีความหมายแก่สังคมไทย พระไพศาลเสนอให้ผู้สูญเสียยอมให้อภัยภายใต้หลักของศาสนาพุทธว่าด้วยความรักความเมตตา โดยไม่เรียกร้องความจริงและปฏิบัติจากผู้กระทำ ความรุนแรง เนื่องจากเชื่อว่าบุญกรรมจะทำงานของมันเอง (Winichakul, 2020)

ในหนังสือ 6 ตุลาจารึก ความทรงจำ ความหวัง บทเรียน มีการวิเคราะห์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากมุมมองทางศาสนาพุทธและการต่อสู้แบบ

สันติวิธี พระไพศาลเสนอว่าทั้งสองฝ่ายพยายามลดทอนความเป็นมนุษย์ของฝ่ายตรงข้าม และการวาดภาพว่าศัตรูเป็นสัตว์เลวร้าย ปูทางไปสู่ความสยดสยอง พระไพศาลอธิบายเพิ่มว่า

“...6 ตุลา มันคือชัยชนะของความชั่วร้าย มันไม่ใช่ความพ่ายแพ้ของฝ่ายซ้ายด้วยการกระทำของขวา ผู้ร้ายตัวจริงไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐ ลูกเสือชาวบ้านหรือพวกรักชาติที่ออกมาก่อความรุนแรงในวันนั้น แต่ผู้ร้ายตัวจริงคือความชั่วร้ายในจิตใจ...” (Bangkok Post, 2001)

ด้าน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ นักวิชาการด้านสันติวิธีให้ทัศนะว่า

“...การให้อภัยไม่ใช่แค่ความจำเป็นทางศีลธรรม เพราะมันคือความจำเป็นทางการเมือง ความรุนแรงจากการสังหารโหดมันเกิดขึ้นไปแล้ว ไม่มีทางหายไป...ฉะนั้น ไม่จำเป็นต้องจมปลักอยู่กับอดีตอันขมขื่น ควรจะก้าวข้ามมันและอยู่กับปัจจุบัน ความขัดแย้งในอดีตอาจจะไม่สามารถชำระสะสางได้ แต่อย่างน้อยเราสามารถเปลี่ยนผ่านมันได้ เพื่อไม่ให้ใครตาบอดต่อความเจ็บปวดของผู้ที่ทุกข์ทรมานหรือหวนหวงต่อเสียงร้องของผู้ถูกกดขี่ การให้อภัยทางการเมืองไม่ใช่เป้าหมายที่สูงส่งเกินไป...” (Bangkok Post, 6 October 2001)

การทบทวนวรรณกรรมส่วนแรกระบุข้อจำกัดและปัญหาของภาคประชาสังคมและองค์กรอิสระในการสร้างความยุติธรรมและการปรองดอง โดยเฉพาะการใช้หลักการนี้อย่างไม่เป็นธรรมและส่งเสริมวัฒนธรรมลอยนวลพ้นผิด ส่วนที่สองช่วยให้เข้าใจความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบและทัศนคติที่หลากหลายเกี่ยวกับการให้อภัยและการดำเนินคดี การรวมทั้งสองส่วนนี้ทำให้บทความมีมิติหลากหลายมากขึ้นในการศึกษาและเข้าใจบทบาทของภาคประชาสังคมในประเด็นการรับผิดชอบของรัฐและการสร้างความยุติธรรมในสังคมไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

บทความนี้ เชื่อมสองแนวคิดหลักเข้าด้วยกันคือ 1) บทบาทของภาคประชาสังคมกับประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน และ 2) ภาคประชาสังคมในฐานะผู้เผยแพร่บรรทัดฐานร่วมกับกรอบแนวคิดความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน

1. บทบาทของภาคประชาสังคมกับประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน

ภาคประชาสังคมถูกประกอบสร้างขึ้นเป็นตัวแสดงทางการเมืองสำคัญต่อการสร้างคุณค่าประชาธิปไตยนับตั้งแต่ปลายศตวรรษ 1980 (Kumar, 1993) และถูกนำมาโยงกับแนวคิดอื่น เช่น ความมีอารยะ (Shils, 1991) สำนึกพลเมืองและการมีส่วนร่วม (Verba, 1995) พื้นที่สาธารณะ (Habermas, 1996) และวัฒนธรรม (Gramsci, 2006) โดยที่ภาคประชาสังคมจะส่งเสริมให้เกิดกระบวนการทำให้เป็นประชาธิปไตย ทำให้บรรทัดฐานและคุณค่าเชิงประชาธิปไตยเข้มแข็งตั้งมั่นในสังคม (Diamond, 1994)

2. แนวคิดผู้เผยแพร่บรรทัดฐานและแนวคิดความยุติธรรมระยะเปลี่ยนผ่าน

แนวคิดผู้เผยแพร่บรรทัดฐาน (Norm Entrepreneurs) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่พยายามสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการสนับสนุน จัดตั้ง หรือมีอิทธิพลต่อบรรทัดฐานใหม่หรือการปรับบรรทัดฐานเดิมที่มีอยู่ อาจเป็นหลักการ มาตรฐาน หรือกฎเกณฑ์ที่ขึ้นกำหนดพฤติกรรมภายในสังคม ซึ่งผู้เผยแพร่บรรทัดฐานเป็นได้ทั้งผู้นำทางการเมือง นักกิจกรรม หรือบุคคลที่มีอิทธิพลอื่น ๆ การสร้างบรรทัดฐานจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากขาดองค์ประธาน หรือผู้ดำเนินการ (Entrepreneurship) เรียกว่า ผู้เผยแพร่บรรทัดฐาน (Bjorkdahl, 2002) ซึ่งการเผยแพร่ฯ จะอาศัยกระบวนการสร้างกรอบโครงสร้างความคิด (Framing Process) เป็นการสื่อสารเชิงกลยุทธ์และการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองที่นักสังคมวิทยาเรียกว่า กระบวนการกำหนดประเด็น (Frame Alignment Processes) (Snow, 1986) โดยสร้างชุดคำอธิบายความหมาย หรือโวหารเพื่อกำหนดประเด็น รื้อถอน เชื่อมร้อย ประกอบสร้างแบบแผนพฤติกรรมทางสังคมการเมืองชุดใหม่ขึ้น เพื่อสื่อสาร

ค่านิยมและบรรทัดฐานต่อรัฐหรือประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้รับรู้ ติความตามทีผู้เผยแพร่ฯ ต้องการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลง และหรือแทนทีแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองชุดเดิม (Risse, 2004)

ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Justice) เป็นแนวทางและวิถีปฏิบัติเพื่อจัดการกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในอดีตอย่างเป็นระบบ ทั้งวิधिพิจารณาคดีและกระบวนการยุติธรรม (Ruti, 2001) โดยมีรากฐานมาจากผู้กระทำความรุนแรงต้องรับผิดชอบและต้องชดใช้ให้กับผู้ถูกระทำ ถูกนำมาใช้ใน ประเทศแถบลาตินอเมริกาและยุโรปตะวันออกตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980 (Benumbermar, 1993) ปัจจุบันกลายเป็นแนวทางการศึกษารูปแบบหนึ่ง ภายใต้ทฤษฎีการสร้างประชาธิปไตย (International Center for Transitional Justice, 2021)

ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่แต่มีลักษณะร่วมกัน คือ การยอมรับในศักดิ์ศรีของบุคคล การชดใช้ และการทำให้สังคมรับรู้ว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดเกิดขึ้นอีกในอนาคต รวมถึงการปฏิรูปสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อคืนความยุติธรรมให้กับผู้ที่ถูกระทำความรุนแรง อันมีกลไกสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นดังนี้ 1) การค้นหาความจริงและค้นหารากเหง้าแห่งความขัดแย้ง 2) กระบวนการไต่สวนและฟ้องร้องผู้กระทำความผิด (Style, 2001) 3) การเยียวยาเพื่อการปรองดอง (De Greiff, 2006) 4) การปฏิรูปสถาบันสาธารณะ กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะส่วนความมั่นคง (Obel, 2011) 5) เวทีสาธารณะเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม (Office of the High Commissioner of Human Rights, 2009)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การพรรณนาความโดยวิเคราะห์จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการเก็บข้อมูลเอกสารทั้งชั้นต้นและชั้นรอง ได้แก่ เอกสารจากหอจดหมายเหตุธรรมศาสตร์ แดลงการณ์ของภาคประชาสังคมกลุ่มต่าง ๆ รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนขององค์กรนิรโทษกรรมสากล ประกอบกับ

การสัมภาษณ์ประสบการณ์และความทรงจำของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (In-Dept Interview) โดยผู้ก่อตั้งองค์กรฯ คณะกรรมการและผู้ประสานงานของกลุ่มภาคประชาสังคม และผู้ถูกกระทำความรุนแรงโดยรัฐ การวิเคราะห์ข้อถกเถียงในสังคมใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบทและการวิเคราะห์บริบทควบคู่กัน เพื่อศึกษาข้อเรียกร้องทางการเมืองของภาคประชาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อเขียนบทบันทึก และคำปราศรัยต่อสาธารณะ

ผลการวิจัย

ภายหลังการสังหารหมู่ในวันที่ 6 ตุลาคม ผู้คนต่างเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาลไทย อาทิ กลุ่มศาสนา นักศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย ครอบครัวและญาติผู้ถูกกระทำ ทนายความ ผู้ใช้แรงงาน ชาวไทยที่อาศัยในต่างประเทศ และชาวต่างชาติที่สนใจเรื่องสิทธิมนุษยชน อีกทั้งยังมีองค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์กรทางศาสนา องค์กรแรงงาน สหพันธ์แรงงาน องค์กรทางกฎหมาย รวมถึงการสนับสนุนจากรัฐบาลประเทศต่าง ๆ เช่น รัฐบาลสหรัฐฯ อังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น เยอรมัน นี้ เป็นต้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ภาคประชาสังคมไทยที่เคลื่อนไหวในไทย 2) ภาคประชาสังคมไทยที่เคลื่อนไหวในต่างประเทศ 3) องค์กรระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมในต่างประเทศ

1. ภาคประชาสังคมไทยที่เคลื่อนไหวในไทย

กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญคือกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคมหรือ กตส. (The Coordinating Group of Religions for Society: CGRS)² เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิมนุษยชนแห่งเดียวที่สามารถทำงานในช่วงหลังรัฐประหารในปี พ.ศ. 2519 ได้ ต่อมานำคำว่า “ศูนย์” ออกแทนที่ด้วยคำว่า “กลุ่ม” เพื่อแสดงว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (Interview Ariya, 2021) กตส. มีวัตถุประสงค์มุ่งสร้างและส่งเสริมหลักธรรมแห่งความรักความเมตตา ตลอดจนมนุษยธรรมที่มีอยู่ในแต่ละศาสนาให้ได้มีส่วน

² ตลอดเนื้อหาต่อจากนี้เมื่อพูดถึงกลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม ผู้เขียนจะใช้คำว่า “กตส.” แทน

สำคัญในการประสานรอยร้าวสร้างความปรองดองในสังคมไทยด้วยวิถีแห่งศาสนาธรรม เป็นพลังในการลดความรุนแรงในการช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยากไม่ว่าสาเหตุแห่งทุกข์จะเป็นสิ่งใด (Thai Forum, May 1978)

กศส. คือ พัฒนาการของกลุ่มอหิงสา (Ahimsa) มีจุดเริ่มต้นมาจากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมทางปัญญาเพื่อลดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายในสังคม เพื่อความยุติธรรมของมนุษย์และสังคม (Amnesty International Thailand, 2019) ซึ่ง 6 ตุลาคม เป็นจุดเปลี่ยนรูปแบบการเคลื่อนไหวของ กศส. เพื่อตอบโต้การสังหารหมู่ การรัฐประหาร และการกักขังนักโทษการเมือง และเพื่อที่จะเสนอต่อสังคมว่า ศาสนาจะมีพลังในการค้ำจุนกับความเลวร้ายในสังคมและมีคุณค่าในสถานการณ์ที่วิกฤติ

กศส. ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากพุทธทาสภิกขุ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ดิข นัท ฮันท์ (Thích Nhất Hạnh) และมหาตมะ คานธี (Baskerville, 2019) โดยมีกรรมกรมาจากองค์กรศาสนา (Interview Ariya, 2021) คือ พระประชา ปฐีสันธัมโม บาทหลวงประสิทธิ์ สมานจิตร ผู้อำนวยการสภาคาทอลิกเพื่อการพัฒนา และนายโกศล ศรีสังข์ เลขาธิการสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย นายโคทม อาริยา และนายนิโคลัส เบนเนตต์ ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาของยูเนสโกประจำประเทศไทย (HRTR, April 1977) โดยได้รับเงินสนับสนุนจาก World Council of Churches³ American Quakers⁴ Mennonites⁵

³ World Council of Churches: WCC สภาคริสตจักรโลกเป็นองค์กรระหว่างคริสตจักรที่นับถือศาสนาคริสต์ทั่วโลกซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 2491 การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศคอมมิวนิสต์ทำให้เกิดความกังวลอย่างมากในหมู่ผู้นำของสภาคริสตจักรโลก

⁴ Religious Society of Friends (Quakers) ขบวนการภายในศาสนาคริสต์ที่เริ่มขึ้นในปี 1650 ของอังกฤษที่พยายามรื้อฟื้น “ศาสนาคริสต์ในยุคดึกดำบรรพ์” โดยย้อนกลับไปที่รากเหง้าของคำสอนของพระเยซูเกี่ยวกับการไม่ใช้ความรุนแรง การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ความห่วงใยของพระเจ้าต่อคนชายขอบ การเข้าถึงพระวิญญาณของพระเจ้าในทันที และเท่าเทียมกัน

⁵ เป็นสมาชิกของกลุ่มคริสเตียนบางกลุ่มที่อยู่ในชุมชนคริสตจักรของนิกาย Anabaptist ที่ตั้งชื่อตาม Menno Simons (1496–1561) แห่ง Friesland

Bread for the World⁶ และ Amnesty International เป็นต้น โดย กสศ. มีสำนักพิมพ์เป็นของตัวเองและมีสำนักงานตั้งอยู่ที่ถนนสีลม

2. ภาคประชาสังคมไทยที่เคลื่อนไหวในต่างประเทศ

เกิดจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มคนไทยในต่างประเทศ อาทิ ผู้ลี้ภัยทางการเมือง เช่น ป่วย อึ้งภากรณ์ นักเรียน นักวิชาการ อาจารย์ และประชาชนจากหลากหลายอาชีพ เป็นต้น แต่ละกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ที่เคลื่อนไหวในไทยและต่างประเทศเป็นเครือข่ายกันคือ มูลนิธิมิตรไทย สหพันธ์ชาวไทยเพื่อประชาธิปไตย และสมาคมศิษย์สมาคมอังกฤษ (สปร.อังกฤษ)

2.1 มูลนิธิมิตรไทย (Mitr Thai Trust) และสมาคมศิษย์สมาคมอังกฤษ

มูลนิธิมิตรไทย หรือ Friends of the Thai มีบทบาทสำคัญด้านงานข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย โดยเฉพาะประเด็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยและการเคลื่อนไหวเพื่อให้ปล่อยนักโทษการเมือง ต้นปี พ.ศ. 2520 มูลนิธิมิตรไทยถูกจัดตั้งขึ้นด้วยหลักสันติประชาธรรมมีนายป่วย อึ้งภากรณ์ เป็นประธานมูลนิธิ ม.ร.ว.สายสวัสดิ์ สวัสดิวัตน์ เป็นรองประธาน นายฟรานซิส คริสต์ เป็นกรรมการและเหรัญญิก ตัว บุญนาค เป็นกรรมการและเลขาธิการ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการ และนายจอน อึ้งภากรณ์ รับหน้าที่ผู้ประสานงานและดูแลจดหมายข่าวมิตรไทย (Thai Forum) โดยมีนักเรียนไทยในอังกฤษมาร่วมเป็นกองบรรณาธิการ นอกจากจะจัดพิมพ์ที่อังกฤษ ยังมีให้ติดต่อได้ที่ประเทศเดนมาร์ก สวีเดน ฮอลแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี ตะวันตก ออสเตรเลีย แคนาดา สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฮองกง (Thai Forum, February 1977)

จะเห็นได้ว่าตำแหน่งรองประธานฯ เป็นชนชั้นสูงและดำรงตำแหน่งสภานายกสมาคมศิษย์สมาคมอังกฤษ หรือ สปร.อังกฤษ เพื่อให้ภาพของมูลนิธิไม่มีลักษณะของแนวคิดขั้วปฏิวัติ (Tantiwitthayapitak, 2020)

⁶ Bread for the World คือองค์กรสนับสนุนคริสเตียนตั้งอยู่ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อยุติความหิวโหย ที่ช่วยจัดเตรียมแหล่งข้อมูลเพื่อให้นักคนนำไปใช้รณรงค์ยุติความหิวโหย ซึ่งรวมถึงการเขียนจดหมายและอีเมลส่วนตัวถึงสมาชิกรัฐสภา การพบปะกับสมาชิกสภาองเกรส เป็นต้น

2.2 สหพันธ์ชาวไทยเพื่อประชาธิปไตย: สทป. (Union of Democratic Thais: UDT)

สหพันธ์ฯ ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการที่นิวยอร์ก ราวปี พ.ศ. 2517 โดยมีนักเรียนจาก ลอสแอนเจลิส ชิคาโก บอสตัน ได้มาประชุมร่วมกันและได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังต่อไปนี้ 1) สนับสนุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษาในประเทศไทยในการต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมในสังคม และสนับสนุนการเคลื่อนไหวของขบวนการชาวนา ชาวไร่ และผู้ใช้แรงงาน 2) คัดค้านระบอบเผด็จการทหารและเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญ 3) ต่อต้านระบอบจักรวรรดินิยมอเมริกา

3. องค์กรระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมในต่างประเทศ

องค์กรระหว่างประเทศรวมถึงหน่วยงานต่างประเทศได้แสดงความห่วงใยผ่านข้อเรียกร้องสาธารณะต่อรัฐบาล โดยขอให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมในสมัยรัฐประหาร จดหมาย คำร้อง และการโทรสายตรงต่างถูกส่งมาจากทั่วทุกมุมโลก และกรณีที่สำคัญคือการทำประชาพิจารณ์ (Public Hearing) โดยคำให้การของนายป่วย อึ้งภากรณ์ ในการสืบพยานเรื่องสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยของคณะอนุกรรมการว่าด้วยองค์การระหว่างประเทศ คณะกรรมการวิเทศสัมพันธ์ สภาผู้แทนราษฎรแห่งรัฐสภาที่ 95 สหรัฐอเมริกา เมื่อ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2520 ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ต่อรัฐบาลไทยสองระลอก คือ หลังจากที่นักศึกษาและประชาชนทั้ง 18 คนถูกจับกุมทันที และหลังจากที่รัฐบาลขยายเวลาการฝากขังเพิ่มและประกาศว่าจะนำคดีพิจารณาที่ศาลทหาร (HRTR, November – December, 1977) องค์กรระหว่างประเทศที่มีบทบาทในการรณรงค์เรียกร้องให้อย่างกระตือรือร้น คือ องค์กรนิรโทษกรรมสากล

3.1 องค์กรนิรโทษกรรมสากล (Amnesty International)

องค์กรนิรโทษกรรมสากลเข้ามาเคลื่อนไหวเพื่อรณรงค์ให้ปล่อยผู้ที่ถูกจับกุมคุมขังอย่างไม่เป็นธรรมจากประกาศคำสั่งฯ หลายฉบับ ขณะนั้นองค์กรฯ เป็นที่ปรึกษาสำหรับองค์การสหประชาชาติ (ECOSCO) และสำหรับสหภาพแห่งยุโรป ทำงานร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของอเมริกาเรื่องสิทธิขององค์กร

ของสหรัฐอเมริกา Inter-America Commission on Rights of the Organization of American State (Document No. B 4/27)

3.2 การเคลื่อนไหวจากภาคประชาสังคมในต่างประเทศ

การเคลื่อนไหวเพื่อแสดงความห่วงใยผ่านข้อเรียกร้องสาธารณะเกิดขึ้นจากหลายกลุ่ม อาทิ กลุ่มผู้นำทางศาสนา กลุ่มนักศึกษา และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมทั่วโลกที่ให้ความสนใจต่อความยุติธรรมในไทย

สหพันธ์องค์กรนักศึกษามาลาเซียและสิงคโปร์ในสหราชอาณาจักร⁷ ออกแถลงการณ์และส่งโทรเลขถึงเอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงลอนดอน เพื่อประณามการฆาตกรรม ทรมานและคุมขังประชาชนไทยที่รักประชาธิปไตย และเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยนักศึกษา ชาวนา ชาวไร่ และผู้ใช้แรงงานที่ถูกคุมขังไว้ทันทีโดยไม่มีเงื่อนไข และต้องรื้อฟื้นสิทธิตามระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน (Thai Forum, No.2, 1977)

กลุ่มคนไทยในเดนมาร์ก กลุ่มประชาธิปไตยในอังกฤษ สมาคมสมานฉันท์และข่าวสารแห่งเยอรมัน และคณะกรรมการเพื่อความสมานฉันท์กับประชาชนไทยในฝรั่งเศส ร่วมกันออกแถลงการณ์เรียกร้องให้ปล่อยนักโทษการเมืองในไทยและยังเปิดเผยการกดขี่สิทธิมนุษยชนของรัฐบาลเกรียงศักดิ์ (Thai Forum, No.13, 1977)

หน่วยงานต่างประเทศจำนวนมากต่างแสดงความกังวลต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยในขณะนั้น โดยมีการกิจอย่างเป็นทางการในการพบเจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทย เช่น รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย กระทรวงต่างประเทศ พนักงานอัยการทหาร ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีข้าราชการระดับสูงอื่น ๆ จากทั่วโลกต่างร่วมเรียกร้องผ่านทางจดหมายและโทรเลข จากสมาชิกรัฐสภาและสมาชิกรัฐสภาสหรัฐฯ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งประเทศญี่ปุ่นในเอเชีย บริการมหาวิทยาลัยโลกในเจนีวา กลุ่มนักวิชาการชาวอเมริกัน กลุ่มชาวเดนมาร์ก รวมทั้งรองประธานพรรคโซเซียลเดโมแครตและนักการเมืองชั้นนำ

⁷ สหพันธ์องค์กรนักศึกษามาลาเซียและสิงคโปร์ในสหราชอาณาจักร (Federation of United Kingdom and Eire, Malaysian, and Singaporean Student Organizations: FUEMSSO)

จากพรรคอื่น ๆ คณะกรรมการกฎหมายระหว่างประเทศในเจนีวา และจากสหพันธ์คริสเตียนแห่งเอเชีย (HRTR, July - August 1977) ยังมีเลขาธิการสภาคริสตจักรแห่งชาติญี่ปุ่น ได้ส่งโทรเลขถึงนายกรัฐมนตรีไทย ขอให้พิจารณาคดี 6 ตุลาฯ ในศาลพลเรือน และขอให้พลเมืองญี่ปุ่นที่สนใจคดีนี้เข้าพบหากมาเยือนญี่ปุ่น (Lewsakul, & Tulathan, n.d.)

ที่ประเทศอังกฤษ กลุ่ม Ad Hoc Group for Democracy in Thailand เชิญนายทองใบ ทองเปาด์ ไปบรรยายเกี่ยวกับคดี 6 ตุลาฯ ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน นอกจากนั้น กลุ่ม Conference for Basic Human and Democratic Rights in the ASEAN Alliance countries: COBRA จัดให้มีสัมมนาต่อสื่อมวลชนอังกฤษ มีผู้สื่อข่าวจากบีบีซี รอยเตอร์ ผู้แทนจากองค์การนิรโทษกรรมสากล ผู้แทนจากเนติบัณฑิตสภาสากล เดวิด ฮอลมาร์ค ที่ได้เข้าร่วมสังเกตการณ์การพิจารณาคดี 6 ตุลาฯ ในประเทศไทย ได้เข้าร่วมให้ข้อมูลสำคัญด้วย (Thai Forum, No. 9, 1978)

มโนทัศน์ ข้อเรียกร้อง และวิธีการผลักดันประเด็นของภาคประชาสังคม (Issue Framing, Demands and Practices)

กระแสเรียกร้องของภาคประชาสังคมเกิดขึ้นทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ นับตั้งแต่ภายหลังเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นก่อน และระหว่างรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร จนถึงรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ บทความนี้แบ่งข้อเรียกร้องออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ข้อเรียกร้องที่เสนอให้พิจารณาคดีในศาลพลเรือน ปลอ่ยผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาฯ รวมถึงนักโทษการเมืองอื่น ๆ 2) เรียกร้องให้สืบสวนข้อเท็จจริงและเผยแพร่สู่สาธารณะชน

1. เรียกร้องให้รัฐบาลพิจารณาคดี 6 ตุลาฯ ในศาลพลเรือน และปลอ่ยนักโทษการเมืองทั้งหมด

กลุ่มที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหวภายในประเทศในขณะนั้นมีเพียง กศส. ซึ่งพวกเขาพยายามเปิดเผยกิจกรรมการเคลื่อนไหวให้มากที่สุดเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่จะถูกมองว่าเป็นองค์กรที่ทำงานใต้ดิน และที่สำคัญคือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์ ดังนั้น กศส. จึงมุ่งเคลื่อนไหวในแนวทางสันติวิธี

เพราะเชื่อว่าเป็นหนทางเดียวที่จะนำไปสู่สังคมที่สงบสุขและยุติธรรมมากขึ้น การกิจสำคัญของการผลักดันข้อเรียกร้องดังกล่าวนี้ ดำเนินการควบคู่กันไปกับ การระดมเครือข่าย (Mobilizing Networks)⁸ และสร้างแรงกดดันจากต่างประเทศ (Employing International Pressure)⁹ โดย กศส. ทำงานร่วมกับกับมูลนิธิ มิตรไทยและองค์การนิรโทษกรรมสากล นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนไหวที่ เชื่อมโยงกันกับสหพันธ์ชาวไทยเพื่อประชาธิปไตยอีกด้วย

มโนทัศน์และวิธีการผลักดันของ กศส. เน้นใช้หลักศาสนาเป็นกรอบ (Issue Framing) ในการกำหนดและผลักดันข้อเรียกร้องสะท้อนจากการ ประกาศข้อเรียกร้องผ่านจดหมายทั้งสองครั้ง ดังนี้

จดหมายแบบด่วนฉบับแรกถึงนายกรัฐมนตรี และส่งต่อให้กับ สำนักพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข้อเรียกร้องให้สังคมรับรู้ นายโกศล ศรีสังข์ ประธานคน แรกของ กศส. และเลขาธิการสภาคริสตจักรแห่งประเทศไทยเป็นผู้เขียนข้อ เรียกร้องและส่งถึงนายธานินทร์ กรัยวิเชียร โดยให้เหตุผลผ่านจดหมายว่า

“...โกศลชี้หนทางแห่งความยุติธรรมตามวิถีคริสเตียนว่าผู้ต้องหาทั้ง 18 คนคือผู้บริสุทธิ์ที่ศาลยังไม่ตัดสินว่าผิด รัฐบาลต้องตระหนักถึงการ อำนาจความยุติธรรมระดับพื้นฐาน และเรียกร้องให้รัฐอนุญาตให้มีทนายและ กระบวนการสอบสวนพิจารณาคดีควรเกิดขึ้นที่ศาลพลเรือน...” (HRTR, September-October 1977)

เนื้อหาบางตอนของจดหมายมีข้อความชื่นชมนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ว่าเป็นอดีตผู้พิพากษาที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก ต้องการโน้มน้าวให้ผู้รับเห็น

⁸ การระดมเครือข่าย (mobilizing networks) เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยขยายขอบเขตการเข้าถึงและผลกระทบได้ โดยการ สร้างพันธมิตรและความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น รัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน หรือองค์กรระหว่างประเทศ ไป ร ด ดู Keck, Margaret E., and Kathryn Sikkink. "Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics." Ithaca, NY: Cornell University Press, 1998.

⁹ การใช้แรงกดดันจากต่างประเทศ (employing international pressure) ในเวทีระหว่างประเทศ ภาคประชาสังคม (ผู้เผยแพร่บรรทัดฐาน) จะใช้ประโยชน์จากข้อตกลงระหว่างประเทศ สนธิสัญญา หรืออิทธิพลขององค์กรระหว่าง ประเทศเพื่อส่งเสริมข้อเรียกร้องของตนได้

ด้วยกับข้อเสนอของเขา ด้วยการเน้นน้ำหนักในประโยคที่ว่า “I was also informed the ICJ had also followed the case closely” ฉะนั้นได้รับแจ้งว่า (International Court of Justice - ICJ) ได้ติดตามคดีนี้อย่างใกล้ชิด (The Nations Review, 1977) ประเด็นที่ใช้เรียกร้องในจดหมายฉบับแรก คือ ต้องการให้รัฐบาลปฏิบัติตามกระบวนการยุติธรรมตามหลักสากล เพราะมองว่าสังคมไทยมีปัญหาจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางโดยรัฐบาลที่ไม่ได้มาจากประชาชน ละเมิดหลักนิติธรรม กระบวนการยุติธรรมและศาลไม่ได้ดำเนินการอย่างเป็นอิสระและตามหลักของกฎหมายเป็นเหตุให้ผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาฯ ทุกคนต้องถูกพิจารณาตัดสินในศาลทหาร ไม่ได้รับสิทธิตามหลักสากล เช่น สิทธิที่จะเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะสิ้นสงสัย สิทธิที่จะต่อสู้คดี สิทธิในการประกันตัว และสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาล ซึ่งรัฐแต่จะสร้างความแตกแยกในสังคม ดังนั้น กศส. ต้องการประสานรอยร้าวที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทยและต้องการให้มีการนิรโทษกรรมให้กับนักโทษการเมือง

การประกาศข้อเรียกร้องครั้งที่สองมีประเด็นที่น่าพิจารณา คือ มีการกล่าวสนับสนุนการปรองดองสมานฉันท์ตามนโยบาย “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” ของรัฐบาลในขณะนั้น โดยบิชอบบุญเลื่อน มั่นทรัพย์ ประธาน กศส. คนใหม่ ในเนื้อความของจดหมายจะพบว่านอกเหนือจากข้อเรียกร้องที่ตั้งอยู่บนฐานศาสนา ประเด็นที่น่าพิจารณาคือมีการเรียกร้องให้นิรโทษกรรมให้กับผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาฯ โดยจะยกส่วนสำคัญของจดหมายฉบับดังกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

“...ผมและสมาชิก กศส. ทุกคนคิดว่าวาระโอกาสที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระชนมายุครบ 50 ปี เป็นโอกาสดีที่ทุกคนในประเทศจะได้เฉลิมฉลองกัน โดยให้ทุกฝ่ายลืมความแตกต่างทางความคิดที่ล่วงมาไปเสีย เราควรยึดถือหลักสากลของทุกศาสนาที่กล่าวว่ามีมนุษย์ควรอยู่ร่วมกันโดยไม่แสวงหาความเห็นแก่ตัว แต่ควรอยู่ด้วยความเมตตาและการให้อภัยในหัวใจของเรา เพื่อการ

ปรองดองสมานฉันท์จากทุกฝักฝ่ายในประเทศชาติ ท่านควรพิจารณานิรโทษกรรมให้กับนักโทษคดี 6 ตุลาฯ ด้วยเช่นกัน เพื่อมิให้นิรโทษกรรมนี้ถูกมองว่าเป็นตัวอย่างในการเลือกหรือแบ่งนักโทษออกเป็นฝ่าย ไม่ควรพูดว่ากลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมีเจตนาอันตรายเกินกว่าจะสมานฉันท์ได้...” (HRTR, November – December 1977)

จากข้อความ ตามหลักสากลของศาสนานุษย์ควรอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตาและการให้อภัยในหัวใจของเรา คือการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขความขัดแย้ง สร้างความปรองดอง เพราะ กศส. ประเมินว่าการนิรโทษกรรมผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาฯ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยประสานผู้คนให้คืนกลับมาในสังคม (Interview Visalo, 2021)

นอกจากนั้น กศส. และกลุ่มอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจุฬาฯ กว่า 50 คน อาทิ ชัยอนันต์ สมุทวณิช สุจิต บุญบงการ กุสุมา สนิทวงศ์ โคทม อารียา เป็นต้น ร่วมกันเขียนจดหมายเปิดผนึกผ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ถึง พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เรียกร้องให้นิรโทษกรรมคดี 6 ตุลาฯ และบรรดาผู้ต้องขังที่ถูกจับกุมในข้อหาภัยสังคมด้วย (Document No. B 5.1.1/70, 2520)

“...มันมีหลายเหตุผลดี ๆ ที่จะให้นิรโทษกรรมให้กับผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาฯ เพื่อแสดงว่าคนไทยยึดหลักศาสนาที่เราต่างก็ต้องให้อภัยกันโดยละทิ้งความโกรธแค้นไว้ เพื่อยืนยันว่าประเทศไทยเป็นดินแดนของเสรีภาพที่เคารพความแตกต่างทางความคิด...” (HRTR, November – December 1977, p.7)

จึงเห็นได้ว่า กระแสของการเรียกร้องให้นิรโทษกรรมเพื่อการปรองดองเป็นกระแสสูงในสังคม เนื่องจากภาคประชาสังคมและกลุ่มปัญญาชนต่างยอมรับนโยบายของรัฐในขณะนั้น

รูปแบบการเคลื่อนไหวของ กศส. เป็นไปในแบบเฉพาะกิจ โดยร่วมกับเครือข่ายภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อส่งเสียงให้รัฐบาลในขณะนั้นรับรู้

ว่าประชาชนในประเทศ และสังคมระหว่างประเทศไม่พอใจกับการละเมิดสิทธิพลเมืองโดยรัฐบาล

สำหรับการเคลื่อนไหวภายในประเทศ กศศ. จะทำหน้าที่ช่วยประสานงานจัดตั้งหรือสนับสนุนกลุ่มอิสระขนาดเล็ก และไม่พยายามครอบงำกลุ่มเหล่านี้ในทางใดทางหนึ่ง เพื่อความปลอดภัยและเป็นประโยชน์กว่าการเคลื่อนไหวโดยกลุ่มใหญ่กลุ่มเดียว อาทิ การแจกใบปลิว การออกแถลงการณ์แบบลูกโซ่เรียกร้องให้ปล่อยนักศึกษาโดยไม่มีเงื่อนไข การส่งจดหมายเปิดผนึกผ่านหนังสือพิมพ์รายวันหรือจดหมายปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีต่างประเทศ และเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ มีการแสดงความกังวลต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยโดยทูตของประเทศต่าง ๆ ประจำองค์การสหประชาชาติ การตีพิมพ์แจกจ่ายเอกสาร จดหมายข่าว การเข้าเยี่ยมนักศึกษาและประชาชนในเรือนจำ ระดมเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการต่อสู้คดีหรือเรียกรงเงินเพื่อซื้อยาส่งเข้าไปในป่า เพื่อขยายแนวร่วมในการกดดันการตัดสินใจของรัฐบาลไทย

กศศ. มักใช้ประโยชน์จากวันหยุดหรือวันสำคัญต่าง ๆ ในการเริ่มทำกิจกรรม เช่น ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ปี พ.ศ. 2520 กศศ. เปิดตัวอย่างเป็นทางการต่อสาธารณชนผ่านโครงการปรองดอง เป็นการแสดงออกทางสังคม (HRTR, 1976 - March 1977) และเห็นว่าในช่วงที่รัฐให้นิโทษกรรมผู้ต้องหาคดี 26 มีนาคม ประกอบกับครบรอบ 50 ปีของรัชกาลที่ 9 จึงเป็นโอกาสที่ทุกฝ่ายในชาติจะร่วมเฉลิมฉลองโดยลืมข้อแตกต่างที่ผ่านมา (Siamrath, 1977)

สำหรับงานในต่างประเทศ การทำงานเน้นไปในทางลือขบให้เจ้าหน้าที่ระดับสูงช่วยเป็นปากเสียงเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการเรียกร้องของภาคประชาสังคม มีการรายงานสภาพความเป็นไปของนักโทษการเมือง ตลอดจนสภาพสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้สนใจทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. เรียกร้องให้สืบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี 6 ตุลาฯ และเผยแพร่สู่สาธารณชน

ในอีกด้านหนึ่ง ข้อเรียกร้องที่แตกต่างออกไปจากกลุ่มภาคประชาสังคมส่วนใหญ่ เป็นข้อเรียกร้องของกลุ่มสามัคคีสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมของนักเรียนไทยในสหราชอาณาจักร เสนอให้สืบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี 6 ตุลาฯ และเผยแพร่สู่สาธารณชน โดยเสนอให้ทำหนังสือถึงรัฐบาลและส่งไปตามสื่อมวลชนในประเทศทุกแขนง โดยมีข้อเสนอดังนี้

2.1 ขอให้ปล่อยผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาฯ และนักโทษการเมืองที่ถูกจับกุมโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมทางศาลทั้งหมด เพราะบุคคลเหล่านั้นต่างถูกจับอย่างไม่ยุติธรรม และถูกควบคุมตัวเยี่ยงนักโทษทั้งที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์จากศาลพลเรือนว่าผิดจริง

2.2 ขอให้สืบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับคดี 6 ตุลาฯ และเผยแพร่สู่สาธารณชน (Thai Forum, No.6, 1978)

สรุปและอภิปรายผล

1. บทบาทของภาคประชาสังคมในการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความยุติธรรม: ภาคประชาสังคมไทยใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องความยุติธรรมและการให้อภัย โดยยกศาสนามาเป็นพลังในการต่อสู้กับความเลวร้ายในสังคม ซึ่งสามารถส่งเสียงให้ทั่วโลกทราบถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยรัฐบาลไทย ทำให้รัฐบาลสูญเสียความชอบธรรมและการยอมรับในระดับนานาชาติ แม้ว่าข้อเรียกร้องเหล่านี้จะสอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ แต่ยังไม่สามารถผลักดันให้เกิดบรรทัดฐานเรื่องความยุติธรรมและการรับผิดชอบของรัฐที่สังคมประชาธิปไตยควรมี ข้อเรียกร้องส่วนใหญ่เน้นที่การสืบค้นหาความจริงและการแถลงต่อสาธารณะ มากกว่าการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกระบวนการทางกฎหมาย

2. การกดดันจากองค์กรระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมในต่างประเทศ: การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมไทยและองค์กรระหว่างประเทศสร้างแรงกดดันให้รัฐบาลไทยต้องสร้างคำอธิบายและโต้ตอบ เช่น การ

ผลิตคำอธิบายแก่ต่างต่ออาชญากรรมโดยรัฐในเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ และการปกปิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนไม่ให้โลกภายนอกรับรู้ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวเหล่านี้ยังไม่สามารถสร้างผลกระทบต่อการรับผิดชอบของรัฐได้ ในที่สุดรัฐบาลไทยได้ออกกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ โดยไม่ละเว้นเจ้าหน้าที่รัฐทั้งในระดับสั่งการและปฏิบัติการ ซึ่งเป็นแนวทางที่ภาคประชาสังคมเห็นพ้องต้องกันในขณะนั้น

3. การผลิตซ้ำวัฒนธรรมลอยนวลพ้นผิด: การนิรโทษกรรมในเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยยังไม่สามารถเปลี่ยนผ่านจากระบบเผด็จการทหาร สักดินาอำนาจนิยม ไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่ยึดโยงกับประชาชนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากภาคประชาสังคมให้คุณค่ากับความสามัคคีปรองดองมากกว่าการสร้างบรรทัดฐานของความยุติธรรม ทักษะที่มองว่าการเรียกร้องให้นำผู้กระทำความผิดมาลงโทษจะสร้างรอยร้าวในสังคม สะท้อนถึงนโยบายปรองดองสามานฉันท์ที่ถูกผลิตซ้ำโดยภาคประชาสังคมเอง การค้าจนสภาวะลอยนวลพ้นผิดทำให้ความยุติธรรมแทบไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในสังคมไทย นอกจากนี้ ระบบกฎหมายและสถาบันกฎหมายของไทยยังสนับสนุนการกระทำ ความรุนแรงโดยรัฐต่อประชาชน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาบรรยากาศทางการเมืองและข้อจำกัดในขณะนั้น ภาคประชาสังคมจึงไม่สามารถเรียกร้องประเด็นที่แหลมคมได้ เนื่องจากเสี่ยงต่อการถูกปราบปราม การขอให้ปล่อยนักศึกษาออกมาเป็นแนวทางที่ปลอดภัยและเป็นไปได้มากที่สุดในขณะนั้น เพื่อให้ผู้ที่ถูกจับกุมได้รับอิสรภาพก่อนที่จะเคลื่อนไหวเพิ่มเติม แต่คำถามสำคัญต่อมาคือในห้วงเวลาที่บรรยากาศทางการเมืองเริ่มผ่อนคลายมากขึ้นภายหลังนโยบาย 66/23 เพราะเหตุใดภาคประชาสังคมจึงไม่เคลื่อนไหวเพื่อแสวงหาความยุติธรรมให้เกิดขึ้น?

ข้อเสนอแนะ

1. บทบาทของภาคประชาสังคมคือการกำหนดมาตรฐานทางสังคม การเมืองที่ยึดหลักนิติรัฐ นิติธรรม และสร้างความเข้าใจในสังคมว่าการผลักดันเรื่องความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นเรื่องเดียวกับการต่อสู้เพื่อ

ประชาธิปไตย ความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อไม่ติดกับดักความปรองดอง
สมานฉันท์ หากสามารถเรียกร้องความยุติธรรมในสังคมสำเร็จ จะสามารถ
ป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่น 6 ตุลาฯ 19 และ พฤษภาฯ 53 ซ้ำเติมอีก

2. บทบาทของภาครัฐ:

2.1 ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม: ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้มีความ
เป็นธรรมและโปร่งใส โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิ
มนุษยชน

2.2 สร้างกลไกความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน: จัดตั้ง
คณะกรรมการค้นหาความจริงและนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการ
ยุติธรรม โดยให้กลไกเหล่านี้มีความโปร่งใสและเป็นอิสระ

2.3 ประกันความโปร่งใสและความรับผิดชอบ: ปรับปรุงระบบ
การตรวจสอบและสมดุล เพื่อให้หน่วยงานยุติธรรมมีความโปร่งใสและ
รับผิดชอบต่อสังคม

2.4 สนับสนุนการทำงานของภาคประชาสังคม: ให้การสนับสนุน
ทางการเงินและทรัพยากรแก่กลุ่มภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านความยุติธรรม
และเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการ
ตัดสินใจ

2.5 การศึกษาและการสร้างความตระหนักรู้: ส่งเสริมการศึกษา
และการสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนในทุก
ระดับ

เอกสารอ้างอิง

Amnesty International Thailand. (n.d.). *History*. Retrieved November 6,
2021, from [http://old.amnesty.or.th/about-us/amnesty-
thailand/history](http://old.amnesty.or.th/about-us/amnesty-thailand/history)

Amnesty International Thailand. (2019). *October 9th: White shadows
and the black sun*. Retrieved November 8, 2022, from
<https://www.amnesty.or.th/latest/blog/719/>

- Bakiner, O. (2014). Truth commission impact: An assessment of how commissions influence politics and society. *International Journal of Transitional Justice*, 8(1), 22.
- Bangkokbiznews. (1996, April 5). Revisiting October 6, 1976.
- Bangkok Post. (2001, October 6). Vassana Chinvarakorn & Atiya Chakulwisut. What's too painful to remember.
- Baskerville, J. T. (2019). *Religion for society: A transnational history of socially engaged Buddhist network in Thailand* (Ph.D. dissertation). University of Wisconsin Madison.
- Benumbermar, J. (1993). Justice after transition. *Journal of Democracy*, 4(1), 3-14.
- Diamond, L. (1994). Rethinking civil society: Toward democratic consolidation. *Journal of Democracy*, 5(3), 4-17.
- De Greiff, P. (Ed.). (2006). *The handbook of reparations*. Oxford University Press.
- Eckel, J., & Moyne, S. (Eds.). (2013). *The breakthrough: Human rights in the 1970s*. University of Pennsylvania Press.
- Haberkorn, T. (2015). The hidden transcript of amnesty: The 6 October 1976 massacre and coup in Thailand. *Critical Asian Studies*, 47(1), 1-29.
- Haberkorn, T. (2018). *In plain sight: Impunity and human rights in Thailand*. University of Wisconsin Press.
- Harvard University Library. (1977). *Human rights in Thailand report*. Harvard University Library. December 1976 - March 1977; April 1977, 4; July - August 1977; September - October 1977; November - December 1977, 5.
- Iamtham, P. (1987). The student-led democratic movement after 14th October 1973 incident and its relations with the C.P.T. *Asian Review*. January 1.
- Jackson, K. D., & Pye, L. W. (Eds.). (1980). *Political power and communications in Indonesia*. University of California Press.

- Jaemduang, N. (1986). *The youth movement over two decades as seen by S. Siwarak*. Bangkok: Tienwan.
- Keck, M. E., & Sikkink, K. (1998). *Activists beyond borders: Advocacy networks in international politics*. Cornell University Press.
- Kumar, K. (1993). Civil society: An inquiry into the usefulness of an historical term. *The British Journal of Sociology*, 44(3), 375-395.
- Law Student Group. (1978). *We are the innocent: Voices from former October 6 defendants*. Bangkok: Law Student Group.
- Lewsakul, T., & Tulathan, C. (n.d.). *The struggle of the defendants of the October 6 case under the (in)justice process after the October 6, 1976 coup*. October 6 Archives. Retrieved November 6, 2021, from <https://doct6.com/archives/2205>
- Mitr Thai Newsletter (Thai Forum). (1977). *Mitr Thai Newsletter*. Issue No. 1, February 1977; Issue No. 2, March-April 1977, 12; Issue No. 13, March-April 1977, 16; Issue No. 6, January 1978, 10; Issue No. 9, May 30, 1978, 16, 21-25.
- Morell, D., & Samudavanija, C. (1981). *Political conflict in Thailand: Reform, reaction, revolution*. Oelgeschlager, Gunn & Hain.
- October 6 Archives. (n.d.). *Assessment of the student movement in 1976: An evaluation from the present*. Retrieved April 15, 2021, from <https://doct6.com/learn-about/who/2-2>
- October 6 Archives. (n.d.). *October 6th exhibition with Professor Puey*. Retrieved June 8, 2021, from http://puey-ungpakorn.org/exhibition_pdf/Puey%20RollUp.pdf
- Pawakapan, P. (2016). The amnesty license: Independent organizations and the dispersal of the Red Shirt rallies. *Fa Diaw Kan*, 40th Anniversary of October 6th Issue: Conflict and the Culture of Impunity, 14(2), 138-161.
- Sae-Chua, B. (2016). Viewing Thai human rights through the (non-) seeking of truth and the (non-) acceptance of responsibility in cases of state violence against the democratic movement. *In*

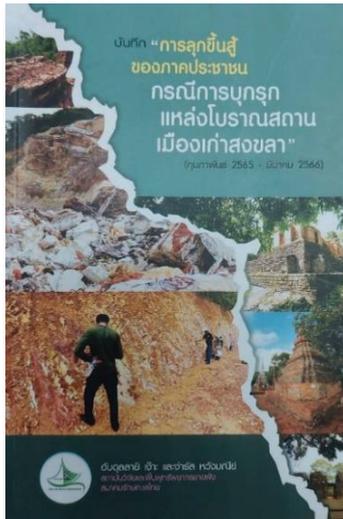
- Puey and Thai society in the crisis of transition* (pp. 111-141). Bangkok: Social Sciences and Humanities Textbooks Foundation.
- Siamrath. (1977, November 26). *October 6th and Thai Politics*. Thammasat University Library. pp 1, 12-13.
- Siripatthanakarn, J. (1996). *The truth that still has no answer. We Do Not Forget October 6*. Bangkok: Academic Affairs, Coordination Office for the 20th Anniversary of October 6.
- Sivaraksa, S. (2018, December 27). To Nicholas Bennett. *Satiankoset-Nagapratee Foundation*. Retrieved December 10, 2021, from <https://www.snf.or.th/2019/2018/12/27/nicholas-bennett>
- Slye, R. C. (2001). The legitimacy of amnesties under international law and general principles of Anglo-American law. *Virginia Journal of International Law*, 43(1), 173-247.
- Suntrachatchawat, W. (2019, October 6). *October 9th: White shadows and the black sun*. Amnesty International Thailand. Retrieved November 8, 2021, from <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/719/>
- Tantiwitthayapitak, W. (2020, December 29). *90 years of MR. Saisawasdee Svasti: An extraordinary person*. The 101 World. Retrieved November 8, 2021, from <https://www.the101.world/90-years-of-saisawasdee-svasti/>
- Tanchai, W., et al. (2012). *Research report on national reconciliation*. Retrieved June 8, 2021, from https://kpi.ac.th/media/pdf/M7_199.pdf
- Thammasat University Archives. (1977). Documents. Document No. B 4/3, April 6, 1977; Document No. B 4/26; Document No. B 4/27; Document No. B 5.1.1/70, November 24, 1977, 52-53.
- The Nations Review. (1977). Church praises PM's aims for justice in Oct 6 case. Retrieved November 6, 2021, from

- <https://doct6.com/wp-content/uploads/2019/11/Eng-newspaper-clippings-about-the-Oct-6-trial-1977-1-9.pdf>
- Ungpakorn, P. (1973). *Santiprachatham* [Peaceful democracy]. Bangkok: Kled Thai.
- Visalo, P., et al. (1996). *October 6th inscription: Memory, hope, and lessons*. Bangkok: Komol Keemthong Foundation.
- Visalo, P. (n.d.). *Two decades with S. Siwarak*. Retrieved April 15, 2022, from <https://www.visalo.org/article/person26Sulak.html>
- Wahyuningroem, S. L. (2019). Towards post-transitional justice: The failures of transitional justice and the roles of civil society in Indonesia. *Journal of Southeast Asian Human Rights*, 3(1), 124-154.
- Winichakul, T. (2016). Transitional justice: Thailand's case. *Fa Diaw Kan*, 40th Anniversary Edition, October 6: Conflicts and Impunity Culture, 14(2), 132-137.
- Winichakul, T. (2020). *Moments of silence: The unforgetting of the October 6, 1976, massacre in Bangkok*. University of Hawaii Press.
- Winichakul, T. (2020). *Unforgettable, unforgivable of October 6 massacre*. Nonthaburi: Fa Diaw Kan.
- Winichakul, T. (2010). Transitional justice. *Fha Deaw Kan*, 8(2), 133-137.
- Wongkul, P. (1998). The new dimensions of the people's movement: Paths of peace justice and life security. In *Democracy evolution: 25 years lessons from October 14 (Global Vision Series 7)*. Bangkok: Witthayasarn.
- Yinaang, P. (2021). *Law in violence, violence in law: Legal impunity of the Thai state in cases of force used against political demonstrators*. Master of Laws, Chiang Mai University.

บทแนะนำหนังสือ (Book Recommendation)

บันทึก “การลุกขึ้นสู้ของภาคประชาชน:
กรณีการบุกรุกแหล่งโบราณสถานเมืองเก่าสงขลา”

อุสมาน หวังสนิ (Usman Whangsani)¹

ที่มา: อับดุลลาฮี เจ๊ะ และจำรัส หวังมณี (2566)

(Received: March 7, 2024; Revised: June 11, 2024; Accepted: June 19, 2024)

หนังสือบันทึก “การลุกขึ้นสู้ของภาคประชาชน กรณีการบุกรุกแหล่งโบราณสถานเมืองเก่าสงขลา” เขียนโดย อับดุลลาฮี เจ๊ะ และจำรัส หวังมณี (2566) จากสถาบันวิจัยและฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง สมาคมรักษ์ทะเลไทย เป็นการบันทึกเรื่องราวของเหตุการณ์และขบวนการขับเคลื่อนของภาคประชาชน

¹ นักวิจัย สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (Researcher Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University) E-mail: usman.w@psu.ac.th

ที่เห็นความเว้าแหว่งของการ บุกรุกพื้นที่โดยการตัดโค่นต้นไม้และตัดถนน บริเวณโบราณสถานเขาแดง-เขาน้อย และฐานเจดีย์องค์ขาว-องค์ดำบนเขาแดง อ.สิงหนคร จ.สงขลา ซึ่งข้อสังเกตนี้ได้รับการบอกต่อเริ่มจากจุดเล็ก ๆ มีจำนวนคนไม่มากจนสามารถขยายการรับรู้ และเกิดความร่วมมือของผู้คนในหลายภาคส่วน

การปฏิบัติการได้มีการส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนในพื้นที่และวงกว้างไปทั่วประเทศ จนนำไปสู่ขบวนการแก้ไขปัญหาก็ที่ภาคส่วนต่าง ๆ จับตาเพ่งมองไปที่ขบวนการยุติธรรม และผู้ใช้อำนาจบังคับตามกฎหมายอย่างใกล้ชิด

ในการอ่านบันทึกนี้ ผู้อ่านจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันถึงการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบของภาคประชาชน ที่สามารถส่งผลให้เกิด “ความรู้สึกร่วม” ในการผลักดันต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพยากรที่เป็นโบราณสถานและเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งอาจทำให้อำนาจอิทธิพลในท้องถิ่นและเครือข่ายอิทธิพลในระดับชาติเกิดความสั่นคลอนได้

โดยส่วนใหญ่การบันทึกเรื่องราวการต่อสู้ของประชาชนคนธรรมดาในพื้นที่ที่มีการบุกรุกทรัพยากรของแผ่นดิน มักจะไม่ได้มีการบันทึกถึงเหตุการณ์พัฒนาการ ให้สังคมได้รับรู้ หรือมีการบันทึกก็เกิดขึ้นเมื่อเหตุการณ์ล่วงเลยหรือพัฒนาการต่อสู้ไปถึงขั้นความขัดแย้งและความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษาแล้ว

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้จึงเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อปกป้องโบราณสถานของภาคประชาชนอย่างแท้จริง

หนังสือบันทึก “การลุกขึ้นสู้ของภาคประชาชน กรณีการบุกรุกแหล่งโบราณสถานเมืองเก่าสงขลา” แบ่งออกเป็น 5 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 บริบทของจังหวัดสงขลา ตำนาน เรื่องเล่าเกี่ยวกับประวัติของเมืองเก่าสงขลา ในยุคสมัยต่าง ๆ ความมั่งคั่งของโบราณสถานและวัตถุมีค่า และสมบัติล้ำค่าของเขาน้อยและเขาแดง ประกอบกับการขุดค้นทางโบราณคดีของกรมศิลปากร และแผนที่ประกอบจดหมายเหตุของ มองซิเออร์ เวอร์ต์ การขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของภูเขาน้อย และพระเจดีย์สองพี่น้อง

ส่วนที่ 2 บอกกล่าวถึงการบุกรุกพื้นที่โบราณสถานตามที่ได้พบเห็น และเป็นข่าวเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ในหลากหลายจุดที่จะทำให้เห็นถึงสภาพการบุกรุกโบราณสถานเขาแดง และเสี่ยงสะท้อนของคนสงขลาที่มีต่อกรณีการบุกรุกของกลุ่มผู้มีอิทธิพล ทั้งจากสำนักศิลปากรและภาคประชาชน ทำให้เกิดวงพูดคุยแลกเปลี่ยน ค้นหาที่มาต้นตอของปัญหา วิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่ว่อนมาที่บิทธิพลและความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ทับซ้อนเป็นเหตุแห่งความขัดแย้งและการฟ้องร้องต่อสาธารณชน

ส่วนที่ 3 อธิบายถึงพัฒนาการการเคลื่อนไหวของภาคประชาชน การติดตามคดีการบุกรุกที่เงียบหายไป การมีข้าราชการนำดีที่นำเรื่องการบุกรุกมาแจ้งความดำเนินคดี ความเสื่อมพังทลายของโบราณสถานอันเนื่องมาจากการถูกบุกรุก และการปกป้องข้าราชการที่ดีที่ทำหน้าที่อนุรักษ์โบราณสถานผ่านกิจกรรมการจัดเวทีภาคประชาชนจังหวัดสงขลา พร้อมทั้งติดตามความคืบหน้าของคดีการบุกรุก ทำให้เกิดเวทีการแลกเปลี่ยนทางออกของหน่วยงานต่าง ๆ บทนี้ยังไล่เรียงข่าวคราวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนบทกวีและเนื้อหาจากเวทีเสวนา “ปกป้องหัวเขาแดง: Save Singora”

ส่วนที่ 4 เป็นการเปิดเรื่องราวทางคดีความ เมื่อมีการฟ้องปิดปาก “บรรจง นะแส” นักพัฒนาเอกชนที่ออกมาต่อสู้เรื่องการปกป้องโบราณสถานเมืองเก่าสงขลาในคดีหมิ่นประมาท จนเป็นผลให้ศาลจังหวัดสงขลาส่งหมายศาลเพื่อไต่สวนมูลฟ้อง (ซึ่งตอนหลังมีการถอนฟ้อง) แต่ในส่วนของภาคประชาชนก็มีเวทีให้ความรู้และแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะควบคู่กันไปด้วย

และสุดท้ายส่วนที่ 5 เป็นการบอกเล่าเรื่องการเคลื่อนไหว กิจกรรมติดตามความคืบหน้าและไม่คืบหน้าของคดีการบุกรุกในเวทีต่าง ๆ การสร้างการเรียนรู้ในพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ สถานการณ์ปัจจุบันที่รอการแก้ไขจากภาครัฐ และการเฝ้าติดตามของภาคประชาชน

การอ่านหนังสือเล่มนี้ จะทำให้ทราบถึงพัฒนาการของความขัดแย้งและสาเหตุของความขัดแย้ง ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ความขัดแย้งที่ต้องอาศัยการวิเคราะห์เชิงลึก เนื่องจากมีกลุ่มผู้ได้ประโยชน์และกลุ่มผู้เสียประโยชน์

กลุ่มผู้ได้ประโยชน์ คือ ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับกลุ่มการเมืองในระดับชาติ ในขณะที่กลุ่มผู้เสียประโยชน์ คือ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของสมบัติสาธารณะในรุ่นนี้และคนรุ่นใหม่ของสังคมไทยในอนาคต หากไม่มีการแก้ไข หรือมีการแก้ไขที่ล่าช้า ความเสื่อมโทรมของโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นก็จะถูกทำลาย ยากลำบากต่อการฟื้นฟูขึ้นมาได้

นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังเป็นปฐมบทที่ทำให้เราเข้าใจถึงหลักคิดของสันติวิธี รูปแบบการจัดการความขัดแย้ง และการปฏิบัติตามแนวทางสันติวิธีของภาคประชาชน ตลอดจนบทบาทของเครือข่ายภาคประชาชนในการหนุนเสริมซึ่งกันและกันเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี แม้ว่ากรณีความขัดแย้งนี้ยังไม่ได้คลี่คลายลงก็ตาม แต่ทว่า “การลุกขึ้นสู้ของภาคประชาชน กรณีการบุกรุกแหล่งโบราณสถานเมืองเก่าสงขลา” เป็นบันทึกที่ทำให้นักสันติวิธีสามารถใช้เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ความขัดแย้ง โดยสืบค้นเพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญ คือ ประวัติศาสตร์ของความขัดแย้ง ที่มีคู่ขัดแย้งมากกว่าสองฝ่ายซึ่งมีความเชื่อ แนวคิดที่แตกต่างกัน คือ นักธุรกิจและนักการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ภาคประชาชน และภาคราชการ

บันทึกเรื่องนี้สามารถใช้เป็นสารตั้งต้นไปยังการศึกษาวิเคราะห์บริบทของความขัดแย้ง การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร และสามารถวิเคราะห์ถึงตัวขับเคลื่อนความขัดแย้ง พลวัตของความขัดแย้ง พฤติกรรมที่แสดงออกและผลสะท้อนของความขัดแย้ง เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อเสนอต่าง ๆ ในการแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งในที่สุดแล้วก็มีโอกาสของการก้าวไปถึงการพิจารณาศักยภาพในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้

เอกสารอ้างอิง

อัปดุลลาฮี เเงาะ และจำรัส หวังมณี. (2023). *บันทึก “การลุกขึ้นสู้ของภาคประชาชน กรณีการบุกรุกแหล่งโบราณสถานเมืองเก่าสงขลา”*.

สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรชายฝั่ง สมาคมรักทะเลไทย. สงขลา: โฟ-บาร์ด.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนในการเตรียมบทความ เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

ข้อมูลทั่วไป

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อเผยแพร่ความรู้และแนวคิดในสาขาความขัดแย้งและสันติศึกษา สหิทธิมนุษยชน และจิตตปัญญา ซึ่งกำหนดออกเผยแพร่ จำนวน 2 ฉบับต่อปี คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

ประเภทบทความที่เปิดรับพิจารณาเพื่อตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Article)

เป็นบทความที่นำเสนอผลงานวิชาการ ความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยของผู้เขียนที่ได้มีการดำเนินการวิจัยด้วยตนเองหรือคณะวิจัย

2. บทความวิชาการ (Academic Article)

เป็นบทความที่นำเสนอผลงานที่เกิดจากการศึกษา ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมทางวิชาการ มีการสังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ เน้นการนำเสนอความรู้ใหม่ ๆ ในเชิงวิชาการของผู้เขียน

3. บทความพิเศษ (Special Article)

เป็นบทความที่แสดงข้อมูลและผลงานเชิงวิชาการ ที่มีข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจเป็นพิเศษ

4. บทความแนะนำหนังสือ (Book Recommendation)

เป็นบทความที่นำเสนอเกี่ยวกับหนังสือที่น่าสนใจ มีการแนะนำเพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

5. บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

เป็นบทความที่มีการให้ข้อคิดเห็น วิพากษ์ วิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือ และมีการประเมินคุณค่าของหนังสือที่ผู้เขียนสนใจ

องค์ประกอบของบทความ

บทความวิจัย ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การทบทวนวรรณกรรม วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม หัวข้อย่อย บทอภิปราย บทวิจารณ์ และสรุป) และเอกสารอ้างอิง

บทความวิชาการ ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน สังกัดของผู้เขียน บทคัดย่อ เนื้อหา (บทนำ การทบทวนวรรณกรรม หัวข้อย่อย บทวิจารณ์ และสรุป) เอกสารอ้างอิง

กระบวนการพิจารณาบทความวารสาร

1. ผู้เขียนทำการส่งบทความผ่านทางระบบออนไลน์ โดยส่งบทความได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความของผู้เขียนแล้ว กองบรรณาธิการจะทำการพิจารณาตรวจสอบบทความในเบื้องต้นทั้งในส่วนของเนื้อหาและรูปแบบบทความ ว่าเป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนดหรือไม่ หากมีปรับแก้ในเบื้องต้นก็จะแจ้งให้ผู้เขียนทำการปรับแก้ต่อไป

3. หากบทความผ่านการพิจารณาตรวจสอบในเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการแล้ว กองบรรณาธิการก็จะทำการส่งบทความไปยังผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความนั้น เพื่อให้ประเมินคุณภาพ โดยทำการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินจำนวน 3 ท่านต่อ 1 บทความ ซึ่งการส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒินั้น ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความแต่อย่างใด และผู้เขียนบทความก็จะไม่ทราบข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิด้วยเช่นกัน (Double - blinded)

4. เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ และแจ้งผลกลับมายังกองบรรณาธิการเรียบร้อยแล้ว กองบรรณาธิการก็จะพิจารณาตรวจสอบผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดอีกครั้ง เพื่อที่จะทำการแจ้งผลการประเมินในภาพรวมทั้งหมดให้ผู้เขียนบทความทราบต่อไป

4.1 กรณีที่ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเห็นว่า “ไม่ผ่าน” กองบรรณาธิการจะทำการแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ และถือว่าสิ้นสุดกระบวนการพิจารณาบทความนั้น

4.2 กรณีที่ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมมีความเห็นว่า “ผ่าน” และควรมีการปรับแก้เพิ่มเติม กองบรรณาธิการก็จะทำการแจ้งให้ผู้เขียนทราบพร้อมกับให้ผู้เขียนปรับแก้บทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ/หรือกองบรรณาธิการต่อไป

5. เมื่อผู้เขียนปรับแก้บทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ/หรือกองบรรณาธิการแล้ว ก็จะต้องส่งบทความฉบับแก้ไขผ่านทางระบบอีกครั้ง

6. กองบรรณาธิการทำการตรวจสอบบทความฉบับแก้ไขของผู้เขียน

6.1 กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาบทความฉบับแก้ไขแล้วพบว่าการปรับแก้ยังไม่เรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์ กองบรรณาธิการก็จะแจ้งให้ผู้เขียนทำการปรับแก้เพิ่มเติมจนกว่าบทความจะมีความเรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์

6.2 กรณีที่กองบรรณาธิการพิจารณาบทความฉบับแก้ไขแล้วพบว่าการปรับแก้มีความเรียบร้อย ถูกต้อง และสมบูรณ์ กองบรรณาธิการก็จะทำการตอบรับการตีพิมพ์โดยการออกหนังสือรับรองการตีพิมพ์ให้ผู้เขียนต่อไป

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการปรับแก้ความถูกต้องของข้อมูล หรือการจัดรูปแบบบทความเพิ่มเติม เพื่อให้เป็นไปตามที่กองบรรณาธิการกำหนด และกองบรรณาธิการสามารถที่จะปฏิเสธการพิจารณา หรือปฏิเสธการตอบรับการตีพิมพ์บทความได้ในทุกขั้นตอนหากเห็นสมควร

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารถือเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา อย่างไรก็ตาม กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการทำซ้ำ คัดลอก หรือเผยแพร่ แต่ขอให้อ้างอิงให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

รายละเอียดการจัดรูปแบบบทความ

1. **ขนาดกระดาษ** ตั้งค่าน้ำกระดาษเป็นขนาด A5 และกำหนดขอบกระดาษ บน ล่าง ซ้าย และขวา ด้านละ 2.0 ซม.
2. **จำนวนหน้าบทความ** ไม่เกิน 30 หน้า
3. **ฟอนต์** กำหนดให้ใช้รูปแบบตัวอักษร (Font) TH SarabunPSK ทั้งหมด
4. **ชื่อเรื่อง** กรณียบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดฟอนต์ 18 pt ตัวหนา โดยจัดให้อยู่กึ่งกลาง
5. **ชื่อผู้เขียน** กรณียบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดฟอนต์ 15 pt ตัวหนาและตัวเอียง โดยจัดให้อยู่กึ่งกลาง พร้อมทำการอ้างอิงข้อมูลผู้เขียนในส่วนของ Footnote ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดย Footnote กำหนดขนาดฟอนต์ 10 pt
6. **บทคัดย่อ** กรณียบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Abstract) ความยาวไม่เกิน 300 คำ ขนาดฟอนต์ 15 pt โดยจัดให้กระจายเต็มหน้า
7. **คำสำคัญ** กรณียบทความภาษาไทยจะต้องปรากฏทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (Keywords) ไม่เกิน 5 คำ ขนาดฟอนต์ 15 pt
8. **เนื้อหา** เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ ซึ่งเนื้อหาคจะต้องเขียนให้เป็นไปตามโครงสร้างของการเขียนบทความ ขนาดฟอนต์ 15 pt โดยจัดให้กระจายเต็มหน้า
9. **หมายเลขหน้า** ทำการใส่หมายเลขหน้าไว้มุมล่างขวา ขนาดฟอนต์ 10 pt
10. **ตารางหรือภาพประกอบ** ข้อมูลในตารางหรือภาพประกอบจะต้องมีความคมชัด ขนาดฟอนต์สามารถปรับลดลงได้ตามความเหมาะสม แต่ไม่ควรปรับให้น้อยกว่าขนาด 10 pt
11. **เอกสารอ้างอิง** ระบบอ้างอิงให้ใช้มาตรฐานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References)

จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ขนาดฟอนต์ 15 pt กรณีมีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ถูกต้องตามหลัก APA Referencing Style

การเขียนเอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษากำหนดให้มีการเขียนเอกสารอ้างอิงโดยใช้มาตรฐานของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association: APA) โดยการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) จะต้องจัดทำเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่มีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย จะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษให้เรียบร้อย ทั้งในส่วนของการอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้ถูกต้องตามหลัก APA Referencing Style

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง (References)

1. หนังสือ/ตำรา

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ครั้งที่พิมพ์). สำนักพิมพ์.

Hauss, C. (2010). *International Conflict Resolution* (2nd Ed). A&C Black.

Clarke, T., & Peterson, T. R. (2015). *Environmental Conflict Management*. Sage Publications.

2. บทความวารสารวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าบทความ.

Chaijaroenwatana, B., & Haque, M. M. (2020). Displaced Rohingya and Concern for Non-traditional Security Risks in Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 47(3), 201-225.

3. บทความ/เรื่อง/ตอน ในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ),
ชื่อหนังสือ (ครั้งที่พิมพ์, เลขหน้าบทความ). สำนักพิมพ์.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. In R. Dienstbier (Ed.), *Nebraska Symposium on Motivation: Vol.38 Perspectives on motivation* (p. 237-288). University of Nebraska Press.

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ (ระดับวิทยานิพนธ์). ชื่อมหาวิทยาลัย/
สถาบัน.

Whandee, W. (2018). *Factors Affecting the Effectiveness of Academic Journal Administration in Thailand* (Master Thesis). Prince of Songkla University.

5. รายงานการวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (รายงานการวิจัย). สำนักพิมพ์.

Whandee, W., Preecha, N., & Khunwishit, S. (2019). *The Analysis of Thesis Publishing Ability of PSU Graduate Programs and Factors Affecting the Choices that Graduate Students Choose for Getting Their Thesis Published* (Research Report). Prince of Songkla University.

6. เอกสารออนไลน์/เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. Retrieved วันที่สืบค้น, from
<http://www.xxxxxxxxx>

Fishbein, E. (2020). *Refugees Cling to Hope of Resettlement, Even as World Slams Doors*. Retrieved June 19, 2022, from
<https://www.aljazeera.com/news/2020/10/16/refugees-cling-to-hope-of-resettlement-even-as-doors-close>

7. เอกสารจากการประชุมทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก.), ชื่อหัวข้อการประชุม. ชื่อการประชุม (เลขหน้าบทความ). สถานที่ประชุม.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (p. 85-110). Murdoch University.

กรณีอ้างอิงเอกสารภาษาไทย

กรณีการอ้างอิงเอกสารที่เป็นงานภาษาไทย จะต้องทำการปรับ การเขียนอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ทั้งในส่วนของกรอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation) และรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References)

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

กรณีอ้างอิงเอกสารจากงานภาษาไทย ให้ทำการใส่เฉพาะนามสกุล ของผู้เขียนเท่านั้น โดยทำการใส่เป็นภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยปี ค.ศ.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาไทย เช่น งานของ บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ จากปี พ.ศ. 2563 โดยทำการเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาบทความ ดังนี้

1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ จะต้องใส่นามสกุล แล้วตามด้วย วงเล็บปี ค.ศ. คือ

Chaijaroenwatana (2020)(เนื้อหาที่อ้างอิง).....

1.2 การอ้างอิงท้ายข้อความ จะต้องใส่ภายในเครื่องหมายวงเล็บ ประกอบด้วย นามสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) และปี ค.ศ. คือ

.....(เนื้อหาที่อ้างอิง)..... (Chaijaroenwatana, 2020)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

กรณีอ้างอิงเอกสารจากงานภาษาไทย ให้ทำการใส่เป็นภาษาอังกฤษ โดยใส่นามสกุล, อักษรย่อของชื่อต้น, อักษรย่อของชื่อกลาง.(ถ้ามี) (ปี ค.ศ.). แล้วตามด้วยข้อมูลของเอกสารที่นำมาอ้างอิง.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาไทย เช่น
บุษบง ชัยเจริญวัฒน์. (2563). *การจัดการความขัดแย้ง: ความรู้เบื้องต้น
และกรณีศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ทำการปรับเป็น

Chaijaroenwatana, B. (2020). *Conflict Management: Basic
Understanding & Case Studies* (2nd Ed). Prince of Songkla
University.

กรณีอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษ

1. การอ้างอิงในเนื้อหา (In-text Citation)

ให้ทำการใส่เฉพาะนามสกุลของผู้เขียนเท่านั้น แล้วตามด้วยปี ค.ศ.
ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Bussabong
Chaijaroenwatana และ Md. Mahbubul Haque โดยทำการเขียนการอ้างอิง
ในเนื้อหาบทความ ดังนี้

1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ จะต้องใส่นามสกุล แล้วตามด้วย
วงเล็บปี ค.ศ. คือ

Chaijaroenwatana and Haque (2017)(เนื้อหาที่อ้างอิง).....

1.2 การอ้างอิงท้ายข้อความ จะต้องใส่ภายในเครื่องหมายวงเล็บ
ประกอบด้วย นามสกุล ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปี ค.ศ. คือ

.....(เนื้อหาที่อ้างอิง)..... (Haque & Chaijaroenwatana, 2017)

2. การอ้างอิงท้ายบทความ (References)

ให้ทำการใส่นามสกุล, อักษรย่อของชื่อต้น, อักษรย่อของชื่อกลาง.(ถ้ามี) (ปี ค.ศ.). แล้วตามด้วยข้อมูลของเอกสารที่นำมาอ้างอิง.

ตัวอย่าง

การอ้างอิงงานภาษาอังกฤษ เช่น งานของ Bussabong Chaijaroenwatana และ Md. Mahbul Haque จากบทความวารสารวิชาการ โดยทำการอ้างอิงท้ายบทความ ดังนี้

Chaijaroenwatana, B., & Haque, M. M. (2020). Displaced Rohingya and Concern for Non-traditional Security Risks in Thailand. *Asian Affairs: An American Review*, 47(3), 201-225.

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา

วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญต่อกระบวนการพิจารณาประเมินคุณภาพบทความ และเพื่อเป็นการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์ วารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาจึงได้กำหนดจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความตามบทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ และผู้นิพนธ์ ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่กลั่นกรองและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษา โดยมีการพิจารณาเนื้อหาบทความที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
2. บรรณาธิการพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความที่มีความเชี่ยวชาญตรงกับศาสตร์ของบทความนั้น ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์
3. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยรายชื่อและข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความและผู้นิพนธ์ให้ทราบซึ่งกันและกัน
4. บรรณาธิการต้องพิจารณาบทความด้วยความเป็นกลาง บนฐานของเหตุผลทางวิชาการ ไม่มีอคติหรือเหตุผลส่วนตัวในการพิจารณาและตัดสินบทความของผู้นิพนธ์
5. บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความหรือผู้นิพนธ์
6. บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการของวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษาอย่างเคร่งครัด และไม่นำบทความไปใช้ประโยชน์ในทางธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานหรือบางส่วนของผลงานตนเอง

7. ทุกบทควมที่ไ้ร้บการตีพิมพ์ล้งในวารสารจะต้งผ่านกระบวนการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทควมและกองบรรณาธิการ รวมถึงมีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทควมและกองบรรณาธิการ

บทบทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทควม

1. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทควมต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ของบทควมที่ตนเองประเมินให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง
2. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทควมควรประเมินบทควมในศาสตร์ที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ และมีความรู้ในเนื้อหาของบทควมที่ไ้ร้บให้ประเมินอย่างถ่องแท้ มีการประเมิน วิพากษ์ วิจาร์ณ และให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการปรับปรุงบทควม
3. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทควมต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์จากบทควมที่ตนเองไ้ร้บให้ประเมิน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทควมต้องคำนึงถึงคุณภาพของเนื้อหาบทควมเป็นหลัก โดยปราศจากอคติในการประเมินบทควม
5. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทควมต้องพิจารณาประเมินบทควมตามกรอบระยะเวลาที่กองบรรณาธิการกำหนด
6. หากผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทควมมีส่วนได้ส่วนเสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทควมที่ไ้ร้บให้ประเมินนั้น ควรจะแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบทันที

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. บทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารความขัดแย้งและสันติศึกษานั้น จะต้องไม่เคยได้รับการเผยแพร่ในแหล่งใดมาก่อน และ/หรือไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของวารสารวิชาการหรือการประชุมวิชาการอื่นใด
2. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมานั้นจะต้องเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการศึกษาของผู้นิพนธ์หรือคณะผู้นิพนธ์เอง หากมีการอ้างอิงในเนื้อหา ต้องจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความด้วย
3. ผู้นิพนธ์ที่มีรายชื่อปรากฏในบทความ จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทความนั้นจริง
4. ผู้นิพนธ์ต้องไม่รายงานความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ไม่บิดเบือนข้อมูลหรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ โดยต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการศึกษานั้น
5. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กองบรรณาธิการกำหนดอย่างเคร่งครัด
6. ผู้นิพนธ์ควรระบุแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย รวมถึงผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

CPSJ

Conflict and Peace Studies Journal

Editorial of Conflict and Peace Studies Journal

Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University

15 Karnjanavanich Rd., Hatyai, Songkhla 90110, Thailand

Tel.: 0 7428 9461 Fax: 0 7428 9451

E-mail: cpsj.psu@gmail.com

Website: https://so07.tci-thaijo.org/index.php/cpsj_psu